

K čS

D 467/1915/1916

9011835

COBISS •

Letno poročilo

I. mestne šestrazredne deške ljudske šole
v Ljubljani

o vojnem šolskem letu 1915-16.

V spomin na svetovno vojno

sestavil in na svetlo dal šolski vodja

JAKOB DIMNIK.

Ljudje postanejo ljudje,
če jih šola izobrazi v ljudi,
ki so v duhu modri,
v dejanjih dobri
in v srcu pobožni.

V Ljubljani, meseca julija 1916.

Založila I. mestna deška ljudska šola — Natisnila Učiteljska tiskarna
v Ljubljani.

VSEBINA.

	Stran.
I. Člani naše cesarske hiše na bojišču	5
II. Ljubljana za člane naše cesarske hiše	8
III. Generalni polkovnik Svetozar Borojević pl. Bojna	10
IV. Veliki admiral Anton Haus	26
V. Svetovna vojna in šola	29
VI. Šolski dnevnik	72
VII. Imenik učencev	85
VIII. Učiteljski zbor	89
IX. Šolska oblast	91
Na platnicah: Otrok in vojna — Slovenskim materam. — Z bojišča.	

Slike.

1. Nj. Veličanstvo cesar Franc Jožef I.	3
2. Nadvojvoda - prestolonaslednik Karel Franc Jožef	7
3. Feldmaršal nadvojvoda Friderik	9
4. Generalobetst nadvojvoda Evgen	11
5. Generalni polkovnik Svetozar Borojević pl. Bojna	17
6. Veliki admiral Anton Haus	28
7. Deželni predsednik Henrik grof Attems	73
8. Sekejski načelnik Rudolf grof Chorinsky	75
9. Deželni šolski nadzornik dr. Mihael Opeka itd.	77
10. Brambni ščit v železju	51

Letno poročilo

I. mestne šestrazredne deške ljudske šole

v Ljubljani

o vojnem šolskem letu 1915-16.

V spomin na svetovno vojno

sestavil in na svetlo dal šolski vodja

JAKOB DIMNIK.

Ljudje postanejo ljudje,
če jih šola izobrazí v ljudi,
ki so v duhu modri,
v dejanjih dobri
in v srcu pobožni.

V Ljubljani meseca julija 1916.

Založila I. mestna deška ljudska šola — Natisnila Učiteljska tiskarna
v Ljubljani.

D 467

Č 18

E-90 M 835

Генерал-фельдмаршал

I. Člani naše cesarske hiše na bojišču.

S Habsburškim bo tronom vedno sreča trdna Avstrije.

Z avstrijskimi narodi so pohiteli ob izbruhu svetovne vojne tudi mnogi člani naše cesarske hiše na bojišče, drugi zopet so se z veliko vnelo postavili na čelo organizaciji patrijotičnega pomožnega dela za fronto. Znano je, s kolikim samozatajevanjem je ostal naš cesar, skozi-inkozi vojak, na Dunaju. Navzlic visoki starosti bi bil najraje pohitel k svojim armadam, da mu zdravniki niso tega odsvetovali. V duhu pa je Nj. Veličanstvo neprestano pri svojih četah.

V najožji zvezi s svojimi armadami je cesar po osebi **prestolonaslednika nadvojvode Karla Franca Jožefa**. Bodoči vladar potuje neprestano od fronte do fronte, opazuje in nadzira najsprednejše jarke, pregledava važne etapne inštitucije in spoznava tako vse dežele in narode monarhije. Ob vsaki priliki obiskuje tudi bolnišnice ter nagovarja bolnike in ranjence in jim vliva poguma z besedami tolažbe. Priljubljen pri vojaki, kakor pač morda nobeden princ na svetu, občuje Karel Franc Jožef z visokimi častniki in priprostimi vojaki in prihaja potem pred cesarja s svojimi iz neposrednih vtisov izvirajočimi poročili. Za njegovo patrijotično požrtvovalnost ga je imenoval presvitli cesar feldmaršallajtnantom in viceadmiralom.

Naravnost simboličnega pomena je pa, da je stopil prestolonaslednik Karel Franc Jožef sam na čelo zmagovitih čet, ki osvajajo na južnem Tirolskem pozicijo za pozicijo, ter ovenčal tako svoje čelo z lavorikami zmage nad dednim sovražnikom, v boju s katerim je pred dolgimi desetletji sprejel ognjeni krst tudi takratni dedič habsburškega prestola, cesar Franc Jožef I.

V priznanje sijajnega vodstva njegovega zbora je podelil presvitli cesar feldmaršallajtnantu, nadvojvodi-prestolonasledniku, Karlu Francu Jožefu, red Železne krone I. razreda z vojno dekoracijo.

Od ranega jutra do večera zasleduje cesar z največjo pazljivostjo podrobna poročila, ki mu jih pošilja vrhovni poveljnik **nadvojvoda Friderik** z bojišča. Feldmaršal Friderik, slavni potomec slavnega vojskovodje nadvojvode Karla, je cesarjev namestnik pri armadi. Njegove vrline so se opetovano pokazale in najlepše izpričevalo mu daje pač vojaštvo samo, ki mu je za vso njegovo neprestano brigo, njegovo dobrohotnost in njegovo skrb nadelo ime „očeta vojakov“.

Kot vojskovodja se odlikuje **nadvojvoda Josip Ferdinand**, slaven po svojih uspehih pri Komarovu in ob Hučvi.

Posebno hvalo je dolžna armada in cela monarhija **nadvojvodi Leopoldu Salvatorju**, ki je kot generalni nadzornik artilerije posvečal našemu topništvu največjo brigo ter vse storil za njega napredek. Z njegovim imenom bo združena slava avstrijskih „gromovnikov“.

Nadvojvoda Peter Ferdinand je krenil na bojišče kot zapovednik dunajske divizije ter se je na severni fronti opetovano odlikoval.

Nadvojvoda Josip se je najprvo udeležil prve ofenzive proti Srbiji, pozneje se je boril ob Dukli in danes je zborni poveljnik na eni izmed najslavnejših točk naše fronte.

Z lovorjevim vencem zmagoslavja je ovenčan **generaloberst nadvojvoda Evgen**, vrhovni poveljnik jugozapadnih čet, katerega viteška postava je pravi tip zmagoslavnega vojščaka.

Izmed mlajših nadvojvod se nahajajo nadalje še na fronti: **Karel Albreht** kot častnik generalnega štaba; **Maks**, ki je odšel na bojišče kot praporščak ter se hrabro in brezobzirno vdeležuje krvavih bojov; nadalje nadvojvoda **Leon** in **Viljem**, **Fran Karel Salvator**, **Hubert Salvator**, **Josip Fran** in **Albreht**.

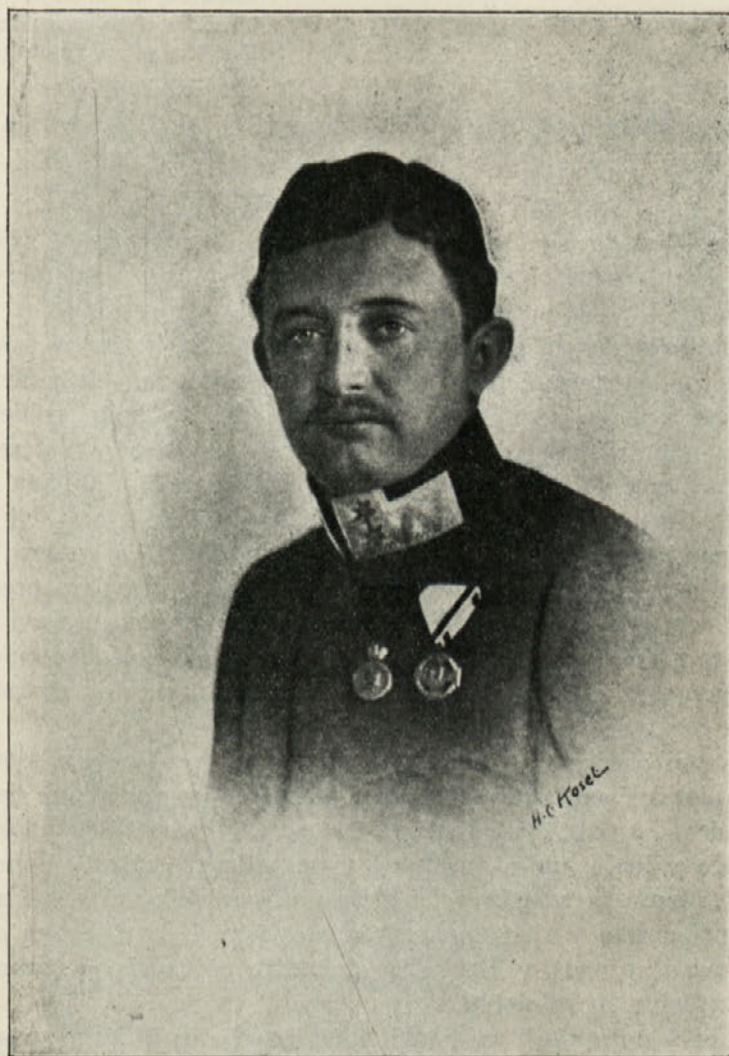
Ogromno organizacijo „Rdečega križa“ vodi **nadvojvoda Fran Salvator**, kot generalni nadzornik prostovoljne sanitetne službe. O njegovem delu govoriti, bi se reklo, nositi vodo v morje.

Vojni oskrbi je posvetil vse svoje sile **nadvojvoda Karel Štefan**.

Znano je tudi, koliko princezinj iz naše cesarske hiše se je posvetilo vojni službi — avstrijske nadvojvodinje podpirajo in vodijo nebroj dobrodelnih in humanitarnih organizacij za našo armado, vidiš pa jih tudi, kako se posvečajo usmiljenemu delu v bolnišnicah samih, kjer z isto ljubeznijo strežejo priprostemu vojaku kakor visokemu generalu.

V sedanji svetovni vojni daje cesarska hiša avstrijskim narodom vzgled patrijotične požrtvovalnosti in jih tako vzpodbuja k vstrajnosti in zaupanju v končno slavno zmago.

Nada na končno zmago, ki napolnjuje državo, je še večja vsled veselih poročil, ki prihajajo iz šenbrunskih prostorov, to je poročila o dobrem razpoloženju, svežosti in prožni delavni sili našega cesarja. Že od začetka vojne si cesar ni privoščil odmora ali kake druge udobnosti. Od začetka vojne, pozimi in poleti, se je le težko odmaknil od svoje pisalne mize in je svojo dnevno razdelitev, ki sestoji itak samo iz dela in dolžnosti, tako uredil, da vstaja sedaj eno uro poprej iz postelje kakor navadno in gre zvečer eno uro pozneje k počitku kot pred vojsko; da celo tiste četrt ure, ki so bile poprej določene med delom za odpočitek, si je sedaj pritrgal. Tudi ni v krogu njegove okolice nobena tajnost, da v zadnjem letu radi velikih razburjenj cesar marsikatero noč ni mogel spati. In ravno osebe, ki se nahajajo v njegovi bližnji okolici, so le tem bolj začudene o veliki odporni sili in izredni svežosti našega vladarja. Poleg tega se ne zgodi nobena tajnost v zunanjem velikem svetovnem pozorišču, katera ne bi našla odmeva v delovni sobi cesarja **Franca Jožefa**.

Nadvojvoda-prestolonaslednik Karel Franc Jožef.

Sedaj se nahaja v Šenbrunu nadvojvodinja Cita s svojimi otroci in **Marija Valerija** z družino. Odkar je izbruhnila vojna, so sprejemi v Šenbrunu skoro popolnoma ustavljeni. Med tem se tudi člani cesarjeve družine le malokdaj nahajajo v njegovi bližini. Cel dan, od zore do večera, posveti cesar — svojemu delu.

II. Ljubljana za člane naše cesarske hiše.

Slava naj deželi klije,
blagor bod' pri nas domá:
Vsa, kar solnce je obsije,
cveti mirna Avstrija!

Na seji občinskega sveta ljubljanskega, dne 7. marca, je gospod župan **dr. Ivan Tavčar** občinski svet tako-le nagovoril:

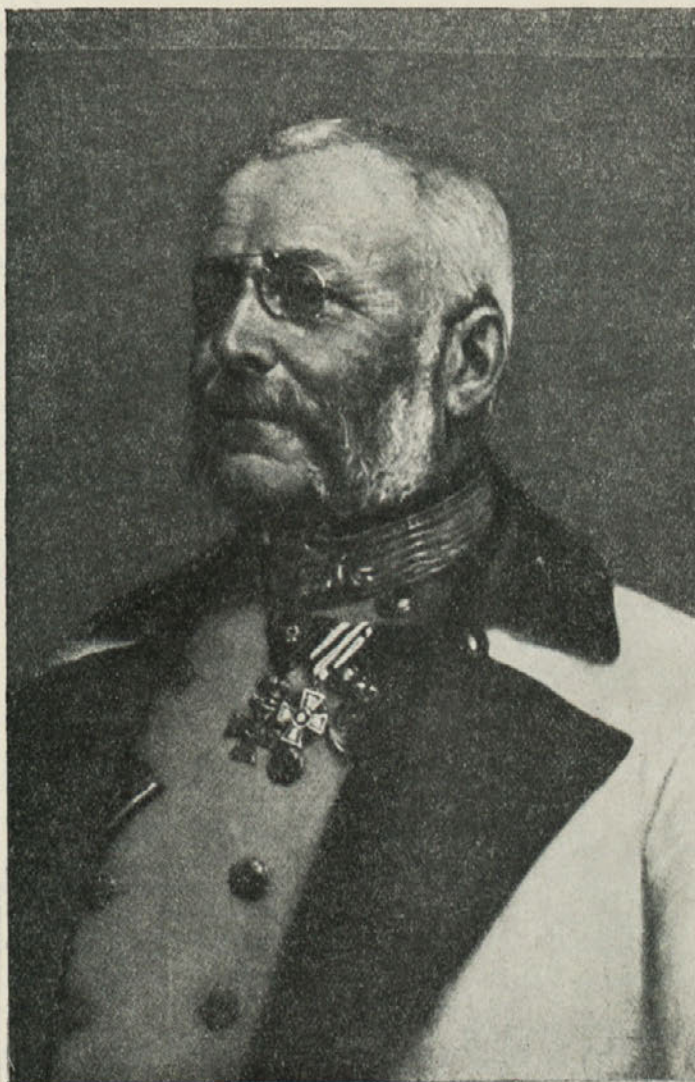
Slavni občinski svet!

Prebivalstvo našega stolnega mesta goji iskreno željo, Njegovi c. in kr. Visokosti, previsokočastitemu in presvitlemu gospodu **nadvojvodu Evgenu**, izraziti najglobokejšo svojo hvaležnost.

Dežela Kranjska in ž njo njeno glavno mesto imata se izbornemu vojskovodstvu Njegove c. in kr. Visokosti zahvaliti, da — akoravno živimo v ožjem vojnem okolišu — vzlic daljšemu trajanju vojne nismo prestali še najhujšega in da vodimo še danes življenje, ki v marsičem spominja na življenje, katero smo vodili v času miru. Ljubljana je torej previsokočastitemu in presvitlemu princu in gospodu k največji hvaležnosti zavezana in se tega s svojim občinskim zastopom polno zaveda. Zatorej, da se ti hvaležnosti vsaj nekoliko zadosti, stavljam predloge, s katerimi hočem doseči, da se ime nadvojvode Evgena spravi v najtesnejšo zvezo z našo belo Ljubljano, tako da bodo še pozni potomci vedeli, kaj je pomenjal za nas vojskovodja, c. in kr. generalni oberst nadvojvoda Evgen.

Predvsem predlagam, da naj se najvišji vrh na ljubljanskem gradu, to je tisti plateau nad starim trdnjavskim zidom, za vse večne čase imenuje „Nadvojvode Evgena razgled“. S primernim napisom, ki naj se vreže v jeklo, naj se vsakdo, ki bo prihajal uživati divno panoramo belih planin in zelenih dolenskih in notranjskih nižav, opozarja, da je to krasno deželo v zmagonosnem svetovnem boju Njegova c. in kr. Visokost, nadvojvoda Evgen, slavno in najuspešneje branil proti laškemu nasilstvu in izdajstvu.

Pa tudi v notranjosti mesta bi hotel doseči, da bi živel spomin vojskovodje nadvojvode Evgena za vse večne čase. V našem mestu vodi petero mostov čez Ljubljanico. Sv. Jakoba most je ravnokar nanovo dograjen. Ta most je last države in pri vladi bi rad sprožil misel, da naj bi se v bodoče imenoval „Nadvojvode Friderika most“; seve, če bo presvitli maršal v to dovolil. Drugi most bo v teku regulacije podprt ter se bo tudi nanovo zgradil. Moje mnenje je, da naj bi se svojčas pri Najvišjem prestolonasledniku zaprosilo, naj dovoli, naj bi ta nosil Njegovo presvitlo ime. Tretji most nosi ime cesarja Franca ter ga bo nosil tudi v bodoče. Četrty most pa je posvečen imenu Njegovega Veličanstva cesarja Franca Josipa I. Zadnji most, katerega načrti že dolgo časa leže v železniškem ministerstvu, se bo v teku 1916 nanovo dodelal, in za ta most predlagam, da

**Feldmaršal nadvojvoda Friderik,
vrhovni poveljnik celokupne armade.**

naj se v bodoče imenuje „Nadvojvode Evgena most“, tako da bi vsi mostovi v Ljubljani v znak najglobokejše vdanosti za vse večne čase bili odlikovani z imeni slavnih in svetlih članov naše dinastije. Pri tem bi skrajna mostova nosila imeni onih dveh vojskovodij, katera sta ponosne armade Avstrije v svetovni vojni vodila k slavepolni zmagi.

Pri ti priliki pa se ne sme prikrivati, da bo jedna glavnih skrbi mestne uprave morala posvetiti se preskrbi vojnih invalidov, katerih se bo tudi v Ljubljani po sklenjenem miru dosti naštelo. Zatorej predlagam, da naj se že danes sklene, da je napraviti veliko „Ustanovo mesta Ljubljane za vojne invalide“. Za to ustanovo bo imela prispevati mestna uprava tako, da ji bo več let povrsti v proračunu nameniti večjo vsoto. Že danes bi nasvetoval, da se v bodoči proračun postavi v ta namen prva vsota 10.000 K. Ustanova pa mora tudi v prebivalstvu Ljubljane dobiti krepkega podpornika in nikakor ne dvomim, da bo naše požrtvovalno prebivalstvo tudi v tem pogledu izpolnilo svojo dolžnost. Njega c. in kr. Visokost, gospod nadvojvoda Evgen, je premilo-stljivo dovolil, da sme mesto v ta namen mu poklonjeno podobo razmnožiti. Vsakdo, ki bo ustanovo podpiral, pridobil bo srečno priliko, dobiti v posest podobo našega glavnega vojskovodje, katera bo pri tem še nosila faksimile lastnoročnega podpisa previsokočastitega in presvitlega gospoda in princa. Ne bo ga potem stanovanja v Ljubljani, v katerem bi se ne nahajala presimpatična podoba tistega vojskovodje, ki na jugu z železno pestjo brani Avstrijo in nas, ki smo ti Avstrijci vdani podaniki.

Prosim vas, da pritrđite mojim predlogom in da vskliknete z menoj: Generalnemu polkovniku nadvojvodi Evgenu trikratna slava! (Klici Slava!)

Župan izjavi, da so vsi ti predlogi sprejeti soglasno.

III. Generalni polkovnik Svetožar Boroević pl. Bojna.

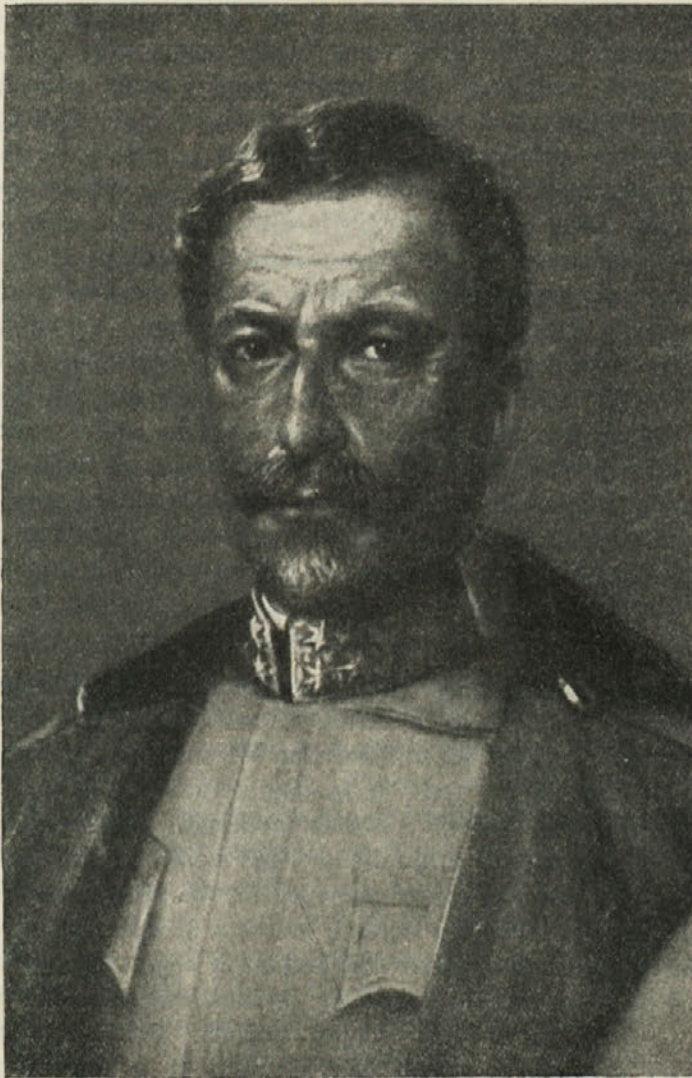
Moj sveti dom — ti ljubljani, edini,
objemajo vse želje te srca!
Junaštvo rok naj služi veličini
in slavi tvoji moč in plod duha.

E. Gangl: „Sonata o domovini“.

1. Iz vojnega tiskovnega urada c. in kr. vojnega ministrstva.

Generalni polkovnik Boroević je zmagoviti poveljnik naše nepremagljive vojske na fronti ob slovenski Soči, ki odbija vse silovite napade zemljelačnega sovražnika Italijana na sveto našo zemljo! O njem se poročā iz vojnega tiskovnega stana:

Ko je stopil, prišedši od Komarova, na čelo tretji armadi, ki je v začetku vojne hudo krvavela, je to storil s poveljem: „Vojaki! Prihajam k Vam kot zmagovalec in prevzamem z današnjim dnem poveljstvo 3. armade“. Kratko, stvarno, odločno, napoleonsko-prijemljivo — da rabimo olepšalno besedo, ki pa se spričo brezfranznosti slavnega hrvatskega generala sama sebe boji. Kdor išče označila za naravo tega, za zmago ro-

**Generaloberst nadvojvoda Evgen,
vrhovni poveljnik jugozapadne fronte.**

jenega moža, temu se vpričo ogenj sipajočih cevi samo ponudi: Železna volja, železno oko, železen mir. Tako je vstopil Borojević v to vojno proti nadsili, kakor da nima živcev in je od prvega trenutka odločil, videti pred sabo samo svojo dolžnost in ničesar nad njo in ničesar pod njo. Kadarkoli je odprl usta, da bi prebivalstvu kje kaj povedal — v priro-

jeni plahoti pred govori je to storil le redkokdaj — je poletel kratek, jedrnat izrek daleč po monarhiji ter je močnejše kakor vsaka pretiranost utrdil zaupanje. „Zdaj se borimo eden proti trem,“ je rekel v začetku najhujših bojov z Rusi, „pozneje se bomo borili eden proti dvema in kadar se bomo borili eden proti enemu, bo zmaga naša . . .“ Ali pa je menil: „Da, če bi imeli Rusi našo infanterijo, bi morda prišli še na Dunaj.“ Ta vera, ki je izvirala iz spoznanja in ne iz želje, stvarjati razpoloženje, je generala približala srcu prebivalstva še predno je izvršil svojaja trajna dejanja. In dasi njegova oglata, trpka, kremenita osebnost v bistvu nima pri nas navadne „ljubeznivosti“, je bil Borojević mož pesti, že popularen, predno so se bile njegove bitke. Potem pa ga je postavila zgodovina večkrat ravno na tisto mesto, kjer je bilo jedro avstrijsko-ogrskega živčevja: Limanova, Dukla v Karpatih, Soča. Vsakokrat je monarhija z neprostovoljno zono zadrževala sapo. Vojskovodja Svetozar pl. Borojević se je kratko nasmehnil, ni rekel nobene besede in se ni premaknil. Kakor ob vesoljnem potopu, so se tam valile ruske kolone proti našim soteskam. Nikolajeviča najboljši možje so našli v Karpatih grob. In ko so italijanski velenavihanci mislili z lahko potezo vtrgati „cvet irredente“, Trst, „la citta, qui attende“ — so z glavami zadeli ob stražo ob Soči, ki jo je bil Borojević utrdil za branik iz krvi in železa, za nesmrtno barijero državne zvestobe. Zopet je njegova skoro demonična sila za vstrajanje triumfirala nad slamnatim ognjem izdajalcev.

Malokdaj se je zgodovinska misija tako zlagala z obrisi osebnosti, kakor tu. Z muskulozno postavo, z glavo, katere trde poteze so kakor izklesane iz kamna, kratkih besed, naraven do robotosti, pa ne brez humorja, strog do sebe in do vseh, ki so odgovorni za kaj, brez potreb ni nikdar truden — s tem kliče ta hrvatski generalni polkovnik že s svojo osebnostjo v spomin najbolj priljubljene vojskovodje „velike soldateske“. Kakor ti, zna tudi on vse svoje podrejenice ukloniti brezuporno svoji vojaški volji, tako da operira s četami, kakor z orodjem lastne iznajdbe. A kar ga povzdiguje nad vojskovodje prejšnega sloga, kar ga šele prav vsposablja za rešitelja odločilnih nalog v tej moderni, tehniško-mašinski borbi, to je njegova nenavadna, sijajna vednost. Razširil je to vednost in jo praktično poglobil pri strogi vojaški vzgoji in v dolgem, prememb polnem službovanju, tako da bi lahko porabil zase v izpremenjeni obliki staro besedo Rimljanov: Nič vojaškega mi ni ostalo tuje.

Še je to, kar je storil Borojević v tej vojni, pekoča sedanost in ne podlaga mirnega, vse zbravšega zgodovinskega popisa. Samo od daleč, z impresijonističnim načrtom, se da označiti to velikansko vojskovodijsko dejanje, ki sega od severa do juga, od Karpatskih gora do Adrijanskega obrežja.

Šesti kor je močno sodeloval pri prvih sunkih Danklovih in Aufenbergovih proti Rusom in sicer kot del četrte armade. Istočasni dogodki dalje na vzhodu, ki so naložili Brudermanovi armadi hude žrtve, zlasti pa vedno širje navalovanje ruske premoči, je onemogočilo popolno iz-

korišcanje teh zmag, in ko je stopil Borojević na čelo tretje armade, je bilo treba dati novo oporo in novo zaupanje telesu, ki je heroično izkravavelo. Kdo bi bil za to primernejši mož kakor hrvatski generalni polkovnik z železnimi živci, ki je odišel od zmage? Bitka pri Grodeku, koncentriranje za Sanom, udar za prvo osvobojenje Přzemysla so pokazali, da je na višku svoje naloge in pri karpatskih juriših se je zdelo, da je trdo gorovje dobilo svoje človeško kronanje v tem vojskovodji, ki nikdar ne omahuje in se nikdar ne umakne. Limanova prihaja v spomin, ta vogelni kamen vseh dogodkov — okret k zmagovitemu zavarovanju monarhije. Trdo so se borili hrabreci, ki so varovali krilo naši pri Limanovu zmagovito prodirajoči četrti armadi. Z običajno spretnostjo so bili Rusi pritegnili čete iz Karpat, da bi naš objemni napad z nevarnim sunkom od strani zavrnil. Toda Borojević je skrbno pazil. Komaj je začutil, da so se sovražne mase, pritiskajoče na njegovo armado, zredčile, že je iz obrambe prišel k napadu. In ko je prišla kritična ura, so vdrle zmagovite kolone tretje armade pri Novem Sandecu iz Karpat pri Grybiji, Jaslu in Krasnu ter ogrožali v ljutih bojih zdobljenega sovražnika od strani in od hrbta tako, da je začel nagel umik. Zdaj se je zavalila ruska masa proti Karpatom. Posest gorovja naj bi jih zavarovala pred uničevalnimi sunki od strani; jez naj bi se bil podrl, da bi se mogla zavojevalna reka spomladi razliti na Ogrsko. V dolgotrajnih zimskih karpatskih bitkah je imel Borojević nalogo, zapreti Duklo, ki je najlaglji prehod na Ogrsko. Nepozabni so dnevi in tedni silne groze, ko so Rusi žrtvovali hekatombe, da bi pri teh prelaznih vratih prišli v notranjost našega domovja, kar pa se je razbilo ob eneržiji vratarja Borojevića. Bitke pri Gorlicah, velikih prodiralnih zmag v maju lanskega leta se je zapovednik 3. armade udeležil do kratko pred zavojevanjem Přzemysla, potem pa ga je nezvestoba Italije postavila na drugo mesto. Ali je dovoljeno povedati, da je šla vsa monarhija, srce za srcem, pest za pestjo, želja za željo s tem junakom, ko je prevzel poveljstvo nove armade v obrambo Soče? Vedeli smo, kaj imamo v njem — da ropoželjni, končno razkrinkani sovražnik ne pride nikdar čez njegov sklep do cilja. In res. Svetozar Borojević je že prekosil vanj postavljeno zaupanje. Samo malo črnovojniških bataljonov je bilo na razpolaganje, ko je s šefom svojega generalnega štaba nastopil svoje novo mesto, a vendar ni obupal, nego se trdno zanašal na svoje vrline in na svojo srečo kot vojskovodja. Ostala mu je zvesta in mu dala kratek rok za priprave, ki ga je marljivo izkoristil. Človeška odpornost se je združila z največjo umetnostjo modernih poljskih utrd v nepremagljivo ograjo. V štirih velikanskih napadalnih bitkah so Italijani jurišali Borojevićev primorski jez, štirikrat so pustili gore trupel in Cunje svojih rešilnih sanj pred njegovo neomajljivo fronto. „Zvesto in trdno stoji straža ob Soči . . .“ Treba je nje duševnemu voditelju, vojskovodji Borojeviću le enkrat pogledati v oči, pa se vé: Nikdar se to ne premeni! Kjer je taka volja, tam ni za sovražnika nobene poti.

2. Hrvatski umetnik o generalnem polkovniku Boroeviću.

O tem vrlem možu, ki ga odlikujejo izredne vrline in kreposti ter se kaže tudi na svojem odličnem mestu v mislih, besedi in pismu zavednega Hrvata, piše hrvatski kipar prof. Robert Frangeš, ki se je s slikarjem prof. Otonom Ivekovičem mudil mesec dni na jugozapadni fronti, takole:

„Hrvaškim junakom je veljal moj obisk. Pričnem naj pri prvem junaku armade, njenem s slavo venčanem vojskovodju, generalnem polkovniku pehote Svetozaru Boroeviću pl. Bojna. Poznal sem Njegovo ekscelenco že od preje, torej samo kot človeka. Kot vojskovodjo v njegovem vojnem stanu, kot poveljnika in očeta milijonske armade sem ga imel videti sedaj. Ne domišljam si, da bi mogel podati popolno študijo o značaju tega silnega, mnogostranskega moža, kar sem pa mogel ujeti, v kolikor je mogel moj študij doumeti njegovo veličino, bi rad podal v tem beležnem portretu. Najtrajneši in najmogočnejši vtis, ki sem ga prejel pri prvem srečanju in ki je vedno nadvladoval vse druge, je pristno vojaško samovladje in pronicujoča sila razuma. Na le-to je mogoče sklepati že po zunanjih znakih. Dejansko se razvija mišljenje v tej že fiziologično izredno izraziti glavi z najnatančnejšo jasnostjo in gotovostjo. General Boroević kaže v vsakem položaju odlično in hitro doumljivost. To slave na njem vsi podrejeni poveljniki, častniki in vojaki. Njegova nenavadna bistrournost se splošno priznava. Kar se tiče njegovega samovladja, je idealni tip vojaka. Neizprosno strog nasproti sebi, dosleden do skrajnosti, poln dobrotne prizanesljivosti nasproti drugim. Prav cel mož, ki je osivel v zvestobi do samega sebe in svojega Najvišjega vojnega gospoda. Zunanji mir ob zadržani energiji, gospodujoča dejalnost in skrbno zaupanje, to trozvezdje izvaja nanj svojo magično moč. Njegova osebnost prevaja svojo nadkriljujočo silo na njegove vojne trume.

Sicer pa nepotvorjeni, pravi prototip starega graničarja, inkarnacija vseh vojaških vrlin, ki so ž njimi junaki naših graničarskih polkov tako bogato obdarjeni. Sama zvestoba, vdanost in hrabrost ga je, kakor dičijo vse vrle Hrvate. Razun tega pa uživa med svojimi častniki in vojaki popularnost, ki ji ni para. On jim ni vojskovodja in najvišji poveljnik, ki se mu ne smeš približati. Za tako pojmovanje jim je vsem preblizu. On je za vse samo „Sveto“. Tako ga vsi imenujejo, in ta beseda jim je svetjša, kakor če bi rekli: „Naš general Boroević“. Ponosno naglašča vedno svoje hrvatsko pokolenje. V vasi Umetiću pri Petrinji mu je tekla zibelka. Tudi njegov oče je bil graničarski častnik. Hrvatski jezik, ki ga govori, je najčistejši, ki si ga moremo misliti in često se pripeti, da komu popravi kakšno napako v pisavi ali besedi. Vsepovsod pokaže svojo posebno ljubezen do svojega naroda. Najljubšemu konju, ki na njem vsak dan nekoliko pojaha, je dal ime „Sokol“, „Dragica“ pa drugemu. Oba je

bil kupil iz konjušnice škofa v Djakovu. Vse, kar se tiče Hrvatske ali Hrvatov, ga v najvišji meri zanima. Pobočnik mu je Hrvat, in večkrat sem slišal, ko ga je klical z domačim imenom „Slavko“. Kot Hrvat se mi je zdelo tu v glavnem stanu kmalu, kakor da sem ob domačem ognjišču. Pri vsaki priliki zasvira godba kompozicije hrvaških skladateljev, tudi pri obedih. Ko je bil ban v glavnem stanu, so svirali Muhvićevo skladbo „Slovenac i Hrvat“.

Čudovita je prožnost, ki si jo je znal generalni polkovnik Borojević do današnjega dne ohraniti. Čvrst jezdec je, sijajen pešec in prenaša vse napore zlahka. Ko si že cele noči ni privoščil spanja, izvrši podnevi mnogokrat velike in naporne ture v sprednje črte, da si osebno ogleda položaj. Strogo urejeno življenje mu je v polni meri ohranilo telesno mladost. Odkar je izbruhnila vojna, je postal popoln abstinent in ne pokusi nobenega alkohola. Telo si krepi vsak dan z borenjem in podobnimi vajami udov; tega tudi sedaj ni opustil. Ob desetih zvečer se poda od večerje od glavnega stana k počitku; ni ga še tako izrednega dogodka, da bi to preprečil. Okolica se je v moji navzočnosti večkrat zgražala, da „Sveto“ te mrzle dni v gorovju niti pri voznjah z avtomobilom noče obleči kožuha. Lahna bluza, — mnogokrat nima niti plašča — ga edina varuje proti mrazu in mokroti. Tako se general utrjuje. Čeprav je znan kot nežen soprog, vendar še ni nikoli obiskal svoje soproge, ki skrbi na Bledu, v bolnišnici Rdečega križa za ranjence. Tako je hotel ustanoviti za častnike lep zgled. Če bi pa kak častnik zaprosil dovoljenja, da sme obiskati svojo ženo, bi „Sveto“ gotovo dovolil izjemo. V svoji okolici si vedno želi čim več veselosti. Zato se je uvedla pri supejih zopet večerna godba, ki je bila nekaj časa odpravljena. Svežost duha in veselje srca sta po njegovem mnenju brat in sestra, in zato je potrebno, da se častnikom ob težavnih dolžnostih in velikih naporih ponudi tudi primernega razvedrila. Generalni polkovnik Borojević je izrazit ljubitelj zdravega humorja, ki ga tudi sam še nikdar ni izgubil. Ko so bili nekoč italijanski topovi grmeli celo noč in tudi podnevi, je dejal „Sveto“ svojim: „Cador na zopet nekaj namerava; no, pa naj le pride!“ Njegovo občevanje v kratkih prostih urah je vedno začinjeno z veselo, prijetno ironijo. Naš vojskovodja si piše tudi dnevnik, ki bo svoje dni pač med najvažnejšimi zgodovinskimi dokumenti te svetovne vojne. Trikrat podnevi in večkrat ponoči sprejema general poročila, došla z bojišča. Obveščen je o navidezno najmanjših malenkostih. Nekega jutra sem srečal vrhovnega armadnega poveljnika na njegovem jutranjem izprehodu. V desnici je držal vejico šipka in me ljubeznivo pozdravil, kakor zna le on. Med pogovorom sem se osmelil ga vprašati: „Dovolite mi, ekscelenca, vprašanje, ki se bo Vam morda zdelo naivno. Kakor občudujem odgovorno nalogo, ki jo vrši Vaša ekscelenca kot glava, in možgani tega ogromnega stroja, tako ne morem pojmiti, kako se more vojskovodja v tisočeri svojih mislih navidezno brez vseh skrbi docela ločiti od ogromnega vrvenja bojev in dobiti časa in smisla še za tisoče drugih reči, ki so vendar poleg nje-

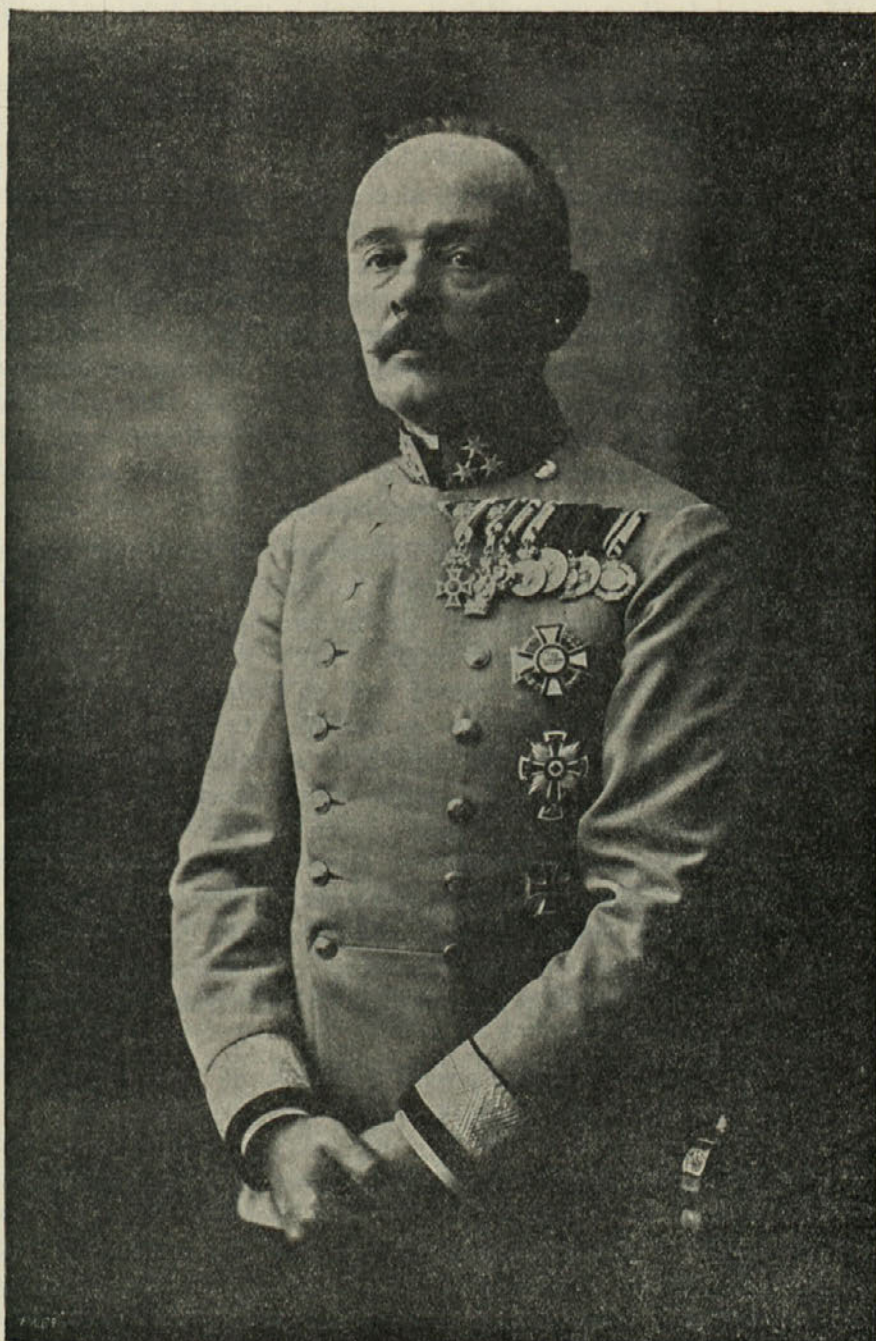
gove strategijske umetnosti tako malo pomembne.“ — „To se Vam morda dozdeva“ odvrne general milostno. „Vse bojišče imam topografiško in strategiško v svoji glavi. Znane so mi vse posebnosti v terenu ogromnega ozemlja, ki mi je poverjen v obrambo, poznam takorekoč slehernega vojaka in sem o vseh dogodkih vedno natančno poučen. Sposobnosti podrejenih mi voditeljev so mi docela znane ter vem, kje morem posameznike najbolj porabiti. Do stotnikov navzdol poznam gotovo vse svoje častnike ter vem kaj zmorejo. Iz raportov, ki jih dobivam večkrat na dan, izvem o vsem, kar se pripeti. Tako so mi na primer danes javili, da je bomba z italijanskega aeroplana zadela in usmrtila nekega ruskega vojnega ujetnika, ki je opravljal cestna dela na sprednjem polju v bližini sovražnikovi. Vem o vsem, tudi o najmanjših premikanjih čet, ter vsled tega ne potrebujem priljubljenih zastavic na generalnem zemljevidu. Navadna, barvana črta mi pove vse, kar morem vedeti. Staroslavni grič, s katerega je povelnik opazoval in vodil vojne trume, je dandanes ob veljavo; to je premagano stališče. Morda si boste mogli sedaj napraviti boljšo sliko o mojem položaju.“

Nekoč me je obiskal generalni polkovnik Borojević v mojem „ateljeju“. Bil je čisto po vojskino improviziran v nekem hlevu. Ravno sem delal na nekem kipu, predstavljajočem dva ujeta italijanska častnika, ki sem ju bil modeliral po naravi. Pristno italijanska tipa, ki sta mi jako dobro uspela.

Gospod generalni polkovnik mi je naklonil štirikrat priliko, da sem ga modeliral na konju. Kip jezdeca v malem sem dovršil na licu mesta. Kaže nam vojskovodjo na plemenitem konju, zročega v daljo, z mogočno kretnjo proti lokavemu sovražniku, ki nam je hotel po tridesetletni zvezi pasti v hrbet. V majestetičnem miru, s čelom misleca, stoji na plani, kakor bi pisal zgodovino te vojne s krvjo in železom. Tako si predstavlja hrvatsko ljudstvo svojega ponosnega vojskovodjo v walhalli junakov, ki so branili in ščitili domovino, da bi slavno izšla iz te največje borbe vseh narodov in časov.“

3. Generalni polkovnik Svetozar Borojević pl. Bojna — častni meščan ljubljanski.

Na seji občinskega sveta ljubljanskega, dne 5. julija 1915, se je odigral v naši častitljivi mestni zbornici zgodovinski dogodek. Na županov predlog so mestni zastopniki z navdušenjem sprejeli v zbor slavnih ljubljanskih častnih meščanov novega, imenitnega moža; pridružili so imenu feldmaršala Radeckega, admirala Tegetthoffa, generala Filipovića slavno ime Svetozarja pl. Borojevića, zapovednika naše primorske armade. Ljubljana je izkazala s tem svojim sklepom čast in hvaležnost vojskovodji, katerega ime se pri nas imenuje vedno s posebno spoštljivostjo in s posebnim zaupanjem. — Ime generalnega polkovnika Borojevića je našemu ljudstvu porok, da bo ves upor sovražnega verolomnika zaman. Da sme šteti Ljubljana tega slavnega vojskovodjo, ki nam je še posebno drag,

Porowiczky.

ker je naš po rodu in po krvi, med svoje častne člane, to bo navdalo vso našo javnost z odkritim veseljem in zadoščenjem!

Gospod župan **dr. Ivan Tavčar** je svoj predlog tako-le utemeljil:

Slavni občinski svet!

Mestna občina ljubljanska časti može, ki so si pridobili zaslug za državo, za deželo in za mesto, s tem, da jim podeli častno meščanstvo. Skromna čast je to sicer, ki ne pomnožuje nikakor njegove slave, ki pa vsikdar jasno govori o prepričanju mestnega starešinstva, da so tisti naši prvi možje, ki si predvsem stečejo zaslug za častljivo našo monarhijo, za deželo in končno tudi za našo belo Ljubljano. S ponosom lahko naglašam, da je v tem oziru naše starešinstvo ostalo tako, kakor je bilo v tistih časih, ko je štela med častne meščane maršala Radeckega, admiral Tegetthoffa in generala Filipovića! Mi smo ostali, kakor smo bili, in to bodi danes celemu svetu povedano! (Dobro!)

Na jugu se ponavljajo časi očeta Radeckega. Nezvesti nam zaveznik je hotel vdreti v naše slovenske pokrajine ter razsuti in razdejati, kar je naš rod pod blagoslovljenim žezlom habsburške dinastije v teku stoletij zgradil in obdelal. Ali že v prvih svojih korakih je zadel s svojo glavo ne samo ob trdi kraški kamen, temveč tudi ob jekleno našo armado, ki laškega sovražnika povsod zavrača in uničuje. Ta južna armada nas brani, da se veselimo svojega življenja in da se radujemo zelenih naših pokrajin, kakor bi živeli v najglobokejšem miru. Nepopisljive so zasluge, ki si jih je priborila ta viteška armada za vso očetnjava, pred vsem za našo ljubljeno kranjsko deželo in tudi za njeno glavno mesto. Z občudovanjem pa je tudi združena največja hvaležnost, ki preveva naša srca in naše duše in vsakega moža, ki stoji v bojnih črtah ob naši slovenski Soči. Na dan sili občutek, da smo zavezani, dati izraza tej hvaležnosti junakom, ki so pravi rešitelji naše skupne in predvsem tudi naše ožje domovine! („Živio!“)

Kako naj častimo to hrabro armado? Mislim, da je to najbolje mogoče, če se klanjamo pred vzornim njenim zapovednikom, ki vodi to armado do zmag dan na dan, ki je z uma svitlim mečem v nič razbil vse poskuse laškega orožja ob zeleni Soči, kakor na dobrdopski planoti. Še nikdar, ko sem stavil enake predloge v ti zbornici, me ni navdajal tak ponos, kakor me navdaja danes, ko Vam stavljam predlog, da sklenite z navdušenjem in hvaležnostjo, da se imenuj častnim meščanom mesta ljubljanskega voditelj južne armade, general pehote, prevzvišeni gospod **Svetozar Borojevič pl. Bojna**.

(Navdušeno pritrdjevanje. Klici: „Živio Borojevič!“ Živahno ploskanje.)

V znak Vašega soglasja, zakličem novemu častnemu meščanu in prehrabri njegovi armadi: „Slava! Slava! Slava!“

(Občinski svetniki vstanejo ter vzklikajo: „Slava! Živela naša armada! Živel nje slavni vojskovodja!“)

4. Životopisne črtice o novem ljubljanskem častnem meščanu.

Novi ljubljanski častni meščan, slavni zapovednik primorske armade, generalni polkovnik Svetozar Borojević pl. Bojna, je potomec stare pravoslavne graničarske oficirske rodbine, sin onega plemena našega naroda, ki je stal stoletja na jugovzhodnem braniku monarhije, in iz katerega je izšlo veliko število najodličnejših avstrijskih generalov in vojskovodij.

Generalni polkovnik Svetozar pl. Borojević je rojen 1. decembra 1856. v Umetiču. Zvest rodbinski tradiciji je poslal oče, nadporočnik Borojević, 10 letnega fantiča v vojaško višje vzgojevališče v Kamenici pri Petrovardinu, odkoder so ga — še ne 16 letnega — asentirali k pešpolku nadvojvode Franca Karla. Polk je poslal nadarjenega mladeniča v kadetnico v Gradec, katero je absolviral z odličnim uspehom. 19 ¹/₂ leta star je bil imenovan 1. majnika 1875. za poročnika v svojem regimentu. Udeležil se je bosanske okupacije in se je pri naskoku na Sarajevo tako odlikoval, da mu je cesar podelil vojaški zaslužni križ III. razreda z vojno dekoracijo. Izredne vojaške lastnosti so predestinirale Borojevića za višjo častniško karijero. L. 1881 je bil poklican v vojno šolo na Dunaju, od koder je prišel k generalnemu štabu. Komaj 31 let star je bil imenovan za profesorja na Terezijanski akademiji, kjer je učil taktiko, vojno zgodovino in predaval o vojni upravi. L. 1891. do 1896. je načeloval kot major in podpolkovnik generalnim štabom 17., 19. in 27. pehotne divizije, nakar je prevzel l. 1896. bataljonsko poveljstvo pri našem domačem kranjskem pešpolku št. 17. Starejši naši vojaki, ki so služili pod Borojevićem, se radi spominjajo svojega bivšega zapovednika, ki jim je bil strog, toda silno skrben predstojnik in ki si je pridobil posebno naklonjenost svojih fantov, ker je ž njimi rad in dobro govoril slovensko, oziroma hrvatsko. Kot bataljonski poveljnik je postal pl. Borojević, še ne 41 let star, polkovnik ter je bil l. 1898. poklican kot šef generalnega štaba k 8. armadnemu zboru v Prago, kjer je ostal 6 let. 1. majnika 1904. je bil imenovan za generalnega majorja in zapovednika 14. pehotne brigade v rodnem mu Petrovardinu. Tri leta je tamkaj poveljeval graničarskim četam, katerih ime spada med najslavnejše naše armade, l. 1907. pa ga je poklical cesar na čelo hrvatskega domobranskega distrikta v Zagreb. Tu je razvijal general Borojević, ki je bil l. 1908. povišan za podmaršala, najplodonosnejše delovanje in pod njegovim vodstvom so dosegli hrvatski domobranci, ki imajo, kakor znano, hrvatski poveljevalni jezik, kar najvišjo stopnjo svoje vojaške izobrazbe. Junaške hrvatske domobranske čete, ki so si stekle na bojiščih toliko lavorik, so v pravem pomenu „Borojevičevci“, kajti tudi potem, ko je bil poklican fml. Borojević l. 1912. kot poveljujoči general 6. armadnega zbora v Košice, so sledili poznejši zapovedniki hrvatskega domobranstva preizkušenim tradicijam svojega prednika. Na čelu košičkega armadnega zbora je hitel pl. Borojević, ki je bil med tem postal general pehote, tajni svetnik Nj. V. in imetnik pešpolka št. 51, na bojišče. Njegove strategične sposobnosti so ga skoraj postavile med našimi vojskovodji na odlično mesto in že 2. decembra 1914. mu je izročil cesar zapo-

vedništvo naše III. armade. V živem spominu vseh so slavna dela Borojevičevih čet v strašnih karpatskih bojih, junaška obramba in poznejša sijajna ofenziva tega vojskovodje, kateremu bo zgodovina prisodila ime „branitelja Karpatov“. Ko je bilo treba izbrati našim južnim armadam ob izbruhu vojne z Italijo zapovednike, je postavil cesar na čelo one armade, ki je prevzela težavno in veliko nalogo, braniti naše primorske dežele, generalnega polkovnika Svetozarja pl. Borojeviča. Čete so pozdravile to imenovanje z velikim veseljem, saj je generalni polkovnik Borojevič eden izmed onih, ki uživajo med vojaštvom brezpogojno vdanost in zaupanje. Potek dosedanjih bojov na Goriškem je pokazal, da bo zgodovina počastila ime Borojevič še z drugim priimkom zmagovitega branitelja slovensko-hrvatskih dežel proti njihovemu najhujšemu sovragu. Cesar je počastil svojega tako odličnega vojskovodjo že z največjimi odlikovanji: generalni polkovnik Borojevič ima veliki križ Leopoldovega reda, red Železne krone I. razreda, vojaški zaslužni križ I. in II. razreda, vojaško zaslužno kolajno, zaslužno zvezdo „Rdečega križa“ — vse z vojno dekoracijo. Nemški cesar pa mu je podelil železni križ I. in III. razreda.

Poročen je generalni polkovnik pl. Borojevič od 11. septembra 1899. z Leontino pl. Rosner ter ima sedaj 15 letnega sina Friderika.

Med častnimi meščani ljubljanskimi je general Borojevič četrti vojskovodja. Pred njim je izkazalo mesto isto čast slavnemu maršalu Raddeckemu, admiralu Tegetthoffu in osvojitelju Bosne generalu Filipoviću.

5. Pismo častnega meščana ljubljanskega, generalnega polkovnika Borojeviča.

Od častnega meščana, generalnega polkovnika Svetozarja pl. Borojeviča de Bojna je prejel župan naslednje zahvalno pismo: Poveljnik 5. armade.

V Ljubljani, dne 7. julija 1915.

Vespoštovani gospod župan!

Počaščenje, katero je izkazal cenjeni občinski svet deželnega stolnega mesta vsak čas patriotične vojvodine Kranjske soški armadi s tem, da je odlikoval mene kot njenega poveljnika s podelitvijo častnega meščanstva ljubljanskega, me je globoko ganilo.

Dolgoletne vezi me vežejo s tem od davnine častitljivim prosvetnim ognjiščem. Pred štirintridesetimi leti sem vstopil v polk, v katerega vrstah služi za orožje sposobna ljubljanska mladina. Ta slavni polk, ena izmed dik naše vojne sile, ki je pokazal na stoterih bojiščih kranjski patriotizem in kranjsko pogumnost v najsvetlejši luči, se je ovil tudi v sedanjih vojni z nevenljivo slavo. Bitke pri Grodku in Přzemyslu, bitke v Karpatih in ob Soči, potem nešteti boji, ki jih je bil pod mojim vodstvom, so dokazali, da je današnje pokolenje po brezpogojni, kakor skala trdni zvestobi proti najvišji cesarski hiši, po junaški hrabrosti in po vroči ljubezni do domovine vredno svojih prednikov.

Prosim Vas, visokospoštovani gospod župan, izrecite cenjenemu občinskemu svetu mojo najvdanejšo in najsrčnejšo zahvalo za čast, izkazano soški armadi in meni, in pristavite, da me bo vedno veselilo, prispevati po moji moči k procvitu in prospehu Ljubljane in njenega prebivalstva, čigar požrtvovalnost v sedanji vojski posebno priznati mi srce veli.

Vas, velespoštovani gospod župan, še posebe zahvaljuje, bilježim z izrazom odkritega spoštovanja

najvdaneje

Boroević l. r.

6. Generalni polkovnik Boroević med Dalmatinci.

Generalni polkovnik Boroević pozna dobro vojaške sposobnosti Slovencev, Hrvatov, Dalmatincev in Bosancev ter jih pri vsaki priliki javno in odkrito hvali. Tako je pri neki priliki javno in odkrito hvalil Dalmatince. Profesor Lovrić opisuje v „Našem Jedinstvu“ z italijanskega bojišča dne 6. januarja: Bivanje generalnega polkovnika Boroevića med Dalmatinci tako-le:

To je bil dan blaženega zadovoljstva in slave sinovom junaške Dalmacije. Došel je generalni polkovnik, da vidi Dalmatince, da jim čestita, da se divi nad njimi.

Slavni vojskovodja je pozdravil najpoprej z lovorjem ovenčane častnike dalmatinskega polka št. . . . :

„Došel sem, da vidim, da čestitam, da se divim junaškim delom, ki jih je polk izvršil tu ob Soči, razven onih na Balkanu. Hvala Vam, gospoda moja, v prvi vrsti Vam, junakom polka št. . . . Kadarkoli je sovražnik napadel dalmatinske polke, ali sploh moje Dalmatince, mogel sem mirno spati, bil sem uverjen, da boste z znanim junaštvom potolkli takoj sovražnika. Jaz sem vsako in posamezno Vaše junaško delo javil Njegovemu Veličanstvu. Naj se dogodi kar hoče, siguren sem, da se boste tudi v bodoče junaško borili kakor dosedaj“.

Nato je nagovoril generalni polkovnik z materinsko besedo moštvo, naše sokole:

„Dragi vojaki, sokoli moji! Prišel sem, da Vas pozdravim, Vas, slavna deca junaškega polka št. . . . Kjerkoli stoji Dalmatinec, sem siguren, da tam sovražnik ne predre črte. Preko Dalmatincev ne more priti niti sam vrag. Vi ste ob vsakem času vršili veličanstveno svojo dolžnost, prelivajoči plemenito svojo kri za cesarja in domovino. Pokazali ste Italijanom, kaj so Dalmatinci. Vaša junaška dela so znana ne samo po vsej monarhiji, marveč ves svet pozna junake ob Soči, med katerimi ste Vi v prvi vrsti. Hvala vsem, ker je vsak izmed Vas junak. Siguren sem, da boste zopet pokazali sovražniku, kako Dalmatinec junaško preлива kri za svojega cesarja in domovino. Vi ste Hrvatje in tudi mene je rodila majka hrvatska. Hvala Vam še enkrat! Živel! moji sokoli!“

Nato je zaorilo hrvatskih Živio! Njegovemu Veličanstvu in generalu polkovniku Boroeviću.

Major Turudija stopi pred njegovo prevzvišenost pa ga prosi daljnjih povelj. — Generalni polkovnik Borojević hrvatsko: Živio Turudija! — Čete so ob maršu „Junak sam iz Like“ defilirale pred generalnim polkovnikom. Ko smo na čelu čet zagledali našega Turudijo, preletela nam je duha cela zgodovina njegovih junaških del, bili smo ginjeni do solz. Naši sokoli so stopali junaško, iz oči jim je seval ponos in zadovoljstvo, kakor da je hotel vsak reči svojemu Borojeviću: „Il' u vatru il' u boj: dušomtijelom svak je tvoj! Krv i život, sve za Cara, sve za Dom!“

Pri odhodu je rekel generalni polkovnik: „V mojih poslih, ki jih imam kot vojskovodja, današnji dan je meni svečan dan“.

Tak vzor-mož je naš Borojević. V zgodovini svetovne vojne se bo na vse veke svetilo ime Svetozarja pl. Borojevića in poleg njega se bodo svetila imena jngoslovanskih polkov, ki so rešili državo laških naklepov. In takrat se ne pozabi tudi Slovencev!

7. Domovina vrlemu sinu.

Besedilo adrese hrvatskega vseučilišča generalnemu polkovniku Borojeviću povodom njegove izvolitve za častnega doktorja, dne 1. svečana 1916.

Vaša prevzvišenost, gospod generalni polkovnik! Mi, rektor in predstavitelji senata hrvatskega vseučilišča, ki nosi slavno ime Njegovega c. in kr. Veličanstva, premilostljivega gospodarja in kralja Franca Josipa I., smo ponosni, ker nas je doletela čast, da se moremo pokloniti Vaši prevzvišenosti, enemu izmed najslavnejših sinov hrvatskega naroda.

Naša hrvatska domovina, akoravno ni največja v obširni monarhiji, se zopet blišči liki dragoceni biser v slavni kroni našega vzvišenega vladarja.

Zlatoklasa Slavonija, vinorodno Zagorje, bogato Podravje, ponosna Bosna, kršna Dalmacija, prijazna Istra, da ne naštevam vseh ostalih krajev, kjer stanujejo Hrvati, navdušujejo tudi tuji svet s svojo krasoto narave, z bogastvom plodov, znamenitostjo lege; naši košati gozdovi, cvetoči travniki, rodovitna polja, gore bogate rud, plovne reke, gotovo pa naše bajno morje — so zlato in neprecenljivi dragulji, s katerimi se krasi naša mati Hrvatska. Toda še bolj kakor vse, kar sem navajal, so naši domovini čast in ponos: njeni sivi sokoli. Tisoč let so širili po svetu njeno slavo: Tomislavi, Krešimiri, Horvati, Paližne, Zrinjski, Bakači, Gundulići, Klovići, Boškovići! V zadnji dobi sijajnega napredka svetovne kulture se je povzdignila tudi Hrvatska z dostojnim delom svojih sinov, da stopi na stran ostalih naprednih dežel: da napreduje z enakim korakom višjega znanja in vede; da daruje svoj obol splošnemu procvitu znanosti in umetnosti v tekmi velikih narodov. Kakor mila pomlad, ki jo diči toplo solnce in ljubko zelenje in dišeče cvetje: tudi Hrvatska je v XIX. veku dala v svojem skromnem domu prostor vzvišenim idejam Vrhovca, Gaja, Dobrile, Strossmayera; pogrnila ga z bogato preprogo monumentalnih del Kukuljevića, Račkega, Smičiklasa, Jagića, Pliverića, Pilarja; ovenčala

ga z dušami podobne bajnim vilam Preradovića, Mažuranića, Markovića, Šenoe, Lisinskega, Krežme, Fijana, Bukovca, Medovića, Rendića. Ti bi, kakor tudi mnogi drugi naši možje, častno krasili tudi Panteon najkulturnejših evropskih dežela!

Evropa pa nas ni nikdar prekosila glede na naše slavne Leonide: Berislavići, Jurišići, Trenki, Vukasovići, Rukavine, Grivičići, Maroičići, Rodići, Filipovići, Jelačići in brezštevne legije ostalih hrvatskih herojev. Od Črnega do Sredozemskega in Severnega morja odmeva njihova slava. Evgen Savojski, Napoleon Veliki, Viljem II. nimajo dovolj besedi, da prehvalijo hrabrost, sposobnost in inteligenco hrvatskih vojakov. Samo s hvalo in s ponosom se spominja zgodovina naše starodavne monarhije in prevzvišena vladarska hiša neumrlih hrvatskih vitezov.

Kako srečna in ponosna je mati Hrvatska, ko tudi za časa te epohalne svetovne vojne odmeva slava hrvatskih mišic od Karpatov do Balkana, od Visle pa do sinjih čeri Jadranskega morja!

Da, morje, to divno naše morje! Ono je naša slava, ono je srce monarhije! Komu naj tudi zaupa Njegovo Veličanstvo, premodri in premilostljivi naš gospodar in kralj, brambo te punčice svojega očesa, če ne v prvi vrsti Hrvatom! Kdo naj ukazuje tej najznamenitejši armadi, če ne sin hrvatskega naroda, vreden potomec slavni prednikov, vedno pripravljena umreti vedrega lica za prevzvišeni prestol in za hrvatski dom!

Vaša prevzvišenost! Samo stoletni hrast se more upreti strašnemu viharju, le trda pečina more odbiti besne valove. Tako zamore tudi le Vaš genialni um, samo Vaše veliko srce izvajati junaška dela, ki razširjajo Vaše dično ime po celem svetu. Poleg Lavdona, Suvarova, Moltkeja se bo spominjala vojna zgodovina tudi generalnega polkovnika Borojevića, dokler ostane svet in čas. Zato jamči Komarovo, Dukla, Soča. Hvaležna monarhija ne bo zamudila s svojim priznanjem, a naša slavna mati Hrvatska gleda z občudovanjem na Vas, ki ste ji njen ponos, njena tolažba in njena slava! V lepi narodni pripovedki, v ljubki naši pesmi, v srcu Hrvatov je uklesano za vse večne čase plemenito ime.

Prišli smo semkaj, da se Vam globoko poklonimo in se najiskrenejše spoštljivo in srčno zahvalimo in Vas toplo pozdravimo v imenu naše domovine Hrvatske.

Vi branite z močjo velikana našo slavno državo, ali tudi zaledje in dele dežel, kjer stanujejo Hrvati. Od Vašega gigantskega delovanja je odvisen tudi napredek hrvatske kulture in obstoj hrvatskih pravic. Samo za Vašimi požrtvovalnimi pleči moremo kulturno delovati. Vaša zasluga je, da nam je ostalo do danes nedotaknjeno naše morje, ta naša svetinja, ta vrelec i gospodarskega i umetniškega i znanstvenega našega ustvarjanja. Vaša čast je, da se mora naša mati Hrvatska proslaviti zopet z enim najidealnejših svojih sokolov!

Scipio Maior si je pridobil po zavzetju Kartage naslov „Africanus“ Suvarov pridevek „Italicus“, maršala Ney imenujejo po Moskvi. Tudi našem Nikoli Šubicu Zrinjskemu je podelil naš narod ime „Sigetski“.

Ne dvomimo, da bo hvaležno naše izročilo s sijajem zmage ovenčanemu imenu Vaše prevzvišenosti dodalo tudi še častno ime „Soški!“

Mi pa, predstavitelji hrvatskega vseučilišča, smo prihiteli, da Vam v znak naše hvaležnosti in priznanja podelimo najvišje kar imamo: častni doktorat pravnih in državnih znanosti.

Hvaležni smo Njegovemu Veličanstvu, da je naš vdani predlog odobrilo, a Vas, slavni hrvatski junak, prosimo danes, da izvolite sprejeti diplomo te najvišje časti, ki jo more podeliti naš najvišji hrvatski kulturni zavod.

Med živimi velikani je počeščena samo Njegova ces. in kralj. Visokost nadvojvoda Evgen in Vaša prevzvišenost s tem simbolom našega najglobokejšega priznanja.

Ne samo album naše dične *Almae matris*, ne samo mi predstavitelji hrvatskega vseučilišča: ves hrvatski narod kliče z vso svojo dušo: naj živi najslavnejši današnji hrvatski junak, prevzvišeni gospod doktor Svetozar Borojević pl. Bojna, junak Soče!

Živio, živio, živio!

8. Razgovor z generalnim polkovnikom Borojevićem.

Vojna poročevalka dunajske „*Neue Freie Presse*“, Alice Schalek, je imela priliko, da je v glavnem stanu naše soške armade govorila z njenim poveljnikom generalnim polkovnikom pl. Borojevićem.

Poročevalka je mislila, da je za sprejem pri Borojeviću treba bogve kakšnih priporočil, toda stvar je bila popolnoma drugačna, kajti častnik, na katerega se je obrnila, jej je odgovoril:

— K naši ekscelenci pridete lahko vsak čas.

Potrkala je na vrata in tudi že takoj stala pred generalnim polkovnikom, ki jo je sprejel najprijazneje. Zalesketale so se mu oči, ko ga je naprosila, da bi smela pisati o njegovi armadi, in dejal je:

— Če mi obljubite, da ne boste pisala ničesar o voditeljih, potem Vas naravnost prosim, da pišete o armadi. O vsakem posameznem vojaku morate pisati. Iti morate k njim in si jih ogledati. Kdor jih vidi, mora pisati o njih, česar se ne more storiti nikdar dovolj. Kar se dogaja tu ob Soči, nima primera v zgodovini. Sočo vzdržuje posamezni vojak. Kaj bi zmogla moja volja, če bi ne bilo tu železnega moža, brez imena, preprostega moža. Pojdite k njemu in pogledjte, kako stoji na straži.

Od zopet osvojenega Přemysla, kamor osvoboditelj ni mogel, se je hitro odpeljal na jug. Italijane je prav presodil takoj prvi dan:

— Pred tem nasprotnikom se ne umaknemo niti za korak. Umiramo ob Soči, toda ostajamo tamkaj! Le preko naših mrtvih trupel more nastopiti Gabriele svojo zmagoslavno pot v Trst.

In posmehljaj se je ob pomisli na d' Anunzia, ki je postal zelo popularen človek pri soški armadi. Vsak ga imenuje po imenu, kakor

ljubega znanca, kajti sodelovanje v tej vojni mu štejejo v veliko zaslugo. „Srečo za Avstro-Ogrsko“ imenuje generalni polkovnik pl. Boroević italijansko vojno.

— Sedaj šele je mora šla od nas, prosta je pot za naš razvoj.

Umirajo ob Soči, toda drže jo. Veliko čet je že bilo tam, da se skale v tem ognju.

— Novince nameščam najprej nekoliko bolj zadaj in jih porivam le polagoma v ospredje. Kdor je bil potem nekaj časa v najsrednji fronti, je cimentiran. Na tega se je lahko zanesti. Tamkaj se nauče biti možje.

— Italijani imajo preobčutne živce. In preveč kritike. Ne zaupajo niti vodstvu, niti upravi, niti vladi. Predvsem pa ne verujejo v potrebo svoje vojne. Bore se, ker se morajo. In tako stoje nasproti našim takorekoč brez mozga. Tudi pri nas si ne želi nihče vojne zaradi vojne. Toda vsak vojak ima žilavo, zagrizeno, neizkoreninljivo voljo: „Tu ne predre“. Tudi naši ljudje ljubijo svoje življenje, le norec je blaznosmel, hraber pa se more imenovati le tisti, ki se žrtvuje, vkljub svoji ljubezni do življenja. Toda bolj kot svoje življenje pa ljubi vsakdo mojih ljudi Sočo. Pojdite tja in pišite, kar boste videla tam.

— Cadorna gotovo ne more pojmiti, zakaj ne more predreti. Opisujte naše vojake in naše častnike na fronti, da bo razumel stvar. Ne, skrivnosti tu ni. In vedno se moram smejati, ko pomislim, da bi bil zaplenjen vsak italijanski list, ki bi objavil samo desetino onega, kar vem o stvareh na oni strani. Pišite vse, samo ne o voditeljih.

Poročevalka je omenila generalnemu polkovniku, da v Nemčiji delajo drugače in že sedaj prosljavljajo uspehe zaslužnih voditeljev. Boroević pa je zmajal z glavo in dejal:

— Ob Soči ni imen, ni osebnosti. Sočo drži mož in sulbalterni častnik. Opevajte Hötzenendorfa. Vsi pesniki, ki jih ima Avstrija, naj bi storili to istočasno. In to bi še daleč ne bilo dovolj. Glasilo naj bi se od Severnega morja pa do Bagdada. Toda on noče. Torej obljubite mirno, kar zahtevam.

Pa pravi potem poročevalka: Obljubila sem mu.

Še dolgo sem videla pred seboj vojskovodjo, ko sem se z avtomobilom vozila v Gorico. Osamljen se mi zdi tudi ta mož. In njegova duša vsa razdvojena. On zamišlja, kar se doigrava tu, drugi pa izvajajo. In kot vsi misleči, ceni tudi on bolj dejanja kot pa misli. V njem je kot nekaka zavist napram poročniku, ki sme brez skrbi biti hraber. In sredi v metežu sporočil, ko se uresničuje ono, kar zamišlja on, se čuti ubog, ker ne more sodelovati, kakor bi rad.

9. Generalni polkovnik Boroević o soški armadi.

Dunajska „N. Fr. Pr.“ se je obrnila na nekatere naše najodličnejše vojskovodje s prošnjo, da napišejo za Veliko noč nekaj besed o svojih armadah. Generalni polkovnik Boroević je poslal dunajskemu listu naslednje pismo:

Vašemu povabilu, da izpregovorim k Velikonočnim praznikom nekaj besed o soški armadi, se po mojem mnenju najboljšo odzovem, ako govorim o posamezniku, o priprostem vojaku, o častniku na fronti, o malih kamenčkih, iz katerih je sestavljen prekrasni mozaik naše armade.

Ni treba zagotavljati, da se vse stori, da se usoda vrlih mož, ki se enajst mesecev vsako uro nahajajo v sili in nevarnosti, čim najbolj olajša, da se jih z vsem preskrbi, kar jih jači v izpolnjevanju njihove ponosne naloge. Zvestoba in vnema, s katero izpolnjujejo svojo težko dolžnost, se izraža pogostoma v posameznih dejanjih, v usodi posameznikov, ki silno gane celo srce starega vojaka, kakoršen sem jaz.

Iz tisočev podobnih prigodb Vam hočem podati le eden mal dogodek.

V armadi imam moža, četovodjo Pavla Golcsosa, ki se je boril v Srbiji, v Karpatih, ob Sanu in ob Soči. Šestkrat ranjen, komaj ozdravljen, se je vedno znova povrnil na fronto. V četrti soški bitki sedmič — težko — ranjen, s tremi častnimi znamenji odlikovan, je bil vprašan, ako ima kako željo, ki bi mu je mogli izpolniti. Ali veste, kaj je hotel? Prosil je, da se mu omogoči videti svojega zapovedujočega generala, da bi mu mogel izraziti zvestobo do smrti.

Ta želja se mu je izpolnila. V bitkah preizkušeni cesarski in kraljevski princ, sam junak in kar najbolj ceneč pravo hrabrost, je pohitel k junakovi postelji.

Ali je treba, da Vam o razpoloženju soške armade še kaj več razlagam? Ali naj še navajam notranje vzroke njenih uspehov?

Narod, armada, ki ima take može, stoji pokonec v najsilnejšem viharju, se ne vda celemu svetu sovražnikov. Biti takim možem voditelj, je največja sreča na tem svetu. To je najgrandioznejše, kar more doživeti vojskovodja, da se zrcalijo njegove ideje, njegove želje, njegovi cilji v srcu vsakega posameznega moža. Najvišje je tu samo ob sebi umevno. Inicijativa, drznost in radostno prevzemanje odgovornosti od generalnega polkovnika pa do prostaka slavijo tu triumfe.

Ta duh je pokopal v soških bitkah veselje mnogo silnejšega sovražnika do napadov.

Boro evič, generalni polkovnik pehote.

IV. Veliki admiral Anton Haus.

„Trebaja živeti tako, da bode
mogel vsakdo dati račun o svojem
delovanju in da se bode
moglo reči o njem, da je živel kdaj“

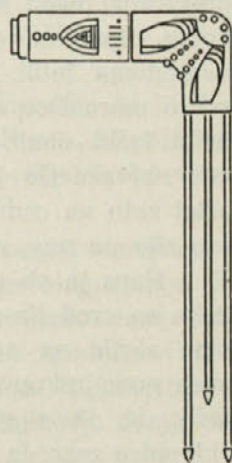
J. Dimnik: „Avstrijski junaki“.

Avstro-Ogrska pozdravlja z veseljem svojega prvega velikega admirala. Njegovo ime je bilo že v mirnih časih visoko cenjeno, doma in v inozemstvu, odkar je izbruhnila vojna z Italijo, slovi po vsem svetu. Naša domovina

ga pozdravlja z radostnim srcem, prvega velikega admirala, znamenitega velmoža, ki si je vedel pridobiti častno ime v domačiji in tujini, a avstrijski mornarici ugled in slavo vsega sveta. Posebno radostno še-le ga pozdravlja naš jug, saj je takorekoč naše gore list, list onega drevesa, ki je rodilo še drugih blastečih junakov, ki skupno udrihajo po verolomnem sovražniku, pohlepem po našem jugu, list onega drevesa, ki se ne da omajati v zvestobi in ljubezni do mile Avstrije, ki orjaški kljubuje vsem vihram.

Veliki admiral Anton Haus se je rodil dne 13. junija 1853 v Tolminu. V Ljubljani je dovršil gimnazijo, iz Ljubljane si je kasneje odvedel družico v življenju. Slovenska govorica mu je domača in mila in naravnost ponosni smo, da najvišji poveljnik mornarice ob dani priliki govori rad in gladko slovenski.

Po dovršenih gimnazijskih študijah se je posvetil mornarici. Imel je 16. let. Leta 1882 je bil imenovan linijskim poročnikom in dosti naglo je napredoval do linijskega kapitana. Za kitajskih nemirov je poveljeval

Veliki admiral Anton Haus.

ladji „Cesarica in kraljica Marija Terezija“ in bil odlikovan z redom žel. krone III. reda. Hkrati je bil imenovan načelnikom predsedstvene pisarne v mornariški sekciji. V tej službi je dosegel mesto konteradmirala in novo odliko, viteški križ Leopoldovega reda. Nato je prevzel poveljstvo rezervne eskadre in bil domala vedno na morju. Zaradi izrednih zmožnosti so poslali leta 1907 konteradmirala Hausa kot delegata k drugi mirovni konferenci v Hag. Nalogo je izvršil tako imenitno, da je bil odlikovan z zvezdo k velikemu križu Fran Josipovega reda.

Leta 1912 ga je imenoval cesar za mornariškega nadzornika in meseca aprila 1913 mornariškega poveljnika, nakar je dobil admiralsko dostojanstvo. Leto kasneje je izbruhnila svetovna vojna in mornarici se je pojavila važna naloga, kateri se je z admiralom Hausom na čelu odzvala nad vse temeljito. Njena slavna dela ob laški obali so vsem še v živem spominu.

Zato pa jo je sedaj doletela izredna čast in doslej še ne izraženo priznanje, ko je Njega Veličanstvo nalašč ustvarilo mesto velikega admirala, da počasti mornarico in njenega poveljnika, ki je njen mali bog in predmet njenega nepopisnega navdušenja.

Veliki admiral Haus je v marsičem podoben junaku Tegetthoffu, malobeseden, a vljuden in plemenit, pri tem pa odkrit in velik v strem-ljenju po veliki in mogočni domovini. Kakor je Tegetthoff imel znamenitih in dalekosežnih trgovsko-političnih pomorsko važnih načrtov za bodočnost, tako je tudi Hausu na srcu razširjenje prekmorske plovbe naše do vseh obal sveta. Naravnost zanimivo je čuti admirala, ki pozna vojaška in mornariška vprašanja kot nihče drugi, ako razmotriva trgovsko-politična vprašanja. Njegova mnenja in sodbe bi osramotila trgovskega politika strokovnjaka ali ga napolnila z občudovanjem.

Poglavitna velikost njegova je seveda v vodstvu. To je dokazal že v miru. A vse njegove operacije in odredbe se odlikujejo po čudoviti priprostosti in logiki njegovih misli, tako da se nadeja sovražnik vsega prej, kot tega, kar ukrene Haus. To se je pokazalo takoj o pričetku vojne. Lahki so sklepali po naših mirovnih vajah, da se jih bomo nemudoma lotili z vso silo in so se zato nakopičili, ojačeni s Francozi, z vso mornarico na jugu. Haus pa je porazdelil mornarico ob vsej 600 km dolgi laški obali, se prikazal nenadoma skoro povsod hkrati in razbil vsa najvažnejša križišča laške železnice ob vzhodni obali. Cadorna je ostal zato na cedilu in ker ni mogel naglo dobiti čet, ni mogel udariti z vso silo na nas, naši pa so v tem dobili časa, da so se zadostno pripravili.

Haus je ob tej priliki dokazal tudi nenavaden oseben pogum. Vojne ladje so pred Fasano že bile pripravljene na odhod, ko se je v poslednjem hipu skrila na admiralski ladji admiralska zastava. V veliko začudenje vseh poveljnikov se je preselil admiral na eno starejših in zato najslabših ladij, ki je s svojimi družicami prevzela vodstvo, dočim so orjaške oklopnice razreda Tegetthoff ostale v rezervi.

A tudi v miru je dokazal admiral pogostoma izredno spretnost v vodstvu. Vode je poznal kot le malo kdo, miren je bil v vsakem položaju, njegova povelja so bila vselej natančna in jasna. Mojster je bil v vodstvu jadrnic. Njegova razumnost in naobraženost je naravnost občudovanja vredna, obsežno znanje jezikov izredno koristno njegovemu poklicu. Admiral govori poleg nemščine, slovenščine in hrvaščine tudi ogrski, angleški, francoski, laški, španski in portugalski. Učil se je jezikov jako lahko in naglo in ne dvomimo, da ga je tu podpirala naša slovenska nadarjenost, ki daje našim ljudem zmožnost, da se izredno lahko uče jezikov.

V naši mornarici vlada neomejeno zaupanje do poveljnika. Vsak njegov ukaz že pomeni zmago. Ljubezen in spoštovanje, ki ju uživa, pred vsem brezmejno zaupanje vanj je dalo doseči smoter, ki si ga je bil odločil, namreč da ohrani čiste sovražnika domače obale. Imenovanje velikim admiralom pa pomeni cesarjevo zahvalo za ta veliki in doseženi smoter.

V. Svetovna vojna in šola.

Vihar besni in hoče žrtvovanja
iz duše, iz telesa, iz krvi!

Ne doba sanj, miru in svatovanja,
izvor življenja čas je naših dni!

Engelbert Gangl: „Sonata o domovini“.

1. Veliki čas.

Pri prvi letošnji domači učiteljski konferenci je šolski vodja Jakob Dimnik učiteljski zbor tako-le nagovoril:

Slavni učiteljski zbor!

Ob začetku letošnjega, od šolske mladine, staršev in učiteljstva željno pričakovanega šolskega leta, Vas vse pozdravljam in sicer tem srčneje, ker smo bili vsled vojnih dogodkov od 7. novembra l. l. več ali manj ločeni drug od drugega, od šolske mladine in od nje staršev. Vzgoja mladine je v tem dolgem odmoru mnogo trpela. Tudi pouk je zaostal. Pa vse bomo doprinesli, če bomo, upoštevaje veliki čas, ki živimo v njem, iz ljubezni do domovine storili vsak svojo dolžnost.

Ni treba se plašiti pred tem delom, zakaj vojni dogodki, ki jih bo treba mladini raztolmačiti, bodo čudežno vplivali na njo. Res je, da zahteva vojna mnogo žrtev in res je pa tudi, da je vojna spričo teh žrtev za mladino in nas velika učiteljica in vzgojiteljica.

Vojna stavi na vse sloje javnega življenja povečane zahteve in naloge. Tudi šola je stopila v povišani meri v službo splošnega blagostanja. Z ozirom na vse te povišane zahteve smo se na podstavi razpisa c. kr. dež. šol. sveta, z dne 14. avgusta 1914 št. 5545 pri domači konferenci dne 24. avgusta 1914 posvetovali, kako bi šolska mladina in učiteljstvo sodelovala pri obče koristnih akcijah, ki omiljujejo in olajšujejo gorje, ki ga povzroča vojna.

V ta namen smo sestavili natančen program. Na podstavi tega programa se je šolska mladina vodila pod nadzorstvom učiteljstva na izprehode, da ni brezposelno pohajkovala po mestu; nekateri učenci 5. in 6. razreda so se pa prijaviili za pomoč pri delu na polju, v trgovini, na pošti, pri obrtih, nabirali so čaj, denar, blago, kovine in kuhinjske možnarje v vojne namene.

Učiteljstvo naše šole se je dalo na razpolago Rdečemu križu in Osrednjemu odboru Vincencijeve družbe v svrhu nadzorovanja mladine v dnevnikih zavetiščih. Dalje je sodelovalo učiteljstvo naše šole pri popisovanju žita in mlevnih izdelkov, v krušnih komisijah, pri zabijanju žrebljev v Brambni ščit v železju. G. katehet je poučeval v Marijaniščni kapelici učence v veronauku, jih pripravljaj za birmo, za prvo spoved in za prvo sv. obhajilo.

Dva učitelja sta poučevala na drugih zavodih, dva sta nadzorovala kmetijska dela pri sorodnikih, zopet drugi so poučevali učence v privatnih

lokalih in pet jih je pa učilo v tečaju za vsprejem v srednje šole. Podobno kakor na naši šoli, je delovalo učiteljstvo ob vojnem času tudi po drugih šolah in ne samo na Kranjskem, ampak po vseh avstrijskih kronovinah.

Z ozirom na to občekoristno delovanje šolske mladine in učiteljstva je gospod minister za nauk in bogočastje z razpisom z dne 14. junija 1915, št. 1715 razglasil, da je imelo to sodelovanje popolnoma zadovoljiv uspeh in da se je učiteljstvo v teh spomina vrednih dneh popolnoma zavedalo svoje naloge, ker je s požrtvovalnim delovanjem storilo v polni meri svojo patrijotiško dolžnost in sicer drage volje in s stanovskim veseljem.

Slavni učiteljski zbor!

Eno vojno leto in še več je za nami! Z občudovanjem zremo na naše hrabre branitelje domovine, ki so ustvarili od pričetka vojne z nepretrganim težkim borenjem z mnogoštevilnim mogočnim sovražnikom živ okop v obrambo domovine in domače grude, ki so se navzlic vsemu raznovrstnemu trpljenju uspešno branili in ne samo ovenčali svoje zastave s svetovno-zgodovinsko slavo, ampak tudi zagotovili bodočnost, blagostanje in prost kulturnen razvoj vseh ljudskih stanov v državi.

S tem je hrabra armada vzgojila v srcih vseh državljanov neugasljivo hvaležnost.

Naloga ljudske šole je, da vzgajamo iz mladine dobre patrijote in vredne člane človeške družbe. Danes nam pa daje občudovanja vredno junaštvo naše armade in uspehi nje orožja še posebno priliko in povod, da vodimo in vzgajamo v tej smeri duh in mišljenje šolske mladine ter vzbujamo in utrjujemo v njej ljubezen in priveznost do vojske.

Učiteljstvo ima sedaj najlepšo priliko, da izvršuje eno najvažnejših stanovskih nalog ter tudi s svojo osebo vzgledno vpliva na mladino.

Gospod minister za nauk in bogočastje daje učiteljstvu v ta namen v zgoraj navedenem razpisu ta-le navodila:

Oziraje se na starost šolske mladine, ji je treba večkrat namen in pomen vojaškega organizma razkladati. Namigavati ji je treba večkrat, da utelesnuje vojska združitev vseh v monarhiji živčih narodov. Poučiti je treba mladino, da vzbuja vojska, kakor kažejo sedanji dogodki, s svojim imponujočim borenjem in požrtvovalnostjo človeškega premoženja čute največje naklonjenosti in hvaležnosti. Uglobiti je treba mladini, da je vojska v pravem pomenu besede en sam narod v orožju, ki najdlje segajoče medsebojne ozire med posameznimi državljani in vojaškim organizmom razvozlja ter nerazdružljivo zveže svojo usodo z usodo narodov.

Poučiti je treba mladino, da ima vojaška organizacija poleg gospodarske tudi vzgojno vrednost, posebno z ozirom na red, samovzgojo in splošno disciplino.

Trdno pričakujem, pravi gospod minister, da se bode učiteljstvo vsem tem navodilom dragevolje odzvalo, tembolj, ker je veliki del učiteljstva prestopil v vojaško zvezo ter pokazal s tem npravstveno vrednost najvišje patrijotične požrtvovalnosti.

Za poučevanje mladine po teh navodilih in pa za vplivanje na mladino imamo pri pouku prav mnogo prilik; pa tudi pri izletih, igrah, pri telovadbi, pri vajah v korakanju je tudi dovolj prilike v dosegu označenega namena. Povsod je prilike in dela dovolj. Zato pokažimo s požrtvovalnim delom, da se zavedamo „velikega časa“, ki živimo v njem. Veliki čas potrebuje velikih mož!

2. Skrb za mladino.

Z razpisom z dne 29. julija 1915, številka 3752 razglasa c. kr. deželni šolski svet razpis c. kr. ministrstva za nauk in bogočastje, z dne 12. julija 1915 številka 19441, s katerim se naroča poklicanim činiteljem, da je treba posvečati šolski in predšolski mladini največjo pažnjo. Za kmetiške otroke naj skrbi pod nadzorstvom žetvena komisija, za predšolsko mladino se pa priporoča primerna nadzorovalna akcija. Za čas potrebe naj se ustanovljajo za kmetiške otroke otroška zavetišča in zabavišča, v katerih naj sodeluje tudi duhovščina; v mestih in pa v industrijskih krajih je pa v to svrhu potreben vpliv šolskih oblastev. Za to akcijo je pritegniti v prvi vrsti prave otroške prijatelje ter je izdati v ta namen primerne oklice na ljudstvo. Stopiti je v dotiko tudi s skrbstvenim oblastvom, z varuhi in sirotninskimi svetovalci. Ustanovljajo naj se tudi damski komiteji, na kratko: delati je treba z združenimi močmi! V sodelovanje naj se pritegnejo že obstoječe mladinske organizacije in preskrbe naj se potrebni lokali in zbirališčni prostori.

Mladina naj se giblje največ na prostem in čim manj v sobah. Priporoča se telovadba, igre, izleti, kopanje in pa opravila, ki so v zvezi z vojno oskrbo. V šoli naj se ponavlja učna snov minulega šolskega leta in goji patrijotičsko čuvstvovanje. Voditelji vse te akcije morajo biti učitelji; to je njih stanovska dolžnost; sodelovati morajo pa tudi učiteljice. Radevolje mora biti učiteljstvo na pomoč tudi privatnim mladinskim organizacijam. Naučno ministrstvo stavi v učiteljstvo največje zaupanje, zato ne izdaje v to svrhu natančnih predpisov, ampak želi, da vlada pri izvrševanju te pomožne akcije prostost, zakaj na stalen načrt akcije ni misliti, pač pa je izdalo ministrstvo posebne nasvete za mladinsko skrbstvo, ki služijo učiteljstvu kot migljaji na polju mladinskih skrbstvenih organizacij. Na vse te organizacije imajo svoj vpliv tudi šolska oblastva.

To je kratka vsebina zgoraj imenovanega ministrskega razpisa. Na podstavi tega razpisa je pa izdal c. kr. deželni šolski svet še posebne odredbe za kmetiško ljudstvo, za prebivalstvo v mestih, trgih in industrijskih krajih in posebej še za prebivalstvo Ljubljane.

C. kr. mestni šolski svet ljubljanski je pozval z razpisom z dne 23. avgusta 1915 številka 1209 vsa mestna šolska vodstva, da naj stavijo stvarne nasvete, kako bi se izvršile odredbe c. kr. deželnega šolskega sveta, ki se tičejo mesta Ljubljane.

Z ozirom na ta razpis c. kr. mestnega šolskega sveta je vodstvo I. m. šole z dopisom z dne 9. septembra 1915 pod številko 16 mestnemu šolskemu svetu tako-le poročalo :

Z ozirom na tamuradni dopis z dne 23. avgusta 1915 številka 2209 si usoja podpisano vodstvo poročati sledeče :

Učiteljski zbor z veseljem pozdravlja praktične in sedanjim razmeram primerne nasvete c. kr. dežel. šol. sveta, ki se tičejo otroškega varstva in mladinske oskrbi. Učiteljski zbor I. m. šole je razpravljal o tem vprašanju že lansko leto in sicer pri prvi domači konferenci, pri kateri se je uveljavil načrt za otroško varstvo. S tuuradnim dopisom z dne 27. avgusta 1914, št. 29 se je ta načrt predložil c. kr. m. šol. svetu in s tuuradnim dopisom z dne 24. septembra 1914 št. 55 je pa podpisano vodstvo ravnoistemu poročalo, kako se je izvedla ta pomožna akcija v prilogi mladine. Ta načrt ima še danes svojo vrednost in veljavo, le ne izvršuje se zdaj, ker nimamo na razpolago potrebnih lokalov in zbirališčnih prostorov. Iz tega vzroka je tudi razpis c. kr. dežel. šol. sveta z dne 29. julija 1915 št. 3752 v Ljubljani le deloma izvršljiv in sicer bi se dalo ustreči temu razpisu, če bi se v to skrbstveno akcijo, ki je namenjena v prvi vrsti mladini brez nadzorstva, pritegnile že obstoječe organizacije za otroško varstvo in mladinsko skrb, n. pr. Vincencijeva družba z njenimi dnevnimi zavetišči. Umevno je ob sebi, da je mestno učiteljstvo vsem takim organizacijam v svrhu nadzorstva mladine vedno na razpolago. Zdaj, ko gre za patrijotiško akcijo, je pričakovati, da bodo obstoječe mladinske organizacije priskočile dragevolje temu plemenitemu namenu na pomoč; seveda, brez izdatne gnotne podpore za hrano i. dr. pa ne bo šlo. V to svrhu blagovoli stopiti slavnoisti v stik z dnevnimi zavetišči. Sodelujoče učiteljstvo ne reflektuje na priznanja, ker je delo za otroško varstvo in mladinsko skrb vsakega učitelja stanovska in patrijotiška dolžnost.

J. Dimnik, šolski vodja.

3. Pripravljalni tečaj za vsprejem v srednje šole.

Zaradi izrednih vojnih razmer je bila ljubljanska mladina deških šol od 7. novembra 1914 brez pouka. Da bi učenci višjih razredov ne zgubili leta, zato je c. kr. deželni šolski svet z razpisom z dne 29. julija 1915 št. 3752 odredil, da se otvorijo v Ljubljani pripravljalni tečajji za vzprejem v srednje šole. Na podstavi te odredbe je izdal c. kr. mestni šolski svet dne 5. septembra 1915 ta-le razpis :

Na javnih mestnih deških ljudskih šolah se otvorijo pripravljalni tečajji za vzprejem v srednjo šolo. Poučevali se bodo otroci I., II., III., IV. mestne deške in pa mestne nemške deške ljudske šole v prostorih deželne slovenske trgovske šole v hiši „Slovenske matice“ na Kongresnem, trgu št. 7, I. nadstropje, otroci šišenske deške osemrazrednice pa v bivši občinski hiši v Spodnji Šiški. S poukom se prične v četrtek, dne 9. septembra 1915, ob osmih zjutraj. Poučevalo se bo v „Matičini“ hiši vsak

dan od 8. do 11. ure dopoldne in od 2. do 4. ure popoldne. Poučevala se bo pa ondi vsak ponedeljek, sredo in petek mladina II. in IV., vsak torek, četrtek in soboto pa mladina I., III. in nemške deške šole. V šišenski občinski hiši se bo pa poučevalo vsak delavnik, izvzemši petek, od 8. do 11. ure dopoldne. Oni dečki, ki so se preteklo soboto, dne 4. septembra 1915, dopoldne za vzprejem prijavi pri svojih šolskih vodstvih, naj torej pridejo, če pripadajo I., III., nemški in šišenski deški šoli, k pouku prvič v četrtek, dne 9. septembra 1915; oni, ki pripadajo II. in IV. deški šoli, pa prvič v petek, dne 10. septembra 1915, ob 8. uri zjutraj. Oglasila za pristop se pa še vedno sprejemajo in se staršem nujno priporoča, da ugodne prilike za vzgojo svoje mladine, ki je bila vsled izrednih vojnih razmer toliko časa brez pouka, ne zamude.

V tečaj je bilo vzprejetih iz I. mestne šole 57 učencev. Poučevali so gg.: Evgen Legat veronauk, Alojzij Novak nemški jezik, Vendelin Sadar slovenski jezik, Karel Wider pa računstvo. Odmerjenih je bilo veronauku 1 tedenska ura, računstvu 3, slovenščini 4 in nemščini pa 6 ur. Tečaj se je zaključil dne 23. septembra 1915 popoldne.

4. Cepljenje proti koleri.

Iz tozadevne spomenice, ki jo je izdalo ministrstvo za notranje zadeve, priobčimo naslednje točke:

1. Kali kolere (kolera-bacili) pridejo skozi usta v naše telo. Umazane roke, onesnaženi predmeti (živila) posredujejo vstop bacilov v človeški organizem. Skrbna telesna snaga, predvsem v občevanju z na koleri obolelimi ter osebna previdnost nam zagotavlja varnost pred okuženjem, če ni kakih posebno neugodnih zunanjih okoliščin. Ta osebna previdnost zahteva med drugim, da v okuženih krajih ne uživamo nekuhanih jedi in da opuščamo celo kuhana jedila, če niso zavarovana pred okuženjem, n. pr. po muhah.

2. Ako je osebno varovanje nemogoče, zlasti če je osebno negovanje snage otežkočeno ali celo neizvedljivo, ako manjka potrebnih splošnih zdravstvenih naprav (oskrbe z dobro vodo, brezhibnega odstranjevanja odpadkov itd.) in odpovejo varnostne in zatiralne odredbe proti koleri (pravočasna naznanitev, izolacija, desinfekcija itd.), takrat zamore priti v poštev cepljenje proti koleri. Pri takih izrednih razmerah, n. pr. na bojnem polju, ali ako nastopa obolenje v številnih slučajih, ki niso nastali potom kontaktne infekcije (občevanje z na koleri obolelimi), bo torej misliti na cepljenje.

Ako so dani navedeni predpogoji, priporoča se varnostno cepljenje proti koleri zlasti osebam, ki imajo po poklicu stalno opraviti z na kolero obolelimi bolniki.

V nobenem slučaju pa ne more nadomestiti to cepljenje preizkušenih brezpogojno potrebnih varnostnih in zatiralnih naprav. Le-te se morajo vsikdar, tedaj tudi če se je vršilo cepljenje, strogo in natančno izvrševati.

3. Cepljenje se izvrši tako, da se dvakrat v presledku 5—6 dni strogo aseptično vbrizga 1 cm³ cepiva pod kožo.

4. Kot posledice se opažajo po injekciji čestokrat neznatne bolečine, nadalje rdečica in oteklina na injekcijskem mestu, včasih glavobol in zvišanje telesne toplote do 38° C. Te posledice izginejo po enem ali dveh dneh. Prav redkokrat se opažajo tudi neznatni, kratkotrajni želodčni ali črevesni pojavi.

Pri nepovoljnem zdravstvenem stanju (predvsem pri vnetju ledvic) naj se cepljenje opusti.

5. Varnostni učinek cepljenja ne nastopi takoj, marveč šele po nekaterih dneh in traja več mesecev.

To varnostno cepljenje proti koleri pa nas ne brani zanesljivo infekcije — v nasprotju s cepljenjem proti kozam, ki ga smatramo kot brezpogojno potrebno varstveno sredstvo pri zatiranju koz. Uspeh cepljenja proti koleri se marveč javlja osobito v tem, da manj cepljenih oboli in umrje kakor pa takih, ki niso bili cepljeni. Zdi se tudi, da je bolezen pri cepljenih mnogo lažja.

Ker se ravno lahka obolenja lažje prezrejo ter tako pospešujejo razširjanje, mora tudi vsak cepljenec strogo izpolnjevati vse predpise v obrambo kolere. Paziti ima torej na zdravstveno stanje, takoj poklicati zdravnika ter naznaniti vsak sumljivi, če tudi na sebi malenkostni slučaj obolenja. Nikdo naj se ne da v zaupanju na varnostni učinek cepljenja zapeljati, da bi zanemarjal prepotrebne obrambne predpise proti koleri.

6. Ako traja po cepitvi nastopivša boleča oteklina s trajno mrzlico čez dva dni ali ako se vsled cepljenja pojavijo kaka druga bolezenska znamenja, treba je to takoj naznaniti pristojni politični oblasti, ki potem uvede potrebne poizvedbe.

5. Tretje vojno posojilo.

1. Oklic! Tretje vojno posojilo se predloži v podpisovanje.

V tretjič tekom vojne se izdaja poziv, naj se dajo državi sredstva, ki jih potrebuje za izpolnitev svojih velikih nalog.

Zmagoslavni čini vojske in mornarice utrjajo naše zaupanje v bodočnost; moč zmage pa imajo tudi dokazi naše gospodarske sile. Kaže se, da se je moč države pod navalom sovražnikov mogočno povečala. To in velik uspeh prvih posojil, kakor tudi vedno napredujoče obnavljanje kapitala, dalje patriotični duh in zavest dolžnosti, ki preveva prebivalstvo, daje jamstvo za poln uspeh tretjega vojnega posojila.

Naši bratje posvečajo na bojišču svojo kri in svoje življenje državi. Kdor je ostal doma, ima častno dolžnost, da do skrajne meje svojih zmožnosti in svojega premoženja z vsemi silami zagotovi sredstva za vojevanje.

Kdor za to skrbi, skrbi preudarno zase; kajti njegova moč se opira na moč skupnosti. Smotrena sedanjost je podlaga bodočnosti miru. Na uspehu je udeležen vsakdo, katerega poklica naj je in kakršno premoženje naj tudi ima.

Kdor ima gotovino in vloge ali terjatve pri bankah, kdor ima vrednote, ki se dajo premenjati v denar, temu veleva domovinska čast, ta ima dolžnost, da da na razpolago sredstva, ki ima do njih predpravico od sovražnikov v svojem obstoju ogrožena dežela. Vsi po svojem ugledu in stališču vplivni državljani morajo v svojem krogu delovati s poukom in pojasnjevanjem; neumorno podrobno delo mora pomagati in podpirati.

Težka ni dolžnost, ki jo tu zahteva država od svojih državljanov, nobena žrtev ni, pa tudi ne izguba dobička, zahteva se le pripravljenost, dati državi denarna sredstva za gospodarsko vojno pripravo, torej pripomoči, da se svetovna vojna končno zmagepolno završi. Finančna moč naše države jamči podpisovalcem vojnega posojila za varnost njih glavnice in za zelo ugodno obrestovanje.

Vsi krogi prebivalstva, kmetovalci, kapitalisti in trgovci, zasebniki in družbe morajo zato pripraviti vsa svoja sredstva za ta vzvišeni namen.

V Ljubljani, dne 5. oktobra 1915.

C. kr. deželni predsednik: Baron Schwarz s. r.

2. Vabilo za podpisovanje III. vojnega posojila. Šolski vodja je prejel od gospoda župana to-le pismo:

Velemenjeni gospod!

Sedaj se podpisuje tretje vojno posojilo in veliko mi je na tem ležeče, da se tudi pri ti priliki izkaže Ljubljana kot patrijotično mesto. Ljubljana naj osramoti svoje obrekovalce s tem, da se mnogoštevilno udeleži podpisa omenjenega vojnega posojila.

Prav posebno bi bilo želeli, da bi se pomnožilo število podpisalcev in da bi se ti oglašali tudi v krogih, ki ne žive v bogastvu, ki pa so vendar vstanu, položiti mal dar na oltar domovine.

To je lahko mogoče, ker najmanjši podpis iznaša 25 K. Gotovo pa je, da jih je mnogo v Ljubljani, ki bi lahko podpisali vsaj 25 do 200 K ter bi s tem okrepili dobro ime deželnega stolnega mesta.

Vojno posojilo se bo visoko obrestovalo, tako da je denar pri njem dobro naložen.

Velemenjeni gospod, prosim Vas, da se sami udeležite podpisa tretjega vojnega posojila in da tudi pri znancih in prijateljih s svojim in znanim vplivom delujete na to, da se ga udeležijo — in najsibo tudi z najmanjšim zneskom 25 K.

S prijateljskim pozdravom

Vam vdani

župan:

Dr. Ivan Tavčar

V Ljubljani, meseca oktobra 1915.

3. Tretje vojno posojilo in šolska mladina. (Okrožnica šolskega vodstva z dne 24. in 27. oktobra 1915.) Da bi se tudi šolska mladina udeležila podpisovanja tretjega vojnega posojila, je izdalo šolsko vodstvo to-le okrožnico:

Štirinajst mesecev že traja vojska, ki je dosedaj ne pozna zgodovina. Z neumorno vztrajnostjo se bojujejo naše vrle čete proti sovražnikom. — Vsi dosedanji naporu sovražnikov so se razbili ob krepkem odporu braniteljev domovine. Sovražnik, ki je z velikimi silami navalil na naše dežele, in ki je sprva vdrl v nekatere kraje naše širne domovine, je pognan preko meje in naše zmagoslavne čete ga zasledujejo in preganjajo na njegovih lastnih tleh. — S ponosom zremo na čudovite uspehe naših vojniki in veselo upanje preveva naša srca, da se bodo vsi sovražni naklepi razbili in da nam kmalu zasije čas miru in svobode.

Dočim žrtvujejo naši očetje in naši bratje na bojišču življenje in kri za ljubljenega cesarja in za domovino, čaka nas doma druga važna naloga.

Pripravljenost vojske zahteva ogromne denarne žrtve. Ako naj naše čete uspešno nadaljujejo vojsko in nam slednjič pribore zaželjeni mir, je treba, da preskrbimo državi denarna sredstva, ki jih neobhodno potrebuje.

Do sedaj se je država dvakrat obrnila do prebivalstva, da mu da potrebna denarna sredstva. Izdala je obakrat vojno posojilo. Uspeh podpisovanja posojila je bil obakrat sijajen. Pokazali smo vsemu svetu, da je naša gospodarska sila ravno tako nepremagljiva, kakor je nepremagljiva moč naših vrlih čet. Up naših sovražnikov, da nas gospodarsko uničijo, je ostal prazen.

Sedaj se obrača država tretjič do zvestega prebivalstva, da preskrbi denarna sredstva, ki so potrebna za nadaljevanje in srečno završitev krvave borbe.

Tudi to pot si hoče država preskrbeti potrebni denar z vojnim posojilom. Podpisovanje tretjega vojnega posojila se je prav kar pričelo.

Uspeh tretjega vojnega posojila mora biti še sijajnejši, kakor je bil uspeh prvih dveh posojil. Pokažimo sovražnikom, da je naša trdna in neomajna volja, vztrajati do srečnega konca.

Sijajen uspeh dosežemo le, ako bodo prispevali vsi sloji. Nihče ne sme zaostati, vsak mora prispevati po svojih močeh.

Tudi šolska mladina prispevaj, kolikor moreš, za nadaljevanje in srečen izid vojne. To se zgodi najlažje potom „Rentne hranilnice pri poštno-hranilničnem uradu“.

Država ne išče nobenih žrtev, temveč daje za ono, kar zahteva, take ugodnosti, kakršne uživajo le malokateri drugi vrednostni papirji. Zato naj vsak po svoji moči podpisuje vojno posojilo.

Tudi šolska mladina!

Kdor podpiše vojno posojilo, se tudi bori za srečen izid vojne, kakor vojak na bojišču. Dočim tvega vojak na bojnem polju za dom in cesarja kri in življenje, moramo pa mi, ki smo ostali doma, posoditi državi v teh težkih in hudih časih, svoj razpoložljivi denar, ki ga nam bo država vrnila s $5\frac{1}{2}\%$ obrestmi. Ravnajmo se po besedah naše lepe cesarske pesmi:

Vse za dom in za Cesarja,
za Cesarja blagó, kri!

Podpisano vojno posojilo potom poštno hranilnice ali pa pri bankah od strani učencev in učiteljstva in nabrani denar naj razrednik z natančnim izkazom izroči vsak petek šolskemu vodstvu.

Iz nabranega denarja bo šolsko vodstvo podpisalo vojno posojilo na ime I. mestne deške ljudske šole. V spomin na svetovno vojno ostanejo vse te obligacije last I. m. šole. Iz obresti se bodo podpirali učenci v vojni padlih očetov in sploh ubožnih staršev s šolskimi potrebščinami in obleko.

Z občudovanjem gleda svet na avstrijsko-ogrsko armado, ki se na treh frontah tako znamenito bori. Za nadaljevanje tega boja so seveda potrebna sredstva in že pri vseh vojnih posojilih, ki jih je najela naša država, se je sijajno pokazalo, da ima prebivalstvo voljo in sredstva za vojno, ki naj državi in narodom prinese trajen mir in ustvari pogoje za lepo prihodnost.

Velike so zahteve, ki jih stavlja vojna, saj pa je tudi armada velikanska.

Tretjič se obrača država do prebivalstva s pozivom, naj omogoči dobojevanje naši domovini vsiljene vojne. Vsi sloji so poklicani, da se udeleže vojnega posojila, vsi patriotično misleči ljudje naj bi med seboj tekmovali, da se posojilo, kar je možno sijajno obnese.

Kaj je vojno posojilo?

Vojno posojilo je posojilo, ki ga najame država pri svojih državljanih zato, da poplača vojne stroške. Kdor podpiše vojno posojilo, posodi svoj denar državi! Država izda obveznice, ki se glase na večje in manjše zneske.

Državljan vzame obveznico in da državi svoj denar. Država se zaveže, da obrestuje posojeni denar in ga ob gotovem času zopet povrne.

Država jamči za posojilo z vso svojo gospodarsko in finančno močjo.

Posojilo, ki jamči zanj cela država, je najbolj varno posojilo.

Kdor podpiše vojno posojilo, najbolj varno naloži svoj denar.

Učenci!

Tudi vi se poslužite te ugodne prilike. Kdor ima kaj prihranjenega denarja, naj ga obrne za III. vojno posojilo.

Kdor ne ve, kako bi to storil, naj vpraša svojega gospoda učitelja ali gospoda kateheta, ali pa g. vodjo. Nagovarjajte tudi svoje starše, tete, strice in druge sorodnike, da podpišejo III. vojno posojilo.

Pa tudi vsak prihranjen vinar lahko obrnete za vojno posojilo ter tako pomagate našim hrabrim vojakom, da bodo dobili toplo obleko, dobro hrano in druge vojne potrebščine. Kdor ima kaj prihranjenih novcev, naj jih prinese v šolo svojemu g. učitelju. Prosite svoje starše, tete, strice in druge sorodnike, da vam darujejo v ta dobrodelni namen nekaj vinarjev, desetec, dvajsetec, ali kron. Ta denar pa potem prinesite v šolo. Vsak razred skušaj nabrati 25, ali 50, ali celo 100 kron. — Čim več, tem bolje!

Bodimo usmiljeni do naših hrabrih vojakov, ki nimajo na bojišču gorkega stanovanja, ne mehke postelje in tudi vselej ne gorke hrane. Tudi tople zimske obleke jim je treba. Nevstrašeno gledajo smrti v obraz in so vsak hip pripravljeni žrtvovati za cesarja in domovino kri in življenje. Nas vseh pa, ki smo ostali doma, je pa najsvetejša dolžnost, da jih podpiramo z razpoložljivim denarjem. Zato pa, učenci, prinašajte pridno prihranke v šolo za III. vojno posojilo. V petek bo šolsko vodstvo pobralo po razredih ves denar, ki se je nabral ta teden ter o uspehu posameznih razredov poročalo c. kr. mestnemu šolskemu svetu.

Ljubljana, 27. oktobra 1915.

Jakob Dimnik,
šolski vodja.

4. Uspeh podpisovanja. Dne 26. novembra 1915 se je zaključilo nabiranje prispevkov med šolsko mladino in šolsko vodstvo je o uspehu z dopisom z dne 4. decembra 1915 pod št. 163 c. kr. mestnemu šolskemu svetu poročalo tako-le:

Vdano podpisano vodstvo poroča, da se je v svrhu III. vojnega posojila nabralo med učenci I. mestne šole K 279·30. Za to vsoto je podpisalo šolsko vodstvo na ime Prve mestne deške ljudske šole K 300·— III. vojnega posojila. Nabralo se je pa v posameznih razredih: I. a (Doležalek) = K 4·12; I. b (Dimnik) = K 66·12; I. c (Wider) = K 36·97; II. a (Belè) = K 17·—; II. b (Galè) = K 10·58; III. a (Novak) = K 20·33; III. b (Vend. Sadar) = K 17·30; IV. a (Režek) = K 22·68; IV. b (Jeršé) = K 27·74; V. (Furlan) = K 50·40; VI. (Jelenc) = K 5·56; skupaj = K 279·30. Poleg tega sta podpisala J. Dimnik K 200·— in J. Režek K 200·—. Starši tukajšnje šolske mladine so pa podpisali približno K 12000·—.

Jakob Dimnik
šolski vodja.

6. Domoljubna vojna zbirka kovin.

1. Oklic c. kr. deželnega predsedništva. Prebivalstvu! Vojna je stopila v svojo zadnjo odločilno stopnjo.

Zmagoviti prapori monarhije plapolajo združeni z zastavami naših zaveznikov čez daljne planjave ruskega carstva.

Navali našega prejšnjega zaveznika, sedaj našega najzavratnejšega sovražnika, se lomijo na železnem okopu pogorij, na železnem pogumu naših junakov.

Že divja boj tudi zopet tam, od koder je izšel — na jugovzhodu! Prebivalstvo vseh delov monarhije je doprineslo poleg krvnih žrtev tudi neizmerne žrtve na imovini.

Sedaj naj se še enkrat preizkusi njegova darežljivost.

„Patrijotična vojna nabiralnica kovin“ se obrača še enkrat do vseh onih, ki imajo neporabne ali lahko pogrešljive predmete iz bakra ali medi s prošnjo, da jih blagovolijo podariti za njene, prebivalstvu že dolgo ne več tuje namene!

Ravno sedaj, ko se kupujejo te kovine od prebivalstva, navdaja marsikoga želja, pokloniti svoj prebitek domovini kot prostovoljni dar, oni nas vse z enako ljubeznijo obdajajoči domovini, iz katere izvira vse naše imetje, naša obilica.

Še rabimo streljivo, še rabimo napadalno in odbijalno orožje, še rabimo pa tudi sredstev, da zamoremo bogato in hvaležno preskrbeti naše invalide.

Kdor noče prodati, naj daruje!

Še obstojajo v vseh krajih monarhije za prvotno zbiranje vpostavljeni krajevni odbori, kateri bodo sprejemali vsa došla darila in jih oddali njih namenu.

Osrednje vodstvo

„patriotične vojne nabiralnice kovin“.

Kakor je iz predstoječega oklica razvidno, obstojajo v vseh krajih še oni krajevni odbori, ki so bili svoj čas vpostavljeni za „patriotično vojno zbiranje kovin“. Vsi tej zbirki namenjeni predmeti naj se tedaj kar oddajo v dotičnih nabiralnih prostorih. Če bi posamezni darovalci želeli te predmete naravnost na Dunaj poslati, se more tudi to storiti in sicer potom poštne prostih poštних zavitkov, katere je nasloviti na c. kr. vojni oskrbovalni urad, Dunaj IX., Berggasse 16. Da se ti poštni zavoji poštne prosto odpravijo, morajo imeti zaznamek „vojno oskrba — darila“.

C. kr. deželno predsedništvo za Kranjsko.

V Ljubljani, dne 28. oktobra 1915.

2. Razpis mestnega magistrata z dne 18. novembra 1915, št. 18601 šolskim vodstvom:

Osrednji odbor za „Patriotično nabiranje vojnih kovin“ v c. in kr. vojnem ministrstvu je sporazumno s c. kr. ministrstvom notranjih stvari odredil, da se ima patriotično nabiranje v tem smislu ponoviti, da se bo ona tvarina, ki bi jo bilo sicer v bližnji prihodnosti treba obvezno izmenjati z železno ali emajlasto, sprejemala — še iz bakra ali medi — tudi brezplačno kot patriotično vojno darilo.

Pozivno na to odredbo je tukajšnji ponovljeni lokalni odbor v svojem razgovoru, dne 14. novembra 1915, sporazumno s c. kr. deželno vlado sklenil, da se ima to patriotično nabiranje bakrenih in medeninastih predmetov poveriti onemu dijaštvu, ki je nabiralo svoj čas adrese za izmenjavo mesingastih kuhinjskih možnarjev z železnimi. Nabiralo bi se na enak način in sicer prihodnji teden (22.—26. novembra) ob pouka prostem času.

Nabrana tvarina se bo, izvzemši šišensko, zbirala v telovadnici I. mestne deške šole, šišenska pa v bivši šišenski občinski hiši. Zbirka se s pomočjo vojaških oblastev v zabojih odpošlje na pristojno mesto na Dunaj.

3. Ukrep učiteljskega zbora: Učiteljski zbor I. m. šole se je o oklicu c. kr. deželnega predsedništva in pa o razpisu mestnega magistrata posvetoval dne 22. novembra 1915 pri V. domači učiteljski konferenci ter

določil učence iz 3., 4., 5. in 6. razreda, ki so nabirali kovine v okolišu I. mestne šole. Vsi določeni učenci so se po navodilu šolskega vodstva in razrednikov z izrednim veseljem lotili tega patriotičnega dela. Zato so pa dosegli tudi sijajen uspeh.

4. Poročilo šolskega vodstva o uspehu nabiranja. O uspehu nabiranja je šolsko vodstvo dne 5. decembra 1915 pod št. 165 mestnemu magistratu tako-le poročalo:

Z ozirom na tamuradni dopis z dne 18. novembra 1915, št. 18601 poroča vdano podpisano vodstvo, da je patriotično nabiranje bakrenih in mesingastih predmetov po tukajšnji šolski mladini izpadlo nepričakovano dobro. Nabralo se je teh predmetov 7 velikih zabojev in sicer: 1 zaboj bakra; 4 zaboje mesinga in 2 zaboja (47 komadov) kuhinjskih možnarjev. Vsi zaboji so spravljani in slavnoistemu na rapologo v tukajšnji telovadnici.

Jakob Dimnik

šolski vodja.

5. Zahvala mestnega magistrata z dne 7. decembra 1915 št. 19490: Vodstvu I. mestne deške ljudske šole v Ljubljani se pozivno na tuuradno obvestilo z dne 18. nov. 1915 pod št. 18601 in pa v odgovor na ondodnje poročilo z dne 5. decembra 1915 pod št. 165 v imenu lokalnega odbora za ponovljeno patriotično nabiranje mesinga in bakra, za spretno vodstvo in za zelo uspešno vprizorjeno nabiranje zgoraj omenjenih kovin prav toplo zahvaljujem. Zajedno prosim, da se istotako moja zahvala na primeren način sporoči ondodnemu učiteljstvu in pa šolski mladini, ki je pri tej patriotični in tako uspeli akciji s toliko vnemo in z zares jako povoljnim uspehom sodelovalo.

V zabojih pospravljani baker in mesing se bosta v bližnji prihodnosti s posredovanjem vojaških oblasti izročila svojemu namenu in odposlala vojnoskrbstvenemu uradu na Dunaj. Dotlej naj pa ostaneta pod tamošnjim nadzorstvom.

Nabrani možnarji naj se od druge zbirke ločijo, ker glede njih radi odprave in izmene od pristojnih višjih oblastev ni došlo še nobeno ukazilo. Želeti bi bilo pa vendarle, da se glede sedanjega prirastka ob roki prvotnega izkaza že sedaj dožene, koliko sedaj podarjenih možnarjev je bilo že v prvotnem izkazu in koliko jih pride nanovo vpoštev, ker je od tega odvisno tudi število onih možnarjev, ki so prepuščeni v zameno z železnimi.

župan:

dr. Ivan Tavčar

6. Zahvala g. ministra za deželno brambo in g. vojnega ministra.
Ljubi otroci!

Danes prihajamo, da se Vam presrečno zahvalimo! Vi ste naši prošnji, da bi pomagali pri nabiranju kovin za vojne namene, ustregli na tako izreden način, da smo bili vsi globoko ganjeni zaradi Vaše požrtvovalnosti, Vaše vestnosti v izpolnjevanju prevzetih nalog, predvsem pa zaradi ljubezni, ki ste jo pokazali s tem do naše krasne in slavne domovine.

Vi ste v teh hudih dneh, polnih žrtev, naša velika tolažba, naša najljubša nada. V tem času, ko stoje Vaši očetje in bratje v vojni zoper zunanjega sovražnika, vidimo v Vas cvet na drevesu domovine in po vsem tem, kakor ste po svojih še slabih močeh z veseljem pohiteli na delo za javni blagor, pričakujemo, da dozori ta cvet nekoč v krasen sad.

Še enkrat se Vam zahvaljujemo, hkratu tudi v imenu tistih vrlih mož, ki jim bo, kadar se nekoč ranjeni in nesposobni za delo vrnejo iz vojne domov, izkupilo Vaše zbirke nudilo njihovo preskrbo.

Bodite pridni, otroci, pridni v učenju in pridni v ljubezni do vladarske rodovine ter do domovine, da se izpolnijo vesele nade, ki jih gojimo o Vas!

Georgi, G. d. J. m. p.,
c. kr. minister za dež. brambo.

Krobotin, FZM. m. p.,
c. kr. vojni minister.

Učiteljem!

K velikanskemu uspehu patriotskega nabiranja kovin za vojno je učiteljstvo pripomoglo z največjo delavnostjo. Njemu gre hvala, da je mladina naših šol, ki ji je bilo poverjeno nabiranje, pravilno razumela namen in pomen svoje naloge in jo izpolnila z gorečo vnetostjo, ki ostane odrasli generaciji vojnega leta nepozabna do konca življenja. Avstrijski in ogrski učitelj se je izkazal s tem dostojnega in enakovrednega tovariša pruskega šolnika, ki mu pripisuje često rabljena beseda v prvi vrsti zmagi pri Metzu in Sedanu. Vrlim učiteljem gre iskrena zahvala nas vseh. Zahvala prebivalstvu, ki najde v njh vselej voljne organizatorje javnemu blagru posvečenih podjetij; zahvala armade, ki je z delovanjem učiteljstva izdatno povečala svojo nalogo vojnega gradiva; zahvala invalidov, ki nekoč ne pozabijo mož, ki so položili temelj njihovi preskrbi; zahvala domovine, ker s tako sijajnim vzgajanjem goje v šolski mladini pravi patriotizem, ki se kaže v delih. Klanjamo se pred orjaškim delom našega učiteljstva in mu zagotavljamo, da mu hvaležnost nas vseh dvigne neminljiv spomenik v dvorih slave te vojne!

Georgi, G. d. J. m. p.,
c. kr. minister za dež. brambo.

Krobotin, FZM. m. p.,
c. kr. vojni minister.

Prebivalstvu!

S čudovito pripravljenostjo in z divnim navdušenjem se je vse odzvalo klicu, ki smo ga pred nekaterimi tedni izdali na prebivalstvo monarhije, naj bi dalo vojni upravi na razpolaganje kovinske predmete, ki jih ima in jih lahko pogreša. Uspeh patriotskega nabiranja kovin za vojno je daleč nadkrilil celo najsmelejše pričakovanje. Srčna dolžnost nam je, da izrečemo vsemu prebivalstvu za to svojo najiskrenejšo zahvalo v imenu domovine, kateri se ni treba bati zunanjega sovražnika, dokler se patriotizem njenega prebivalstva izkazuje v takih delih vdanosti in požrtvovalnosti. Zopet je prebivalstvo dalo armadi, česar potrebuje, da slavno dovrši svojo sveto nalogo. Prebivalstvo pa je hkratu z ogromno udeležbo pri nabiranju kovin tistim junakom naše armade, ki so se vrnili iz vojne

nesposobni za delo, izkazalo na ganljiv način zahvalo s tem, da je darovalo bogata sredstva. Prebivalstvo je tako tudi s svoje strani zasnovalo vezi ljubezni z našo armado, milost božja pa naj nam vsem da, da kmalu slavimo njeno dokončno zmago nad sovražniki.

Georgi, G. d. J., m. p.,
c. kr. minister za dež. brambo.

Krobotin, FZM., m. p.,
c. in kr. vojni minister.

7. Božična darila za vojake na bojnem polju.

C. kr. deželni šolski svet je z razpisom z dne 29. oktobra 1915, št. 5717 pozval vsa podrejena šolska oblastva, da uprizore potom šolskih vodstev pri šolski mladini nabiranje milih darov kot božično darilo našim hrabrim vojakom na bojnem polju. S tem božičnim darilom bodi vsakemu šolskemu otroku dana prilika, da pokaže svoje resnično patrijotično prepričanje, odkritosrčno hvaležnost in posebno občudovanje naših hrabrih vojakov na bojnem polju — kot pozdrav iz domovine.

Letošnje božično darilo obstojaj iz malega zavoja s to-le vsebino: 1. en žepni robec; 2. ena škatljica užigalic; 3. en svinčnik; 4. šivalna oprava, obstoječa iz dveh vdejanih šivank, iz dveh betičic in dveh igelvarovank, nekaj srednjevelikih gumbov in nekaj črnega sukanca. Priloži naj se tudi v vsak zavojček razglednica ali vojna dopisnica, na kateri pošiljajo učenci vojakom božične pozdrave in jim voščijo srečne in vesele božične praznike. K tej dopisnici naj se priloži še ena nepopisana vojno-poštna dopisnica z naslovom šole, razreda in učenca za odgovor. Zavojček naj se poveže z lepim trakom ter okinča s smrekovo vejico.

To je kratka vsebina tega razpisa, ki ga je vodstvo I. mestne šole razglasilo učiteljstvu in učencem. Po navodilu šolskega vodstva in posameznih razrednikov so se učenci z nepopisnim veseljem lotili tega dela ter tako pokazali svoje resnično patrijotično prepričanje, odkritosrčno hvaležnost in posebno občudovanje naših hrabrih vojakov.

Uspeh je bil naravnost sijajen.

Z ozirom na razpis c. kr. mestnega šolskega sveta z dne 13. novembra 1915, št. 1775 je šolsko vodstvo z dopisom z dne 1. decembra 1915, pod št. 155 o uspehu številoma in razredoma poročalo mestnemu šolskemu svetu tako-le:

Z ozirom na tamuradni dopis z dne 13. novembra t. l. št. 1775 poroča vdano podpisano vodstvo, da je tukajšnja mladina darovala za božičnico našim hrabrim vojakom na bojnem polju 445 zavitkov, ki so se oddali dne 27. novembra t. l. nabiralnici c. kr. vojnookrbovalnega urada pri c. kr. deželni vladi. Darovali so:

I. a (Doležalek) = 23; I. b (Dimnik) = 71; I. c (Wider) = 53; II. b (Belé) = 42; II. b (Galé) = 26; III. a (Novak) = 46; III. b (Vend. Sadar) = 33; IV. a (Režek) = 38; IV. b (Jeršè) = 46; V. (Furlan) = 33; VI. (Jelenc) = 34 zavitkov.

Jakob Dimnik, šolski vodja.

Pozdravi in odgovori z bojnega polja. Po vojnopoštnih dopisnicah, ki so jih priložili učenci s svojimi naslovi, je došlo prav veliko odgovorov in pozdravov. N. pr.:

Pr. Adlešič Božidar, I. mestna šola.

Bojno polje, 14. I. 1916.

Dragi učenec!

Najlepše se Ti zahvaljujem za darilo. Veseli me, da se naša slovenska mladina spominja junakov slovenske dežele, ki se hrabro bojujejo za svoj dom, za cesarja. Že 17 mesecev je minulo, kar sem zapustil domača tla. Kedaj se zopet vidimo v naši domovini, mi je neznano. Mogoče nikdar več! Pozdravi g. učitelja, ata in mamo. S pozdravom!

J. Š. Idriččan, narednik
pri c. in kr. pešpolku št. 97.

Pr. Alojz Zorčič, I. m. šola.

Bojno polje, 9. I. 1916.

Dragi prijateljček!

Srčna Ti hvala za poslano škatljico. Sprejmi nebroj srčnih pozdravov Ti in vsi Tvoji sošolci z bojnega polja. Bodi priden in ubogaj svoje učitelje! Ostani zdrav! Bog Te živi, blaga dušca! Z Bogom!

Jože Lozar, narednik.

Pr. Stanko Poč, I. m. šola.

Bojno polje, 10. I. 1916.

Dragi učenec!

Prejel sem Tvoje darilo. Veseli me, da se me spominjaš, čeravno sem tako daleč od doma. Nam je naloga, da branimo našo domovino. To tudi zvesto izpolnjujemo. Tudi vi ste nam po svoji moči pomagali. Veliko vojakov ste razveselili s poslanimi darili. Bog povrni! Pozdravim Te s severnega bojišča. Z Bogom!

Ivan Gabrijelčič.

Pr. Edvard Mizerit, I. m. šola.

Im Felde, 10. I. 1916.

Lieber Schulknabe!

Danke Dir vielmals herzlichst für die mir freundlichst übersandten Liebesgaben. Richte auch an Deine guten Eltern, sowie Herrn Lehrer meinen tiefgefühlten Dank aus. Aus der Fülle der uns übersandten Gaben, welche hinreichten, um jeden Soldaten hiemit zu betheiligen, sehen wir zu unserer Freude, daß das 97. Inf. Rgt. noch immer nicht von unseren Brüdern in Laibach und Umgebung vergessen wurde. Also nochmals unsern besten und herzlichsten Dank! Mit besten Grüßen an alle Mitschüler!

Ferd. Richter.

8. Cesarjeva vladarska 67-letnica.

Sedeminšestdeset let je poteklo dne 2. decembra 1915, odkar si je posadil cesar Franc Jožef staroslavno Habsburško krono na svojo glavo. Neiskušen mladenič je prevzel l. 1848. vladarstvo države, ki je bila stara

in ki je razpadala — izkušen starček vlada danes v monarhiji, ki je trdnejša in enotnejša kakor le kedaj, in ki se je pomladila v svoji stari sili in slavi, človek na prestolu je osivel in se postaral, toda energije njegovih mladih let, vsa izkušnost njegove moške dobe, vsa modrost njegove starosti se je oživotvorila v ljubljeni dedovini njegovega slavnega rodu. Mladenič je zbiral razpadajočo staro Avstrijo, okrog starčeka je zbrana nova utrjena Avstrija. To je morda najbolj karakteristična slika, ki nam jo nudi 67letna doba vladanja našega cesarja. Zato se ob 67letnici njegovega vladanja oči cele Avstrije upirajo z isto vdano hvaležnostjo v preteklost, kakor z neomajnim zaupanjem v bodočnost. V svetovni vojni ne bo naš cesar slavil zmago le kot vladar in vrhovni gospod svojih armad, temveč tudi kot eden največjih in najmodrejših državnikov svetovne zgodovine. Avstrijski narodi se danes z največjo požrtvovalnostjo bojujejo za svojo skupno domovino, ki jo jim je ustvaril cesar Franc Jožef, proglasivši Avstrijo za državo enakopravnih narodov, v kateri je ustava podelila velikim in malim narodom enake pravice. Za to najsvetejše delo cesarja Franca Jožefa prelivajo danes vsi naši vojaki s severa in juga, zapada in vzhoda širne monarhije svojo kri in to delo bodo zmagoslavno oteli iz uničujočega viharja velike vojne. Usoda nam je mila, v velikem času nam je ohranila na slavnem habsburškem prestolu velikega vladarja, ki ga obdajajo ljubezen, vdanost in zvestoba njegovih narodov.

Ob 67letnici vladanja cesarja Franca Jožefa I. so se vse avstrijske šole z navdušenjem in ljubeznijo spominjale svojega sivolasega vladarja. Patriotično delo avstrijskega učiteljstva je odsevalo v živih plamenih iz tisočev in tisočev src avstrijske šolske mladine! Mogočno je po vseh svetiščih in po vseh učilnicah odmevala dvigajoča pesem — govor src in duš:

Bog ohrani, Bog obvari
nam Cesarja, Avstrijo!

V nastopnem prijavljamo poročilo o tej patriotični slavnosti na I. mestni deški ljudski šoli, ki jo je predložilo šolsko vodstvo dne 5. decembra 1915, št. 166 c. kr. mestnemu šolskemu svetu:

Z ozirom na dopis slavnoistega z dne 28. novembra 1915 št. 1940 poroča vdano podpisano vodstvo, da je I. mestna deška ljudska šola 67letni vladarski jubilej Njegovega Veličanstva cesarja Franca Jožefa I. takole praznovala:

1. Predslavnost in priprava.

Razglas šolskega vodstva z dne 29. nov. 1915, št. 22:

„Z ozirom na 67letni vladarski jubilej Nj. Veličanstva presvitlega cesarja Franca Jožefa I. naj se v razredih danes prečita in razloži učencem cesarjev manifest „Mojim národom“ z dne 28. julija 1914, v sredo, dne 1. decembra, pa manifest z dne 23. maja 1915. Oba dneva, t. j. danes in v sredo, naj se pripovedujejo in razlagajo učencem njih starosti primerne pripovedke in zgodbe iz življenja našega cesarja, iz avstrijske zgodovine in iz svetovne vojne.

Oba dneva naj se pridno ponavljajo za slavnost dne 2. decembra določene deklamacije, Cesarska pesem, Zahvalna pesem in druge pesmi, ki smo jih določili za slavnost pri lokalni učiteljski konferenci dne 4. nov. 1915. Vadi naj se tudi v zboru govoriti „Prisega vdanosti in zvestobe mladine in učiteljstva I. mestne šole presvitlemu vladarju.“

Prve dni po slavnosti naj se pripravljajo in pišejo vaje in naloge, ki jim bodi snov vzeta iz slavnosti dne 2. decembra, cesarjevega vladarskega jubileja ali iz svetovne vojne.“

Ljubljana, 29. nov. 1915.

J. Dimnik, l. r.

šolski vodja

2. Cerkvena slovesnost.

Dne 2. decembra je bila v cerkvi Srca Jezusovega ob 9. uri šolska maša s „Tedeum“ in Cesarsko pesmijo. Cerkvene slovesnosti se je udeležila vsa šolska mladina s svojim učiteljstvom in šolsko zastavo. Sv. mašo je daroval katehet g. Evgen Legat. Pod vodstvom učitelja-orglavca g. Josipa Ambrožiča so peli učenci pri maši prav dovršeno lepe cerkvene pesmi, učiteljica Jelica Sadarjeva je pa zapela pred povzdigovanjem krasni samospev „Bone Deus.“ Po končani sv. maši je zapel mašnik „Te Deum laudamus.“ Zvonovi so zapeli, orgle so zabučale in učenci so pa z vidno pobožnostjo zapeli: „Hvala bod' Gospod' Bogu!“ — in na to pa našo večnolepo:

Bog ohrani, Bog obvari
nam Cesarja, Avstrijo!

3. Šolska slavnost.

Po končanem cerkvenem opravilu se je zbrala mladina z učiteljstvom v šolski telovadnici, ki je bila okrašena s cesarjevim kipom, zelenjem, šolsko zastavo in primernimi slikami, k šolski slavnosti. Slavnost je otvoril podpisani šolski vodja, ki je imel v ta namen slavnostni govor, ki se glasi:

Preljubi učenci! Danes je minulo 67 let, kar je zasedel staroslavni Habsburški prestol naš presvitli vladar Franc Jožef I. Pomemben je današnji dan, pomemben prvič zategadel, ker svetovna zgodovina ne pozna vladarja, ki bi toliko let in tako modro vladal svojim narodom, kakor vlada cesar Franc Jožef I. Pomemben je pa današnji patriotski praznik tudi še posebno zaradi tega, ker ga obhaja naš modri vladar ob času svetovne vojne. Od vseh strani so napadali sovražniki našo ljubljeno Avstrijo, a danes, ko traja bojna vihra že 16 mesecev, danes stoji naša Avstrija bolj trdno kakor ob začetku vojne; danes je naša ljubljena Avstrija nepremagljiva in stoji trdno, kakor skala sredi viharnega morja, ki se vanjo zaletavajo razburkani morski valovi. Da je temu tako, se imamo zahvaliti v prvi vrsti vrhovnemu poveljniku naše hrabre vojske Nj. Veličanstvu presvitlemu cesarju Francu Jožefu I. Danes, preljubi učenci, bodo naši hrabri vojaki na zasneženih bojnih poljanah in v

mrzlih strelskih jarkih ponovili svojemu modremu vladarju prisego vdanosti in zvestobe. Tudi vsi mi, ki smo ostali v svojih gorkih domovih, ne smemo zaostati in sledimo lepemu vzgledu naših hrabrih, cesarju do smrti zvestih in vdanih vojakov. Tudi vi, preljubi učenci, izrazite danes svoja patriotska čuvstovanja in ponovite prisego vdanosti in zvestobe našemu presvitlemu vladarju, kakor ste se jo učili v šoli:

4. Prisega vdanosti in zvestobe našemu presvitlemu vladarju.

„Šolska mladina I. mestne deške ljudske šole in nje učiteljstvo, zbrana pri današnji slavnosti v proslavo 67 letnice premodrega vladanja Njegovega Veličanstva, si usojata v najčistejši ljubezni in vdanosti polagati v znožje Najvišjega prestola prisego neomahljive vdanosti in zvestobe ter iskrene ljubezni do posvečene osebe Njegovega Veličanstva in do prejasne vladajoče rodovine Habsburške.“

Njegovemu Veličanstvu presvitlemu cesarju Francu Jožefu I.: Slava! Slava! Slava!

5. Pozdrav z Jadranskega morja.

Preljubi učenci! Današnji praznik pa ni dan veselja samo za naše vojake na bojnih poljanah in v strelskih jarkih, ampak tega dne se vesele tudi naši mornarji na Jadranskem morju. To nam dokazuje ta-le vojna dopisnica, ki je došla včeraj na vodstvo Prve mestne deške šest-razrednice s tole vsebino:

„Cenjeni gospod ravnatelj! Kakor smo brali, imate 2. decembra veliko slavnost v čast našega častitega vladarja. Tudi mi ljubljanski mornarji z Njegovega Veličanstva ladje „nadvojvoda Friderik“ se veselimo tu na našem lepem Jadranskem morju na ta dan. Zvesto vdani našemu ljubemu cesarju, pogumno in nevstrašeno stražimo naše lepo morje proti lakomnemu Lahu, ki ga ne dobi nikdar, ker ga čuvamo cesarju zvesti slovenski vojaki. Jako nas veseli, ker se tudi naša lepa Ljubljana spominja našega častitega vladarja. Tudi mi Ga hočemo razveseliti z našo gotovo zmago. Živila naša lepa domovina Avstrija! Lep pozdrav vsem gospodom učiteljem in učencem!“

Slovenski mornarski podčastniki na Nj. V. ladji „nadvojvoda Friderik“, 27. 11. 1915. (Slede podpisi.) —

Vidite, ljubi učenci, vse je veselo današnji dan, ker vsi ljubimo našega dobrega cesarja; tudi mi vsi Ga ljubimo iz dna srca; zato pa izrazimo svoja patriotska čustovanja in zapojmo z navdušenjem:

„Naš cesar mi je vedno ljub . . .“

In prikipela je z največjim navdušenjem iz 528 nedolžnih src ta lepa „Otrokova cesarska pesem“.

6. Vspored šolske slavnosti.

Nadaljevanje šolske slavnosti se je vršilo po tem-le vsporedu:

1. Ob 67 letnem vladarskem jubileju. (Deklamacija.)
2. Popotnica vojaška. (Petje.)

3. Ob nastopu vladanja. (Deklamacija.)
4. Ena ptička priletela. (Petje.)
5. Odlikovanje. (Deklamacija.)
6. Regiment po cesti gre. (Petje.)
7. V dnevih bojev. (Deklamacija.)
8. Tam za laškim gričem. (Petje.)
9. Tam na zelenem travniku leži junak mrtev. (Samospev.)
10. Prostovoljni strelci. (Deklamacija.)
11. Oj ta soldaški boben. (Petje.)
12. Na boj, na boj! (Deklamacija.)
13. Nobene bukvice niso tak' lepe. (Petje.)
14. Ob svetovni vojni. (Deklamacija.)
15. Cesarska pesem. (Petje.) —

Vse točke vspeveda so se izvajale z navdušenjem, točno in disciplinirano, kar gre zasluga pevovodji g. Jos. Ambrožiču in gospodom razrednikom. —

7. Obdarovanje učencev.

V spomin na ta redki patriotski praznik in pa v spomin na svetovno vojno so bili učenci obdarovani in sicer so prejeli:

1.) učenci I. razreda: cesarjevo sliko z napisom „1848 — 2. december — 1915“ in pa „spominski list“, ki ga je avstrijski deci v trajen spomin na orjaško vojno izdalo c. in kr. vojno ministrstvo;

2.) učenci II., III., IV., V. in VI. razreda: Besedilo k E. Adamičevi spevoigri „Slava cesarju Francu Jožefu I.“ in pa tiskano „Letno poročilo I. mestne šestrazredne deške ljudske šole v Ljubljani o vojnem šolskem letu 1914 — 1915. V spomin na svetovno vojno sestavil Jakob Dimnik.

8. Patriotski znaki.

Kot viden znak patriotskih čuvstev so nosili ta dan, t. j. dne 2. decembra 1915, učitelji in šolska mladina črno-rumene kokarde in druge patriotske znake. —

9. Spisovne naloge učencev.

Praznovanje 67 letnega nastopa vlade Nj. Vel. presvitlega cesarja Franca Jožefa I. na naši šoli.

Drugi dan meseca decembra je bil za vse národe naše mogočne Avstrije vesel in pomenljiv praznik. Slavili smo 67-letni nastop vlade našega presvitlega cesarja in premodrega vladarja Franca Jožefa I. Tudi na naši šoli smo lepo proslavili ta dan. Imeli smo cerkveno in šolsko slavnost.

Zbrali smo se vsi učenci v šoli, nakar smo odkorakali s šolsko zastavo v cerkev Srca Jezusovega. Tu je bila slovesna maša. Pri sv. maši smo peli pevci lepe cerkvene pesmi. Koncem sv. maše je bil „Te Deum“ in mi smo navdušeno zapeli „zahvalno in cesarsko pesem“.

Po cerkveni slavnosti smo odkorakali v šolo, kjer smo imeli šolsko slavnost. Zbrali smo se vsi učenci in vsi gg. učitelji in učiteljice v lepo okrašeni telovadnici. Posebno lepo je bil okrašen doprnski kip presvitlega cesarja.

Na vzporedu slavnosti je bil najprej govor gospoda šolskega vodje Jakoba Dimnika, v katerem nam je naslikal cesarjevo modro vladanje in očetovsko skrb za vse narode našega mogočnega cesarstva. Po tem govoru smo prisegli učenci prisego neomahljive zvestobe in otroške vdanosti našemu presvitlemu vladarju. Nato so sledile deklamacije. Po vsaki deklamaciji smo zapeli pesem. Deklamacije so bile patriotske vsebine, pesmi pa navduševalne, vojaške.

Po dovršenem vzporedu smo zapeli še enkrat cesarsko pesem, zaklicali cesarju „Slava!“ in se razšli.

Ta dan in lepo uspela slavnost ostane gotovo vsem učencem I. mestne šole v trajnem spominu. Maks Jalovec, VI. razred.

67. vladarski jubilej našega vladarja.

Vsakdo ima v življenju kak imeniten dan. Tak dan je imel tudi naš presvitli cesar Franc Jožef I. 2. decembra, ko je praznoval 67letnico svojega premodrega vladanja. Tudi naša šola je ta dan slovesno praznovala. Zjutraj smo imeli skupno sv. mašo v cerkvi Sv. srca Jezusovega. Vsi smo pobožno molili za našega dobrega vladarja. Na koncu maše so zapeli „Zahvalno pesem“; naposled je zadonela po cerkvi naša lepa „Cesarska pesem.“ Potem smo šli zopet v šolo, kjer smo se zbrali v telovadnici. Najprvo je imel gospod voditelj slavnosten nagovor. Potem smo vsi prisegli zvestobo presvitlemu vladarju. Temu so sledile deklamacije in petje. Prvi je deklamiral naš součenec Kopatin pesem „Ob 67. vladarskem jubileju.“ Deklamiral je prav dobro; istotako tudi učenci drugih razredov. Vmes smo peli narodne ter končno tudi cesarsko pesem. Razšli smo se z iskreno željo, da bi naš presvitli cesar še dolgo, modro in očetovsko vladal svoje narode, ter da bi mu ljubi Bog podelil zmago.

Merhar Bogdan, V. razred.

Kako smo praznovali 67 - letno vladanje našega presvitlega vladarja?

Komaj sem pričakoval, da je prišel dan 2. decembra. Ta dan smo šli k sv. maši molit za našega presvitlega cesarja, nato smo šli v šolsko telovadnico, kjer smo imeli skupno slavnost. Naš gospod vodja so nas lego nagovorili in povedali mnogo o premodri vladi našega vladarja. Nato smo prisegli našemu presvitlemu cesarju vdanost in zvestobo. Navdušeno smo deklamirali in peli lepe pesmi. Stali smo pred kipom našega vladarja. Ta dan sem bil zelo vesel, ker smo imeli v šoli to lepo slavnost na čast našemu cesarju. Končno smo vsi učenci in gospodje učitelji navdušeno zapeli cesarsko pesem.

Spreitzer Matko, IV. razred.

Praznovanje slavnosti dne 2. decembra l. 1915.

Naša šola je praznovala vladarsko sedeminšestdesetletnico našega cesarja prav lepo. Dne 2. decembra smo se vdeležili slovesne službe božje, pri kateri so peli učenci IV., V. in VI. razreda. Po končani maši smo zapeli zahvalno in cesarsko pesem. Po maši smo se zbrali v telovadnici, ki je bila okrašena s cesarskim kipom, zelenjem in šolsko zastavo.

Slavnost so začeli gospod vodja z govorom, v katerem so se spominjali našega cesarja Franca Jožefa I. in hrabrih naših junakov. Po tem govoru smo vsi učenci govorili prisego vdanosti in zvestobe našemu presvitlemu vladarju. Na to so učenci nekaterih razredov deklamirali, med deklamacijami smo pa peli vsi skupaj lepe pesmi. Proti koncu slavnosti pa je krasno zapela gospodična učiteljica III. a razreda tožno pesem „Tam na zelenem travniku leži vojak mrtev.“ Slavnost smo zaključili s cesarsko pesmijo.

Hribar Miroslav, III. razred.

Tako se je praznoval na I. mestni deški ljudski šoli 67letni vladarski jubilej Nj. Veličanstva presvitlega cesarja Franca Jožefa I. V mladih, nedolžnih srcih šolske mladine je vzplapolal nevgasljiv plamen neomahljive zvestobe in vdanosti do presvitlega jubilarja in rodovine Habsburške. In to je bil namen slavnosti.

Jakob Dimnik, šolski vodja.

9. Zabijanje žrebljev v „Brambni ščit v železju“.

1. Okrožnica šolskega vodstva. V podporo osirotelim otrokom in zapuščenim vdovam je občinski svet ljubljanski na poziv pomožnega zaklada za vdove in sirote pri c. kr. vojnem ministrstvu na Dunaju na predlog gospoda župana dr. Ivana Tavčarja sklenil, v Ljubljani postaviti „Brambni ščit v železju“. Zabijanje žrebljev v ta „Brambni ščit“ se je začelo dne 18. avgusta 1915, ob 11. uri dopoldne, povodom proslave rojstne 85 letnice Njegovega Veličanstva presvitlega cesarja Franca Jožefa I. Ta „Brambni ščit“ bo ostal zgodovinski spomenik na „veliki čas“, ki živimo v njem ter bo obenem priča, da so tudi Ljubljanci po vseh svojih močeh skrbeli za rodbine onih junakov, ki so dali svoje življenje za cesarja in ljubljeno domovino.

Pri otvoritvi zabijanja žrebljev v „Brambni ščit“ je povdarjal naš spoštovani gospod župan: „V podporo ženam in otrokom na bojiščih v večnost pozvanih ali ohromelih vojščakov je zapričelo vojno ministrstvo veliko delo usmiljenja. To delo usmiljenja naj nas, ki nismo deležni žrtev bojnih poljan, združi v posebno civilno armado, ki se bojuje zgolj le v korist vdovi in siroti na bojišču padlega ali ohromelega vojščaka.“

Veliko delo je to: delo usmiljenja in ljubezni! In ne sme ga biti med nami, ki ne bi postal deležen tega usmiljenja in nebeške te ljubezni!“

Tudi mladina I. mestne deške ljudske šole bodi v spomin na „veliki čas“, ki živimo v njem, deležna tega „dela usmiljenja in ljubezni v korist vdovi in siroti na bojišču padlega ali ohromelega vojščaka“.

V ta namen bo mladina naše šole v petek, dne 17. t. m., zabijala žreblje v „Brambni ščit“ v veliki dvorani Mestnega doma. Vsi učenci vseh razredov bodo zabili vsak po en žrebelj v „Brambni ščit“ in vsak učenec — komur le dopuščajo gmotne razmere, naj prinese seboj svoj delež svojemu razrednemu učitelju, da bo deležen tiste civilne armade, ki se bojuje zdaj le v korist vdovi in siroti na bojišču padlega ali ohromelega vojščaka.

Ni pa treba, da bi moral prinesiti seboj vsak učenec kar 20 vin.; dovolj je, če prinese samo 10, 5, 2 ali celo 1 vinar, da bo le deležen tega „dela usmiljenja in nebeške te ljubezni“. In to je naš namen! Kar se bo manj nabralo, kar je določenega za vsak žrebelj, to bo dodal naš velespoštovani gospod župan iz svojega dispozicijskega fonda.

V dober vzgled svojim učencem zabij vsak razrednik prvi žrebelj, poprej naj se pa v šoli razloži pomen in namen „Brambnega ščita v železju“.

Nabrani denar oddaj razrednik šolskemu vodstvu.

Zabijanje žrebljev se začne takoj po 8. uri. Ko pozvoni, gresta zabijat žreblje VI. in V. razred; ob pol 9. uri gresta iz šole IV. a in IV. b razred; ob 9. uri III. a in III. b razred; ob pol 10. uri II. a in II. b razred; ob 10. uri pa I. a, I. b in I. c razred.

Po končanem zabijanju pripelji vsak razrednik svoje učence zopet v šolo nazaj in nadaljuj s poukom.

Ljubljana, 15. decembra 1915.

Jakob Dimnik, šolski vodja.

2. Poročilo o vspehu zabijanja žrebljev. Z dopisom z dne 17. decembra 1915, števil. 180 je šolsko vodstvo o vspehu c. kr. mestnemu šolskemu svetu tako-le poročalo:

Vdano podpisano vodstvo poroča, da so učenci I. m. šole danes zabijali žreblje v mestni „Brambni ščit“. Pod nadzorstvom svojih razrednikov se je udeležilo zabijanja 528 učencev, ki so darovali za vdove in sirote v vojni padlih ali ohromelih vojščakov K 100·10, ki so priloženi temu poročilu.

Darovali so: I. a (Doležalek) = K 3·55; I. b (J. Dimnik) = K 15·78; I. c (K. Wider) = K 6·22; II. a (Belè) = K 12·—; II. b (F. Gale) = K 6·79; III. a (Gabrijela Sadar) = K 12·30; III. b (Vend. Sadar) = K 11·40; IV. a (J. Režek) = K 13·33; IV. b (J. Jerše) = K 4·56; V. (Furlan) = K 9·26; VI. (L. Jelenc) = K 5·—. Skupaj = K 100·10.

Jakob Dimnik, šolski vodja.

3. Zahvala ljubljanskega župana. V Ljubljani, dne 23. decembra 1915. Slavnemu šolskemu vodstvu I. mestne deške ljudske šole v Ljubljani.

Učno osebje in učenci Vašega zavoda so se pod Vašim vodstvom korporativno vdeležili zabijanja žrebljev v „Brambni ščit v železju“, ki ga je postavilo deželno stolno mesto Ljubljana v korist sklada za vdove in sirote naših hrabrih vojakov.

S tem ste podali meščanstvu najlepši vzgled patrijotične požrtvovalnosti in naklonili akciji znatni znesek K 100·10.

Potrjujoč prejem tega zneska, izrekam Vam, cenjenemu učnemu osebju in vsem učencem svojo najiskrenejšo zahvalo.

župan:
dr. Ivan Tavčar.

4. **Otroci pri brambnem ščitu.** Pred magistratom, kjer je čakal brambni ščit žrebljev na korist vdov in sirot v vojni padlih ali umrlih vojakov, so se včasih odigravali idilski prizori. Dečki in deklice, jedva par pedi visoki, so se ustavljali pred ščitom in prosili, da bi smeli zabiti žrebelj. Po vinarjih so si prištedili ti otroci 20 v, da so mogli končno kupiti svoj žrebelj. In kako slovesno, kako navdušeno so ga potem zabijali, to si je bilo vredno pogledati. Neki Daliborček je prihajal vsak teden, včasih celo po dvakrat, in ponašal se je, da je zabil že celo vrsto žrebljev.

Pavlica, ki jo je morala mati dvigniti v naročje, ker je še premajhna, pripoveduje vsakomur, da je zabila „zlat“ žrebelj. Tako je pripeljala vsak čas mati ali oče svojega otroka h ščitu in mu pripovedoval: „Vidiš, tvojo kronico dobi uboga sirota, ki so mu ateka ubili na vojski!“ In otroci so srečni. Zapomnijo pa svoj plemeniti čin za vse življenje in ko bodo v poznejših letih videli mestni brambni ščit, bodo mogli s ponosom reči: „Tudi jaz sem zabijal žreblje, ko sem bil še dete!“

10. Varnostne naprave proti sovražnim letalcem.

1. **Razglas mestnega magistrata:** Ker se bo odslej naznanjalo bližanje sovražnih letal poleg že obstoječega znamenja rdečega prapora, oziroma ponoči rdeče luči na stolpu Ljubljanskega gradu tudi še z enim svarilnim strelom, odredilo je c. in kr. etapno štacijsko poveljstvo, da se imajo požari v Ljubljani namesto s streljanjem z Grada naznanjati z bitjem plati zvona po raznih cerkvah. To bitje se po primernem času nadaljuje samo še pri cerkvi, ki je kraju izbruhlega ognja najbližja.

„Brambni ščit v železju“.

Seveda se v slučaju, da nastane požar ob času, ko so v bližini sovražni letalci ali se jih pričakuje, tudi plati zvona ne sme biti.

To se daje v splošno vednost.

Mestni magistrat v Ljubljani,
dne 24. svečana 1916.

2. Razpis c. kr. mestnega šolskega sveta z dne 25. februarja 1916, števil. 325. Zračni napad sovražnih letalcev na Ljubljano je dne 18. februarja 1916 povzročil, da je učenec I. razreda I. mestne deške šole, Stanko Zvršen, na ulici od drobcev bombe zadet, v bolnico prenešen, ondi ranam podlegel in umrl.

Omenjena nesreča daje c. kr. mestnemu šolskemu svetu povod, šolskemu vodstvu (ravnateljstvu) naročiti, naj poskrbi zato, da bo ondotnje učiteljstvo mladino v šoli poljudno poučilo, kako se ji je ob takšnih prilikah vesti. Učiteljstvo naj vpliva posebno na starše in poklicane varihe mladine, da otrok ne puščajo po nepotrebem na ulico. Naj zabranjujejo mladini, da bi brez povoda pohajkovala po mestu in pasla svojo radovednost. Otroci naj se marveč drže doma, če jim ni treba zapuščati hiše. Če pa morajo z doma — hoja v šolo in iz šole, i. t. d. — naj se drže hodnikov ob hišah in zatekajo v slučaju neposredne nevarnosti pod bližnjo streho. Zlasti naj pa v slučaju nevarnosti ne hodijo prosto okrog.

Ce se pa pojavijo znaki napadov med šolskim poukom, naj učiteljstvo obdrži mirno kri, naj vzdržuje red in s primerno odločnostjo zabranjuje zmedo in paniko, mladino pa odvede v nižje, talne prostore šolskega poslopja, kjer je varnost pred bombami večja, ter jo ondi zadrži toliko časa, dokler ni nevarnost pri kraju.

Vobče bodi pa vodstvo in učiteljstvo opozorjeno na navodila poklicanih vojaških in civilnih varstvenih oblastev, ki se bodo brez dvoma od slučaja do slučaja razglašala, kar se je doslej že zgodilo po javnih plakatiranih razglasih z dne 28. januarja in pa 20. februarja 1916.

Predsednikov namestnik:
dr. Zarnik.

3. Okrožnica šolskega vodstva z dne 23. februarja. Ker ni neverjetno, da se ponove na naše mesto letalski napadi, kakršnjega žrtev je bil rajni Stanko Zvršen, učenec I. b razreda, in ker je naša šola, ki je v bližini treh važnih javnih naprav: kolodvora, plinarne in elektrarne, v nevarnosti, da jo tudi kaj doleti, treba je o pravem času misliti na varnostne naredbe v slučaju takega pohoda.

Veljajo naj naslednja določila:

Kadar se naznani sovražni polet na naše mesto, se alarmira šola z zvonjenjem.

Učenci I. a in b razreda ostanejo v svojih sobah, toda se odmaknejo od oken proti notranjim stenam; učenci I. c gredo v I. a razred.

Učenci iz I. in II. nadstropja gredo mirno za vrstjo (III. a, b; II. a, b itd.) v klet, prvo nadstropje v bolj oddaljene, drugo v bližnje prostore.

Vsi učenci ostanejo v šolskem poslopju, dokler ne dobe povelja, da smejo oditi.

11. Tedenska denarna darila učencev.

1. Oklic c. kr. deželnega šolskega sveta. Z razpisom z dne 17. decembra 1915 št. 6766 je izdal c. kr. deželni šolski svet kranjski na vse šole v deželi oklic za nabiranje denarja v vojne namene. To nabiranje denarja naj se pa izvede tako, da ne bodo narastla staršem nova bremena. V območju šole in v domačem gospodarstvu naj se uvede za časa vojne taka štedljivost, ki bo vsakemu učencu omogočila, da si bo prihranil vsak teden lahko par vinarjev za nameravana „tedenska denarna darila učencev“. Da pridemo v šoli do prihrankov, naj se rabijo po vseh šolah samo najpotrebnejše knjige; nabavljanje drugih knjig in pripomočkov se od učencev ne sme zahtevati. Dalje se sme uvesti le toliko zvezkov, kar jih je neobhodno potrebnih; priporoča naj se tudi popolna izraba papirja. Šolske in domače vaje naj se omeje z ozirom na njih število in obseg. Vporaba tablic za šolske in domače vaje je z ozirom na draginjo papirja zopet dovoljena. Mladina naj se navaja na ekonomično vporabo pisal in svinčnikov. Barve in barvasti svinčniki naj se rabijo v ljudski šoli le v višjih razredih. Raba radirk naj se omeji. — V dosego prihrankov v domači hiši naj se otroci popolnoma odvadijo sladkarij. Denar, ki bi se izdajal za sladkarije, naj se obrne za darila učencev. Obleka naj se večkrat in dobro osnaži ter skrbno zakrpa, da bo dobra še po končani vojni. Otroci naj se navajajo na zmernost v jedi in pijači in ogibljejo vseh nepotrebnih izdatkov. — Nabiranje denarja naj se začne takoj po novem letu; najmanjši tedenski dar znašaj dva vinarja, največji pa ne sme presegati 1 krone. Razpis konča z besedami: Prostovoljna tedenska denarna darila učencev, s katerimi se bodo olajševale težkoče vojne, naj se od staršev šolske mladine ne smatrajo za nov izdatek za šolo, ampak nastanejo naj iz primerne štedljivosti; ta darila naj bodo mili darovi, ki bodo našim potomcem pričali, kako je kranjska šolska mladina umevala veliki čas, ki živimo v njem ter se izkazala vredna svojih junaških očetov in bračov, ki so kakor železni zid stali ob Adriji v čast in slavo dežele kranjske.

2. Navodila za tedenska denarna darila učencev. V pouk in vzpodbudo šolske mladine za nabiranje tedenskih daril je izdal c. kr. deželni šolski svet z razpisom z dne 26. januarja 1916 števil. 305 ta-le navodila na učiteljstvo:

a) Ne zamudite nobenega dneva, da bi ne mislili na to, da je treba za vojnookrbovalne namene: oskrbo in negovanje ranjencev, za vojake,

ki so v vojnem ujetništvu, za vdove in sirote na bojnem polju padlih domačih vojakov denarja, mnogo denarja.

b) Ne pozabite, da imajo vaši očetje in bratje na bojnem polju, ki prelivajo za vas svojo kri, pravico zahtevati, da jim z različnimi olajšavami, ki zahtevajo mnogo denarja, olajšamo zmago.

c) Zavedajte se, da bo zmaga tem lažje pridobljena, čim več olajšav bodo prejeli naši junaki, in če jim odvzamemo skrbi za njih žene, otroke in druge njim ljube, ki so ostali doma.

č) Pomislite, da si samo z vzdržljivostjo, t. j. z zmernostjo v jedi in pijači, s preprosto obleko prihranite vsak teden lahko par vinarjev za „tedenska darila učencev“.

d) Bodite hvaležni svojim učiteljem in vzgojevalcem, ki vas bodo navajali na varčnost pri nabavljanju šolskih potrebščin ter vam dali priliko za prihranke, ki jih obrnite za tedenska darila učencev.

e) Sodelujte povsod, kjerkoli se vam nudi prilika za varčevanje v domači hiši in prosite svoje starše, sorodnike in svoje znance in nekdanje součence svoje šole, da se tudi vdeležijo s prostovoljnimi prispevki vaših „tedenskih daril“, ki naj postanejo prava ljudska darila.

f) Očitno je, da pomaga vsak darovani vinar do zmage, da so se z vinarskimi darili zgradile cerkve in palače in da kranjska šolska mladina, ki jo je po številu približno 100.000, ne da bi si naložila posebne odtegljaje, zbere vsak teden lahko 2000 K, če se dobi za vsakega učenca po 2 vinarja tedenskih prispevkov. Pričakovati se pa sme, da bodo učenci imovitejših staršev več kakor dva vinarja na teden prispevali, zaradi česar bodo tedenska darila dosegla primerno večjo vsoto.

g) Pomislite, koliko ran naših vojščakov bo zaceljenih s šolarskim denarjem, in koliko bede, uboštva in zaradi vojne povzročene trpljenja se bo oblačilo z vinarji, ki jih boste vi prihranili in zbrali!

h) Dokazali ste že večkrat, da ste kos velikemu času in težkim nalogam, ki nam jih nalaga svetovna vojna, zakaj prednjačili ste nam s pravim mladeniškim, z odkritosrčno domovinsko ljubeznijo podkrepljenim navdušenjem, ko je šlo za nabiranje denarja, kovin in drugih za vojno potrebnih pripomočkov. Že danes se sme kranjska šolska mladina ozirati s ponosom in zadovoljstvom na dosedanje vsestransko priznane uspehe, posebno na sijajni uspeh tretjega vojnega posojila, za katero je bilo potom kranjskih šol podpisanih nad 3 $\frac{1}{4}$ milijona kron.

i) Pozivljamo vas še enkrat, ovenčajte svoje delo z neminljivim spomenikom, z velekrasnim „tedenskim darilom učencev“, ki vam bo zagotovilo hvaležnost, zahvalo in priznanje Najvišjega zaščitnika šolske mladine, našega presrčno ljubljenega, presvitlega cesarja, najtoplejšo zahvalo naših železnih vojščakov na bojnem polju, vdov in sirot vse dežele in čišlanje in občudovanje naših potomcev za vse čase!

3. Pesem o vinarjih.

Besede zložil dr. Mihael Opeka, c. kr. dež. šolski nadzornik.

Korakoma
mf

Dr. Fr. Kimovec.

1. Aj-mo, aj-mo, vi-nar-je zbi-raj-mo, jih za voj-sko,
2. Aj-mo, aj-mo, vi-nar-je zbi-raj-mo, za ju-na-ke
3. Aj-mo, aj-mo, vi-nar-je zbi-raj-mo, in ne-srečnim,
4. Aj-mo, aj-mo, vi-nar-je zbi-raj-mo, do-bra de-la

1. jih za zma-go daj-mo! 1. Vi-nar drob-ni maj-hen je de-
2. na-še jih rav-naj-mo! 2. Glej po boj-nih po-ljih te vr-
3. bednim po-ma-gaj-mo! 3. O-če, mož je v strašni voj-ski
4. žnji-mi o-prav-ljaj-mo! 4. Go-ri, tam, kjer zvezd nebroj mig-

1. nar, pa je ven-dar ve-lik bo-žji dar; vsak da-
2. sté, ka-kor le-vi hra-bro se bo-ré: bo-mo
3. pal, kri, živ-lje-nje, vse je žr-tvo val; naj ne
4. lja, tam je sve-ti, do-bri Bog do-má in lju-

mf

1. ruj dva vi - nar - ja na te - den, pa bo vi - del, kaj je vi - nar
 2. le - pih jim da - rov po - sla - li, bo - mo njih po - gum še bolj pod -
 3. bo - do nam u - še - sa glu - ha, da - j - mo vdovam in si - ro - tam
 4. be - če On nad vsa - kim ču - je, kdor za bra - te de - la in da -

mf *f*

1. vre - den! Vi - nar - ja vsak dva na te - den dni, to ve -
 2. žga - li. Tam po bol - ni - cah pa, več - ni Bog! to - ži
 3. kru - ha! Kdor pu - sti - ti mo - ra rod - ni krov, trd po
 4. ru - je. In naš ce - sar bo ta hu - di čas, sve - tli

1)

mf

1. li - ko ti - soč kron ro - di. Oj ka - ko smo
 2. ra - nje - nih ju - na - kov stok. Ra - njen - cem hla -
 3. sve - tu je ko - rak nje - gov: pri - bež - ni - kom
 4. ce - sar sli - šal bo o nas: pa po - hva - li

f

1. svet - lih kronc ve - se - li! Kaj li žnji - mi bo - de - mo za -
 2. dil, krep - čil ne - si - mo, z vi - nar - ji jim ra - ne po - ce -
 3. nu - di - mo u - te - he, krep - ke hra - ne gor - ke var - ne
 4. on si to mla - di - no, ki žr - tvu - je kaj za do - mo -

1) Spremlja se lahko kakor enako mesto zgoraj.

ff *mp*

1. če - li?
2. li - mo!
3. stre - he!
4. vi - no.

Aj - mo, aj - mo, vi - nar - je zbi - raj - mo,

mf *prav malo zadržuj*

in Bo - gu jih in ce - sar - ju daj - mo!

S „Pesmijo o vinarjih“, ki jo je v otroškem duhu in preprostem narodnem tonu zložil c. kr. deželni šolski nadzornik g. dr. Mihael Opeka, uglasil pa stolni kanonik g. dr. Fr. Kimovec, je pozval c. kr. deželni šolski svet z razpisom z dne 26. januarja 1916, št. 305 mladino vseh šol, da se patriotično vdeležuje svetovne vojne s tem, da daruje in zbira tedenske dvovinarske doneske v vojne namene. Pesem ima namen, podžigati otroke v navdušenju za zbiranje tedenskih dvovinarskih darov in netiti v mladih srcih čuvstva domoljubja in plemenitega usmiljenja.

Šolsko vodstvo je kupilo za vsakega učenca en izvod „Pesmi o vinarjih“. Učenci so se jo hitro navadili na pamet, v višjih razredih so jo pa tudi veselo prepevali.

Gmoten uspeh tedenske dvovinarske zbirke je bil nepričakovano sijajen. Nabralo se je med mladino I. mestne šole meseca januarja K 54·23; meseca februarja K 77·87; meseca marca K 88·26; meseca aprila K 57·09; meseca maja K 70·38. Zbirka se nadaljuje do konca šolskega leta.

12. Novi poletni čas.

Odredba skupnega ministrstva z dne 21. aprila 1916, ki se tiče vpeljave poletnega časa za leto 1916.

Na podstavi cesarske odredbe z dne 10. oktobra 1914, drž. zakonik št. 274 se ukazuje:

§ 1. Za čas od 1. maja do 30. septembra 1916 se vpelje posebni (poletni) čas.

Dan 1. maja 1916 se začneja dne 30. aprila ob enajstih ponoči po sedanjem časovnem štetju časa, dan 30. septembra konča eno uro po polnoči po štetju časa, ki je določeno v tej odredbi.

§ 2. Ta odredba stopi v veljavo z dnevom objavljenja. Stürgkh l. r., Georgi l. r., Forster l. r., Trnka l. r., Morawski l. r., Hohenlohe l. r., Hohenburger l. r., Hussarek l. r., Zenker l. r., Leth l. r., Spitzmüller l. r.

Doslej smo šteli ure po srednjeevropskem času. Ko je solnčno središče zadelo ob meridijan, ki je 15 stopinj vzhodno od Greenwicha in ki gre na Kranjskem skozi Zagorje, je bilo po vsej Avstriji poldne. Seveda se je bilo pri tem treba ozirati tudi na časovno enačbo in prišteti ali odšteti določeno število minut. Od 1. maja dalje se pa ne ravnamo po 15 stopinskem meridijanu, ampak po istem, ki je oddaljen 30 stopinj od Greenwichskega meridijana. Ta meridijan gre skozi Aleksandrijo v Egiptu, skozi Malo Azijo, vzhodno od Rumunije skozi Črno morje, po Rusiji, med Petrogradom in Kronstadtom. V Černovicah je novi čas samo 16 minut pred krajevnim časom, v Ljubljani 1 uro in 2 minuti, v Bregenzu ob Bodenskem jezeru pa 1 uro 21 minut. V Ljubljani vzhaja po poletnem času solnce 15. maja ob 5:28 in zahaja ob 8:25; dne 21. junija vzhod ob 5:08, zahod ob 8:53. Ker je poleti večerna zarja zelo dolga, bo ob 10. uri zvečer skoro še svetlo.

Z novim poletnim časom bo omogočeno racijonalno izkoriščanje dnevne luči z namenom, da se varčuje z gorivom in kurivom, ki služi za razsvetljavo. Novi poletni čas se je vpeljal v avstrijsko-ogrski monarhiji, v od nas zasedenih krajih Rusije in Balkana, v Nemčiji ter v od nje zasedenih krajih.

Po novem poletnem času se je uredil tudi šolski pouk.

Ukaz c. kr. deželnega predsednika za Kranjsko z dne 25. aprila 1915, št. 13.897, s katerim se zaukazuje glede upeljave poletnega časa za leto 1916. Na podlagi naredbe celokupnega ministrstva z dne 21. aprila 1916 l., drž. zak. št. 111, zadevajoče upeljavo poletnega časa za leto 1916, odreja se, kakor sledi:

§ 1. Vse javne ure v kronovini Kranjski morajo se, če le mogoče, še v noči od 30. aprila na 1. maj proti dozdej veljavnemu krajevnemu ali železniškemu času pomakniti za eno uro naprej in se do konca septembra v tem stanju obdržati.

§ 2. Vsak morebitni poskus, učinek tega ukrepa s preložitvijo poslovnih ur ali jednakim preprečiti, je prepovedan in se bode kaznoval po določilih ministrske naredbe z dne 30. septembra 1857 l., državnega zak. št. 198.

§ 3. Ta ukaz stopi z dnevom razglasitve v veljavo:

C. kr. deželni predsednik:
Baron Schwarz s. r.

Cesar in poletni čas. Ves svet ve, da je cesar Franc Jožef nanovo uveljavil stari rek, da je točnost vljudnost vladarjev. Njega je sama točnost, njegov dnevni red se na minuto točno ravna po uri. Ravno tako velika je pa tudi vestnost, s katero sam spolnjuje vsak predpis, ki ga je bil sankcioniral. Nihče ni n. pr. ob zadnjem ljudskem štetju z večjo natančnostjo izpolnil personalnega stolpeca nego cesar sam.

Vsi, ki žive v bližini cesarjevi, so v naprej vedeli, da bo vladar tudi ob uvedbi poletnega časa vsem drugim vzgled. In res; ne samo javne ure na dvoru in Schönbrunnu so se točno po predpisu pomaknile za eno uro naprej, marveč tudi na cesarjevi mizi in cesarjeva žepna ura sta doživeli isto izpremembo. Pa ne, da bi to povzročilo kako izpremembo v cesarjevem življenju. Bil je vsikdar zgoden vstajalec, ki je tudi pozimi vstajal ob 4. uri zjutraj; poleti je pa navadno podaljšal svoj delavni dan še za pol ure ter je posebno v Ischlu sedel nad svojimi akti že pred pol štirimi. Zvečer zato delavnika ni skrajšal, ter je istotako delal do 8. ure zvečer. Vedno je bil vesel, če je mogel kako uro več posvetiti državnim poslom. Tako utegne delati cesar pač tudi pod vlado poletnega časa. Zvečer si ne bo hotel všteti ure, ki jo zjutraj odtrga od svojega počitka ter bo tudi hodil k pokoju ob 9. namesto ob 8. Kakor vsi na duši in na telesu zdravi ljudje, tako tudi cesar živi z letnim časom. Solčni vzhod in zahod sta mu merilo za razdelitev dneva; dokler je „svello“, meni, je čas za delo.

13. Kranjski junaki.

Ljubljanski župan g. dr. Ivan Tavčar je prejel naslednje pismo:

Vaše veleblagorodje, visokospoštovani gospod župan!

Za preljubeznivo in častečo me častitko o priliki mojega Najvišjega odlikovanja blagovolite prejeti mojo najvdanejšo zahvalo. Ponosen sem na to odliko, vendar se tudi popolnoma zavedam, da to vnanje znamenje ne velja samo mojim skromnim zaslugam, nego da pomeni v prvi vrsti Najvišje priznanje in zadovoljnost našega Najvišjega vojnega gospoda Njega Veličanstva našega premilostnega cesarja, ki odlikuje moje vrle, hrabre vojake 17. pešpolka, kranjske junake.

Kot poveljnik tega polka, odlikujočega se po svoji hrabrosti, vztrajnosti in po svojem junaštvu, ki sem v tej vojni bil s Kranjci sodeležen veselja in žalosti, sem priča izrednim vojaškim in vojnim sposobnostim tega polka in ponavljam, da sem v visoki meri ponosen, ker sem polkovnik kranjskemu pešpolku viteza Mildeja št. 17.

Ne le v Galiciji si je polk pridobil novih lavorik, ki jih zgodovina ne pozabi, temveč tudi tukaj na soški fronti so si priborili hrabri Kranjci v obrambo svoje ožje domovine neminljivo slavo. Imena Podgora, Oslavje, Sv. Mihael ostanejo s polkom večno zvezana. Ponosna je lahko naša lepa monarhija na svoje „Kranjske fante“; najtežjo dolžnost cesarju in domovini nasproti so sijajno in docela izpolnili.

Z velikim zadovoljstvom in z upravičenim ponosom lahko naznamim Vašemu veleblagorodju kot županu glavnega mesta Kranjske dežele, da so polk povsod, kamor je prišel, z odkritim navdušenjem sprejeli — dobri sloves 17. polka je hodil vselej pred njim in prav povsod, kjer je zahtevala dolžnost njega vojake, so zahtevano pričakovanje ne le izpolnili, temveč tudi dosegli. In kakor prej, bodo vojaki 17. polka svojo dolžnost do cesarja in domovine tudi nadalje izpolnjevali, dokler se ne posreči sovražnika popolnoma poraziti.

V spomin na junaške in uspešne boje kranjskih fantov proti svojemu dednemu sovražniku — Italiji — si dovoljujem v imenu 17. pešpolka pokloniti glavnemu mestu Kranjske dežele — Ljubljani — plaketo, ki se odpošlje v par dneh Vašemu veleblagorodju. Blagovolite, prosim, ta skromni vojni spomin sprejeti in mu določiti primerno mesto.

S ponovno najlepšo zahvalo za poslano mi čestitke, ostajam z izrazom največjega spoštovanja

v dani
Hugo pl. Ventour m. p.
polkovnik.

Na bojišču, dne 4. marca 1916.

To krasno pismo je 7. maja g. župan dr. Ivan Tavčar ob živahnem pritrjevanju prečital v ljubljanskem občinskem svetu rekoč, da občinski svet s ponosom sprejema to pismo v zadostilno vednost.

14. Teden „Rdečega križa“.

Okrožnica šolskega vodstva: Tekom predstoječega tedna Rdečega križa, ki se bo vršil od 30. aprila do 7. maja v vseh mestih in krajih Avstrije v korist Rdečega križa in skrbstva za mladino, bo izšla na prebivalstvo prošnja, da ti dve velevažni ustanovi za vojno skrbstvo podpira po svojih močeh z darovi ter pristopa k Rdečemu križu kot član. Pri tej priliki naj bodo v kratkih besedah orisana dela, ki jih je nudil Rdeči križ tekom te vojne v dopolnitev vojne sanitetne oskrbe in pa pomen skrbstva za mladino.

Družba je izdala v smislu določil za skrb za ranjene in bolne vojake: nad dvanajst milijonov kron. Od tega odpade šest milijonov za obveze in zdravila.

V teh velikanskih številkah pa še niso vštete dajatve in stroški deželnih društev in podružnic za opravo in vzdrževanje bolnišnic Rdečega križa, za katere je bilo treba še mnogo višjih zneskov. Vojne pomožne pisarne c. kr. ministrstva za notranje stvari, ki bodo odslej delovale tudi v prid mladinskemu varstvu, so izplačale doslej nad šest milijonov kron na podporah revnim družinam vpoklicancev.

Vsled dolgo trajajoče vojske pa se je pokazalo, da so tako bogata sredstva, ki so bila družbi in deželnim društvom ter podružnicam in vojnim pomožnim pisarnam na razpolago, premajhna.

Teden Rdečega križa naj bi prinesel nujno potrebnih novih sredstev. Od dohodkov, ki se bodo nabrali tekom tega tedna, bo dobil dve tretjini

Rdeči križ, eno tretjino pa vojne pisarne za mladinsko skrbstvo. Mi namreč še nismo izpolnili svoje dolžnosti, če se spominjamo samo junakov na bojišču, skrbeti moramo marveč tudi za njih otroke, katerim grozi vsled odsotnosti njih očetov popolno zanemarjenje.

To zlo se mora preprečiti z ustanovitvijo zavodov za skrbstvo za otroke. Z dohodki tedna Rdečega križa naj se omogoči ustanova takih zavodov.

Prigovarjajte staršem, naj pristopijo temu potrebnemu društvu.

Ljubljana, 28. aprila 1916.

15. Četrto vojno posojilo.

1. **Poziv.** Četrtrič, odkar se je začela vsiljena nam vojna, se obrača država do svojih državljanov in jih pozivlja, da pripravijo denarna sredstva za nadaljevanje in zmagopolno završitev vojne.

Vojaški položaj je ugoden, obsežne dele sovražnega ozemlja imamo zasedene, uspešno zadržujemo zahrbtnega sovražnika na naših mejah — zato lahko z utemeljenimi upi zremo v bodočnost.

Prežeti domovinske ljubezni in pravega starodavnega junaštva se bore naši vrli rojaki na vseh bojiščih in žanjejo slavo, hvalo in priznanje vsega sveta.

Kakor oni, ki prelivajo na bojišču svojo srčno kri za domovino, morajo tudi vsi drugi sloji prebivalstva pokazati svojo domovinsko ljubezen.

Zatorej podpisujte polnih rok četrto vojno posojilo!

Kakor kažejo že izdani prospekti, je vdeležba pri četrtem vojnem posojilu zelo ugodna prilika za nalaganje denarja, ki zajamči zelo bogato in varno obrestovanje.

Pri prejšnjih treh vojnih posojilih je prebivalstvo Kranjske na vsega priznanja vreden način pripomoglo k uspehu finančnih transakcij. Štejemo si v posebno čast dežele, da prekosimo, kar smo do sedaj storili.

Nihče naj ne zaostane in ne sme zaostati, ko gre za to, da podpremo boj z orožjem z denarnimi sredstvi in pomoremo do končne zmage.

Uverjen sem, da moj poziv ne ostane brez uspeha, kajti vsikdar, kadar je klicala domovina, je bil zvesti kranjski narod na svojem mestu.

V Ljubljani, dne 17. aprila 1916.

Baron Schwarz s. r.
c. kr. deželni predsednik.

2. **Manifestacijski shod ljubljanskega slovenskega učiteljstva za četrto vojno posojilo.** V mestni dvorani na magistratu se je vršil 27. aprila slovesen manifestacijski shod vsega učiteljstva ljubljanskih slovenskih javnih in zasebnih ljudskih šol, ki ga je v imenu c. kr. mestnega šolskega sveta ljubljanskega sklical in vodil šolski nadzornik Fran Lavtižar. Po otvoritvi zborovanja, ki sta mu bila zapisnikarja učiteljica Karla Šinkovčeva in učitelj Josip Jerše, je sklicatelj obravnaval edino točko dnevnega reda: „Četrto vojno posojilo“, tako-le:

Velecenjena gospoda!

Na podlagi pismenega naročila g. predsednika mestnega šolskega sveta dr. Ivana Tavčarja sem sklical v imenu c. kr. mest. šol. sveta ljubljanskega shod učiteljstva ljubljanskih slovenskih javnih in zasebnih ljudskih šol. Ko ta shod otvarjam, Vas v prvi vrsti vse, ki ste došli na ta manifestacijski shod, najiskrenejše pozdravljam.

Izreden, nenavaden je ta uradno sklicani učiteljski shod, izreden, nenavaden tudi dnevni red njegov, velevažen in vreden vse resnosti je za predmet, o katerem imam govoriti.

Zakaj gre in kaj je namen današnjemu našemu shodu?

V odgovor naj služi dopis g. predsednika mest. šol. sveta župana dr. Ivana Tavčarja, ki se glasi:

Vlada naznanja, da se bode v kratkem razpisalo četrto vojno posojilo in po vsi pravici pričakuje, da se bode podpisa tega posojila v izdatni meri udeležilo tudi prebivalstvo našega mesta. Vzlic temu, da smo vsi prepričani, da je civilnega prebivalstva, ki ni vdeleženo pri krvavih bojih na frontah, prva dolžnost, k zmagi pripomoči s tem, da se dajo državi na razpolago potrebna denarna sredstva, bode vsekakor koristno, da se v Ljubljani že sedaj vpelje agitacija za četrto vojno posojilo in da se ta agitacija na gosto razprede med vse sloje prebivalstva.

Agitacija pač ne bo težka, ker je jasno, da so vojna posojila jako plodonsna naložba premoženja ter bodo pogoji četrtega vojnega posojila vsaj tako ugodni, kakor so bili pogoji prejšnjih posojil. Na korist našega deželnega stolnega mesta bode, če se pri četrtem vojnem posojilu izkaže, da je patriotično in da podpisuje to posojilo v trdni nadi, da je zmaga v svetovni vojni naši domovini zajamčena in da je zategadelj zajamčena tudi zanesljivo bodočnost vseh naših vojnih posojil!

Vidi se mi, da je za agitacijo za četrto vojno posojilo posebno sposobno naše ljudskošolsko učiteljstvo, ki ima najožje stike z vsemi sloji našega prebivalstva. Zatorej Vas, velecenjeni gospod nadzornik, prosim, da skličete v imenu mestnega šolskega sveta vse ljubljansko učiteljstvo na shod, morda v mestno posvetovalnico ali pa v Mestni dom. Na tem shodu, prosim Vas, vse učiteljstvo slovesno pozvati, da se z vso resnostjo posveti agitaciji za četrto vojno posojilo in da zanese to agitacijo med ljudstvo.

Z agitacijo se mora takoj pričeti in se ima posebno še nadaljevati v času, ko bodo razglašeni posebni pogoji četrtega vojnega posojila. Morda bo pri tem kazalo, da ta ali oni učitelj v tem ali onem kraju priredi manjše shode, na katerih bi se na kratko poročalo o patriotičnem pomenu četrtega vojnega posojila. Učiteljstvo bo treba tudi pozneje zbirati, da poroča, kako se je agitacija razvila in s kakim uspehom.

Sicer pa daljši detajl prepuščam Vam, gospod nadzornik, ter ne dvomim, da boste z vnemo in ljubeznijo izvršili nalogo, katero Vam s tem v imenu mestnega šolskega sveta na rame polagam.

Dr. Ivan Tavčar l. r.
predsednik.

Za četrto vojno posojilo toraj gre. Vojna zahteva denar, denar in zopet denar. In namen današnjemu shodu je, da učiteljstvo ljubljanskih javnih in zasebnih lj. šol slovesno manifestira, da se hoče z vso resnostjo posvetiti agitaciji za IV. vojno posojilo. Civilnega prebivalstva, ki ni udeleženo na fronti, prva dolžnost je, k zmagi pripomoči s tem, da preskrbi državi potrebna denarna sredstva. Gotovo je, da se tega vsi zavedamo, zlasti ker smo trdno prepričani, da nam je zmaga v svetovni vojni zagotovljena. Zato se pa mora končati tudi pomladanska finančna vojska z odločilno zmago našo.

Medtem je četrto vojno posojilo že razpisano in sicer s terminom za podpisovanje od 17. aprila do 15. maja t. l. opoldne in se po vsej državi že prav pridno podpisuje. Četrto vojno posojilo hoče država najeti v obliki dveh vrst obveznic, torej drugače kakor prva tri vojna posojila.

Prva vrsta obveznic je takoimenovano 40 letno davka prosto $5\frac{1}{2}\%$ amortizacijsko državno posojilo, ki se bode poplačalo na podlagi žrebanja v letih 1922 do 1956.

Za izdajo teh obveznic je določen kurz na 93% t. j. za 100 K nominale se plača 93 K. Ker pa banke dajejo podpisovalcem še $\frac{1}{2}\%$ bonifikacije, stane dejansko 100 K tega posojila le 92 K 50 h.

Druga vrsta obveznic so obveznice zakladnice; imenovale se bodo: davka proste $5\frac{1}{2}\%$ državne zakladnice, katerim je določen kurz na $95\cdot50\%$ t. j. za vsakih plačanih 95 K 50 h se bo obveznica glasila na 100 K in bo lastnik prejel dne 1. junija 1923, ko se bodo te obveznice poplačale, za vsakih sedaj plačanih 95 K 50 h po 100 K. Tudi za te obveznice dajo banke $\frac{1}{2}\%$ bonifikacije.

Podrobneje govoriti o tem, kakor tudi o pogojih ter o varnosti vojnih posojil se mi ne zdi potrebno, ker je to — gospoda — gotovo vsakemu znano, saj pišejo o tem dan za dnem časopisi. Domače in tuje banke ter razni denarni zavodi nam pošiljajo obširne razprave, priporočila, letake, plakate itd. Naša državna in avtonomna oblastva pozivljajo vse prebivalstvo k podpisovanju četrtega vojnega posojila.

Opozarjam osobito na tozadevni poziv z dne 17. aprila 1916 št. 2522 mob. c. kr. dež. predsednika ekscelece barona Schwarza, dež. odbora kranjskega z dne 20. aprila 1916 in mestnega županstva ljubljanskega.

Po vsej državi se dela na to, da postane četrto vojno posojilo pravo ljudsko posojilo, da vse prebivalstvo da državi sredstvo za srečno dovršitev zmagonosne vojne. Čim večji uspeh tega vojnega posojila, temhujši udarec našim sovražnikom, temprej bodo zadoneli glasovi zvonov — miru. Na ta način postane to vojno posojilo zmagonosno ljudsko posojilo.

Toliko o predmetu samem!

Kakšne dolžnosti imamo pri tem mi? Kaj se zahteva in pričakuje v tem oziru od šole, od učiteljstva?

Prav nič drugega kot to, kar smo kot zvesti patrijotje itak dolžni cesarju, domovini in slavni armadi naši.

V tem oziru je učiteljstvo in šola že tudi pri tretjem vojnem posojilu v polni meri vršila svojo dolžnost. Znano je dejstvo, da se je potom ljubljanskih ljudskih šol podpisalo 250.663 K III. voj. posojila, naravnost ogromna vsota pa s sodelovanjem šole in učiteljstva po celi deželi.

O ogromnem učiteljskem in šolskem delu v prid raznim vojnim podpornim in skrbstvenim akcijam, Rdečemu križu, za naše vojake, njihove vdove in sirote, nabiranju kovin, itd. itd., ki se je že izvršilo in se še vrši, pričajo mnogoštevilna odlikovanja, priznanja, pohvale in zahvale šolam, učiteljskim zborom in posameznim učiteljskim osebam.

Zato ni dvoma, da bo celokupno učiteljstvo ljubljansko tudi pri podpisovanju IV. vojnega posojila nastopilo v prvih vrstah, da pripomore k najugodnejemu uspehu. Glavna dolžnost naša je pa, da agitacijo za podpisovanje IV. vojnega posojila ravno mi in šola na gosto razpredemo med vse sloje prebivalstva.

V ta namen prični z delom vsakdo takoj! Vsaka učiteljica, vsak učitelj porabi vsako priliko v šoli, izven šole, doma, na ulici, pri prijateljih, znancih, v družbi, v društvih, pri sejah itd. itd. ter opozarjaj, priporočaj, pojasnuj in navdušuj za podpisovanje IV. vojnega posojila. To storiš tem lažje, ker država ne prosi miloščine, marveč oddaja posojila proti popolni, brezpogojni varnosti in visokim obrestim.

Kaj pa šola in šolska mladina? Vsa šolska mladina naj se takoj pouči o pomenu akcije in naj se vzpodbuja, da ji pridobi podporo domače hiše. Morda bi kazalo v ta namen razdeliti vsem šolo obiskujočim otrokom majhne lističe s primernim enotnim reklamnim besedilom.

Sicer pa ne kaže tu, spuščati se v podrobnosti. O teh naj razmišljajo lokalne učiteljske konference, ki poznajo lokalne, družinske in imovinske razmere svojih šolskih okrajev oziroma staršev in otrok.

Gospo ravnateljice in gg. voditelje prosim, da lokalne konference v ta namen takoj in tekom podpisovalne dobe po potrebi tudi večkrat skličejo ter o tozadevnih ukrepih obveščajo potom konferenčnih zapisnikov mestni šol. svet.

Če bo celokupno učiteljstvo ljubljansko po svojih močeh dejansko sodelovalo pri podpisovanju IV. vojnega posojila in če se bo zlasti z vso resnostjo in vztrajnostjo posvetilo agitaciji za IV. vojno posojilo, je gotovo, da uspeh ne izostane.

Uspeh, ki nam bo obilo poplačal ves trud, obenem pa tudi utrdil in osladil zavest, da smo svojo državljansko dolžnost izpolnili v polni meri tudi pri IV. vojnem posojilu ter se na ta način vsaj nekoliko od-dolžili naši slavni armadi, ter zlasti tudi junakom, med katerimi je tudi lepo število naših stanovskih tovarišev — ki z nadčloveškimi močmi z božjo pomočjo branijo zlasti našo ožjo domovino proti zavratnemu sovražniku. Proti junakom, ki so nas obvarovali in nas še varujejo, da smo ostali in ostanemo tudi v prihodnje na dragi zemlji domači, ki je bila, je in bo avstrijska.

V tem smislu Vas torej, velecenjena gospoda, slovesno pozivljam: Na delo, na resno in vztrajno delo, na agitacijo v prid IV. vojnemu posojilu!

Presvitlemu cesarju, preslavni naši armadi in ljubljeni domovini pa veljaj naš trikratni: „Živijo in slava“!

Gospoda!

S tem je današnje naše delo dovršeno; z zahvalo za Vašo polnoštevilno udeležbo, vztrajnost in resno pozornost ter z željo, da bi Vaše delo v korist IV. voj. posojila obrodilo obilo sadu, zaključujem današnji učiteljski shod.

K sklepu je učiteljstvo na predsednikov poziv zaklicalo presvitlemu cesarju trikratni „Slava“ ter soglasno izjavilo, da bo vse svoje moči zastavilo v prilogo četrtemu vojnemu posojilu.

3. Ljubljanske slovenske ljudske šole na delu za IV. vojno posojilo.

Učiteljstvo slovenskih javnih in zasebnih ljudskih šol ljubljanskih je razdelilo vsem učencem in učenkam listke s tem-le besedilom: Podpisujte IV. vojno posojilo! Čas za podpisovanje je do 15. maja 1916 opoldne. — Starši! Podpišite s prihranki, ki jih imajo Vaši otroci po hranilnicah, in pa z denarjem, ki ga imate zanje namenjenega, IV. vojno posojilo! Na ta način bo denar naložen najplodonosneje in najvarneje, obenem pa bo tudi služil skupni domovini! — Posodi v blagor domovine zadnji vinar imovine!

4. Okrožnica šolskega vodstva: Minuli teden se je nabiralo za Rdeči križ. — To so bila darila, zdaj se zopet nabira — to pa ni darilo, to je posojilo — to je denar, ki ga neobhodno potrebuje država, da spelje vojsko do konca zmage. Ta denar potrebuje država za neštevilne vojaške in vojne potrebe, potrebuje ga za zdravnike in zdravila, za preskrbo živil, za plače uradnikom i. t. d. Ta denar gre iz rok v roke, in ker so prva tri posojila dobro uspela, je denarja toliko med ljudmi kakor nikdar. Prihranki se kupičijo pri posojilnicah, hranilnicah in bankah, ki imajo toliko denarja, da ne vedo kam ž njim. Zato je ena prvih dunajskih bank, Anglo-avstrijska banka, sklenila naložiti preostanek pri nji naložene gotovine tako-le. Poslušajte!

Zdaj se nabira četrto vojno posojilo. Najmanjši znesek, ki se lahko podpiše, je 100 K, ki veljajo samo 92 K 50 h. Toda tudi teh ni treba plačati takoj.

Kdor hoče imeti tako zadolžnico, plača samo 17 K 30 h, drugo založi banka, obdrži pa državno zadolžnico za enkrat sama. Kdor tako podpiše, vleče 5 1/2% obresti od 17.30 K in lahko potem plačuje po 10 K ob priliki, letos, drugo leto, čez pet, čez deset let; kadar poplača teh 75 K, ki jih je banka zanj plačala, dobi zadolžnico za 100 K v last; če pa nič ne doplača, dobi čez 45 let vplačani denar nazaj, ali pa tudi svojo odložnico že preje lahko proda.

Vsak ima lepo priliko, da hrani denar in obenem pomaga državi. Prosite svoje starše, če imate toliko prihrankov, naj vam dajo teh 17.30 K, denar je dobro spravljen in nese dobre obresti in je varen ravno tako kakor v skrinji.

Za viharjem bo posijalo solnce, za divjo vojsko bo prišel ljubi mir, in takrat bote lahko potrkali na prsi, rekoč: „Tudi jaz sem po svoje pripomogel k zmagi — ta-le list mi je pričal“!

Kdor misli podpisati, naj se oglasi danes popoldne med 3.—5. uro ali pa jutri ob istem času v pisarni, da dobi poziv in zglasnico na ogled za starše, podpisalo se bo lahko v petek ali v ponedeljek.

Ljubljana, 10. maja 1916.

Belè, vod. nam.

5. Uspeh podpisovanja IV. vojnega posojila. O uspehu podpisovanja IV. vojnega posojila je šolsko vodstvo dne 19. maja 1916 št. 400 c. kr. mestnemu šolskemu svetu takole poročalo:

Z ozirom na tamuradni razpis z dne 2. maja 1916, št. 732 poroča vdano podpisano vodstvo, da se je na I. m. šoli vsled agitacije, ki jo je razvilo šolsko vodstvo med učiteljstvom, učiteljstvo pa med šolsko mladino, mladina pa med starši in sorodniki, podpisalo pri raznih bankah IV. vojnega posojila **K 81.000.— (enainosemdesettisoč kron)** in sicer:

- a) učiteljstvo (J. Dimnik) K 100.—
(tretjega vojnega posojila pa K 400.—);
- b) učenci K 1000.—
(tretjega vojnega posojila pa K 300.—);
- c) starši, varuhi in sorodniki K 79900.—
(tretjega vojnega posojila pa K 12000.—);

Skupaj . . . K 81.000.—

J. Dimnik, šolski vodja.

16. Sodelovanje učiteljstva pri vojaško-patriotiški vzgoji mladine.

O tem vprašanju je šolsko vodstvo dne 16. maja t. l. pod št. 398 c. kr. mestnemu šolskemu svetu tako-le poročalo:

Z ozirom na tamuradni dopis z dne 30. aprila 1916, št. 706 poroča vdano podpisano vodstvo, da se je učiteljski zbor I. m. šole posvetoval o razpisu c. kr. dež. šol. sveta z dne 22. junija 1915, št. 3142, ki se tiče sodelovanja učiteljstva pri vojaško-patriotiški vzgoji šolske mladine, pri 1. letošnji domači učiteljski konferenci dne 4. oktobra 1915. Zapisnik te konference se je pod št. 56 predložil slavnoistemu dne 7. oktobra 1915.

Šolsko vodstvo in učiteljski zbor sta si postavila kot prvo in najvažnejšo nalogo:

1. Vzgojiti v srcih šolske mladine čut hvaležnosti do hrabre naše armade.

V dosego tega namena se je na podstavi navodila šolskega vodstva ob cesarjevem godu, ob praznovanju vladarske 67 letnice našega cesarja, ob zabijanju žrebcev v brambni ščit v železju, ob nabiranju kovin in

kuhinjskih možnarjev, ob nabiranju robidnega in jagodnega listja, ob nabiranju cinka, cina, bakra in zlata, ob podpisovanju III. in IV. vojnega posojila itd., pri obravnavi beril zemljepisne in zgodovinske vsebine, pri izletih in igrah in sploh pri vsaki priliki poučevala naša šolska mladina o velikem pomenu sedanje svetovne vojne. Z živo in vspodbujočo besedo se je opozarjala mladina vseh razredov na naše hrabre branitelje domovine, ki so ustvarili od pričetka vojne z nepretrganim težkim borenjem z mnogoštevilnim mogočnim sovražnikom živ okop v obrambo vseh v monarhiji združenih narodov, v obrambo domovine in domače grude, ki so se navzlic vsemu raznovrstnemu trpljenju uspešno branili in ovenčali ne samo svoje zastave s svetovnozgodovinsko slavo, ampak tudi zagotovili bodočnost, blagostanje in prost kulturni razvoj vseh ljudskih stanov v državi.

S tem je hrabra naša armada vzgojila v srcih vseh državljanov nevgasljivo hvaležnost, ki se je ob zgoraj navedenih prilikah vcepila tudi v mlada srca naše šolske mladine. In s tem je dosežen že velik del vojaškopatriotičke vzgoje naše mladine.

2. Vzgoja dobrih patrijotov in vrednih članov človeške družbe iz mladine I. mestne šole je bila tudi ena izmed prvih nalog vodstva in učiteljstva naše šole. Ob praznovanju cesarjeve vladarske 67 letnice, ob nabiranju božičnih daril za vojake na bojnem polju, ob nabiranju kovin v vojne namene, ob podpisovanju tretjega in četrtega vojnega posojila in ob vsaki drugi ugodni priliki se je mladini po navodilu šolskega vodstva v vseh razredih z navdušenimi besedami slikalo vsega občudovanja vredno junaštvo naše armade in uspehi nje orožja. Čuvstvo domoljubja in plemenitega usmiljenja se je netilo v mladih srcih tudi z zbiranjem tedenskih dvovinarskih darov. S to zbirko in pa ob zgoraj navedenih prilikah se je mladina patriotično vdeleževala svetovne vojske in v nje srcih se je pa na ta način vzgajal čut usmiljenja do bližnika. „Pesem o vinarjih“ in druge domoljubne pesmi, ki so jih učenci deklamovali in prepevali med poukom in ob patriotičnih prireditvah, so podžigale mladino v navdušenju za vse zbirke v vojne namene. V tej smeri se je vodil in vzgajal duh mladine I. m. šole ter vzbujala in utrjevala v njej ljubezen in priveznost do naše hrabre armade.

3. Gospodarska in vzgojna vrednost vojaške organizacije. Vojna nas uči tudi reda in modrega gospodarstva in varčnosti. V dosego tega namena med šolsko mladino je izdalo naučno ministrstvo z razpisom z dne 28. decembra 1914, št. 5741 v ta namen poseben „Spominski list“, ki daje mladini in odraslim navodila, kako je treba varčevati z vsakdanjim kruhom. Ta „Spominski list“ se je prečital in razložil učencem vseh razredov ter se jim pokladalo na srce, kako naj se varčuje z živili, posebno z moko in kruhom. Mladina se je poučila, kakšna bodi ljudska hrana v vojnih časih; dajala so se ji navodila za pravilno kurjenje in praktični migljaji za porabljenje ostankov in odpadkov jedi v gospodarstvu. Ta gospodarska vojaška organizacija ima tudi vzgojno vrednost, posebno

z ozirom na red, samovzgojo in splošno disciplino. Dalje se je mladina poučila, da je svetovna vojna s pomočjo gospodarske vojaške organizacije združila vse avstrijske narode ter vzgojila v njih čute največje naklonjenosti in hvaležnosti do armade. Uglobilo se je mladini v nje srca, da je vojska v pravem pomenu besede en sam narod, ki najdlje segajoče medsebojne ozire med posameznimi državljani in vojaškim organizmom razvozlja ter nerazdružljivo zveže svojo usodo z usodo narodov.

Če rekapitulujemo vse zbirke v vojnokrbstvene namene in v svrhu vojaškopatriotične vzgoje, ki so se priredile na I. m. šoli s sodelovanjem šolskega vodstva in učiteljstva, se je nabralo:

- a) tretjega vojnega posojila K 12700.—
- b) domoljubne zbirke kovin = 8 velikih zabojev bakra in mesinga in 47 kuhinjskih možnarjev;
- c) 445 zavitkov božičnih daril za vojake na bojnem polju;
- č) za „Brambni ščit v železju“ K 100·10;
- d) Dvovinarske tedenske zbirke: meseca januarja K 54·23; meseca februarja K 77·87; meseca marca K 88·26; meseca aprila K 57·09; zbirka se bo nadaljevala do konca šolskega leta;
- e) četrtega vojnega posojila K 81.000.—

4. **Učiteljev vzgled.** Učiteljstvo je dajalo mladini pri vojaškopatriotični vzgoji najlepši vzgled, ker je dragevolje in z navdušenjem sodelovalo pri vseh pomožnih akcijah v vojnokrbstvene namene; učiteljstvo je sodelovalo tudi v dnevnih zavetiščih, pri popisovanju žita in mlevnih izdelkov, v krušnih komisijah in pri zabijanju žrebljev v „Brambni ščit v železju“. Učiteljstvo je na ta način izvrševalo eno najvažnejših stanovskih nalog, ker je s svojo osebo vzgledno vplivalo na mladino. Štirje učitelji I. m. šole so prestopili v vojaško zvezo ter tvegajo življenje za cesarja in domovino. Ti štirje so pokazali s tem npravstveno vrednost najvišje patriotične požrtvovalnosti. Sedem učiteljev I. m. šole je dalo cesarju in domovini svoje najdražje zaklade — devet sinov* ter so s tem vzgledno vplivali na vojaškopatriotično vzgojo šolske mladine.

Kakor I. m. šola, tako so tudi vse ostale mestne deške ljudske šole negovale vojaškopatriotično vzgojo šolske mladine. Voditelji in nekateri učitelji večrazrednih šol na deželi so prejeli vsled priporočila okrajnih šolskih svetov za podobno delo ministrsko priznanje in pohvalo. Voditelji in učitelji vseh ljubljanskih šol so bili pa — prezrti in pozabljeni!

Vdano podpisano vodstvo prosi, slavnoisti blagovoli predložiti to poročilo v izvorniku ali pa v doslovnem prepisu c. kr. deželnemu šolskemu svetu.

Jakob Dimnik, šolski vodja.

* Izmed teh je eden v priznanje izvrstnega delovanja pred sovražnikom odlikovan od presvitlega cesarja z zlatim zaslužnim križcem na traku hrabrostne svetinje; eden je že od septembra 1914 v ruskem ujetništvu; eden je od decembra 1915 v laškem ujetništvu; eden je umrl kot nadporočnik vsled bolezni, ki si jo je nakopal v težki vojaški službi.

17. Patriotične čestitke ljubljanskega občinskega sveta.

Na javni seji ljubljanskega občinskega sveta dne 6. junija je g. župan **dr. Ivan Tavčar** občinski svet tako-le nagovoril:

Slavni občinski svet!

Njega cesarska Visokost **maršal nadvojvoda Friderik** obhajal je 4. junija svoj 60. rojstni dan.

Obdan s slavo velikega vojskovodje, dopolnil je naš maršal 60. leto svojega delapolnega življenja v glavnem taborišču svojih armad, katerim načeluje že skoro dve leti ter jih vodi od uspeha do uspeha. Visokega gospoda rojstni dan je s hvaležnim srcem soobhajala cela Avstrija in soobhajalo ga je tudi naše deželno stolno mesto, ki je ponosno na to, da je Njega cesarska Visokost svojčas milostno dovolil, da sme ena naših ulic za vse večne čase nositi Njega presvitlo ime.

Svoja voščila združujemo v želji, da bi dragoceno življenje **nadvojvode Friderika** bilo podaljšano za najdaljšo vrsto let, tako da bo presvitlemu maršalu dana prilika, opazovati prerrojeno našo Avstrijo — z eno besedo: opazovati bogate sadove preslavnih Njegovih zmag v nam vsiljeni svetovni vojni!

Prosim Vas, gospodje tovariši, da me pooblastite, da v Vašem imenu in v imenu našega mesta odpošljem na Njega cesarsko Visokost čestitko:

An Seine kaiserliche und königliche Hoheit den durchlauchtigsten Herrn
Feldmarschall Erzherzog Friedrich!

Infolge einhelligen und begeisterten Beschlusses des am heutigen Tage versammelten Gemeinderates wage ich Eurer kaiserlichen und königlichen Hoheit anlässlich des 60. Geburstages im Namen der Landeshauptstadt Laibach, die ehrerbietigsten Glückwünsche zu Füßen zu legen. Möge die Vorsehung das kostbare und tatenreiche Leben des ruhmgekrönten Nachkommen des erhabenen Siegers von Aspern bis zu den äussersten Grenzen verlängern, so daß Eure kaiserliche und königliche Hoheit sich an dem neugeborenen, neugestärkten Alt-Österreich, welches uns durch die Siege im Norden und Süden gewährleistet erscheint, noch durch viele Jahre erfreuen würden!

Nj. c. in kr. visokosti presvitlemu gospodu **feldmaršalu nadvojvodu Frideriku!**

Vsled soglasnega in navdušenega sklepa današnji dan zbranega občinskega sveta si usojam Vaši cesarski in kraljevi visokosti povodom 60 letnega rojstnega dneva v imenu deželnega stolnega mesta Ljubljane sporočiti najspoštljivejše čestitke. Naj bi usoda podaljšala dragoceno in dela polno življenje zmagoslavnega potomca vzvišenega zmagovalca pri Aspernu do skrajnih mej, tako da bi se mogla Vaša cesarska in kraljevska visokost še mnogo let razveseljovati ob novorojeni, novo utrjeni Stari Avstriji, ki se nam vidi zajamčena vsled zmag na severu in na jugu. — (Živahno odobravanje.)

Ljubljana je ponosna na svojega maršala in se zopet in zopet zahvaljuje za milostno dovolitev, da se sme lepa ulica našega mesta za vse večne čase imenovati po Njega cesarski Visokosti zmagonosnem maršalu nadvojvodi Frideriku.

Slavni mestni svet!

Še drugi prigodek v naši cesarski hiši nas polni z veseljem in srečo.

V dobi, ko je Njega cesarska in kraljeva Visokost presvitli gospod nadvojvoda Karel Franc Jožef stopil na čelo mogočnim krdelom ter jih vodil do zmage proti našemu staremu sovražniku, je Njena cesarska in kraljeva Visokost gospa nadvojvodinja Cita povila sina, ki je najmlajši cvet na mogočnem drevesu naše presvitle dinastije. V časih, ko moramo prisiljeni po pohlepni nasprotnikih, na severu in jugu braniti svojo drago očetnjava, rodil se je ta cesarski princ ter okreplil prestolonasledstvo priljubljene nam dinastije. Ob zibeli grme topovi, nam pa je v ponosno tolažbo, da bo v moški svoji dobi gledal na mogočno Avstrijo, katera se je prerodila na bojiščih in na katerih je tudi visoki njegov oče za odločilno zmago zastavil svoje moči.

Prosim Vas, da me pooblastite, da odpošljem v Vašem imenu in v imenu mesta Njegovi cesarski in kraljevi Visokosti presvitlemu gospodu prestolonasledniku to-le brzojavko:

An Seine kaiserliche und königliche Hoheit den durchlauchtigsten Herrn Erzherzog Karl Franz Josef von Österreich D' Este!

Infolge einhelligen und jubelnden Beschlußes des heute versammelten Gemeinderates wage ich Eurer kaiserlichen und königlichen Hoheit, sowie Ihrer kais. und königl. Hoheit der durchlauchtigsten Frau Erzherzogin Cita anläßlich des freudigen Familienereignisses die tiefstgefühlten und ehrerbietigsten Glückwünsche zu unterbreiten. Die Geburt des allerhöchsten Prinzen begrüßen wir umso inniger, als dieselbe zu einer Zeit erfolgte, da die tapferen Truppen unter glänzender, schlagkräftiger Führung Eurer kaiserlichen und königlichen Hoheit Sieg und Vernichtung in das Herz unseres Erbfeindes getragen haben.

Nj. cesarski in kraljevski visokosti presvitlemu gospodu nadvojvodu Karolu Francu Jožefu Österreich D' Este!

Vsled soglasnega in radosti polnega sklepa danes zbranega občinskega sveta si usojam Vaši cesarski in kraljevski visokosti ter Nj. cesarski in kraljevski visokosti presvitli gospe najvodinji Citi povodom radostnega družinskega dogodka izreči globoke in spoštljive čestitke. Rojstvo najvišjega princa pozdravljamo tem topleje, ker je prišlo v času, ko so naše hrabre čete pod sijajnim, močnim vodstvom Vaše cesarske in kraljevske visokosti ponesle zmago in uničenje v srce našega dednega sovražnika. — (Živahno odobravanje.)

Bog živi najmlajšega presvitlega zastopnika naše starodavne dinastije, Bog živi njega visoke starše! (Živahni klici: Živijo!)

Slavni mestni svet!

Danes se nam je spominjati dogodkov na bojnem polju, spominjati se nam je krasnih zmag, katere so cesarske armade izvojevale od tedaj, kar je mestni svet zadnjič zboroval.

Vsa Evropa občuduje železni nastop naših krdel na južnem Tirolskem, kjer so mnogoštevilna laška krdela izgnala ter jih pregnala čez mejo, kjer jim segajo že skoro do srca. Sicer ni mogoče, da bi se mogla naša hvaležnost nasproti vojaštvu, kakor nasproti vodstvu tega junaškega vojaštva še povišati. Ali vzlic temu dajmo jim zopetno izraz hvaležnosti, posebno nasproti voditelju Njega cesarski in kraljevi Visokosti gospodu nadvojvodu Evgenu, ki s spretno Svojo roko dirigira hrabro maso, katera bode zadušila nezvestega našega nekdanjega zaveznika.

Pooblastite me torej, da odpošljem cesarski in kraljevi Visokosti gosp. nadvojvodu Evgenu sledečo brzojavko:

An Seine kaiserliche und königliche Hoheit den durhlauchtigsten und hochwürdigsten Herrn Generalobersten Erzherzog Eugen!

Infolge einhelligen und begeisterten Beschlußes des heute versammelten Gemeinderates bitte ich Eure kaiserliche und königliche Hoheit allergnädigst zu gestatten, im Namen der Landeshauptstadt Laibach zu dem herrlichen Siegeszuge in Südtirol die ehrerbietigsten Glückwünsche und die tiefstgefühlte Danksagung unterbreiten zu dürfen. Der Erbfeind ist gedemütigt und schon flattert siegreich die kaiserliche Fahne in der Nähe des Schlachtfeldes von Custozza! Möge das Reichspanier von Eurer kaiserlichen und königlichen Hoheit noch weitergetragen werden in das Herz des Feindes, der uns so treulos verlassen!

Njegovi cesarski in kraljevski visokosti presvitemu in visokočastitemu gospodu generaloberstu nadvojvodu Evgenu!

Vsled soglasnega sklepa danes zbranega občinskega sveta prosim Vašo cesarsko in kraljevsko visokost, da milostno dovolite, da Vam v imenu deželnega stolnega mesta Ljubljane izrečem spoštljive čestitke in najglobejo zahvalo povodom sijajnega zmagovitega pohoda na južnem Tirolskem. Dedni sovražnik je ponižan in že vihra cesarska zastava zmagovito v bližini bojišča pri Custozzi! Naj bi Vaša cesarska in kraljevska visokost nesla državno zastavo še delj v srce sovražnika, ki nas je tako nezvesto zapustil.

Slavni mestni svet!

S ponosnim zadovoljstvom navdalo nas je poročilo o hrabrosti in junaštvu, s katerim se je odlikoval 3. armadni zbor pri tirolski ofenzivi. Zavest, da so v ta zbor uvrščeni tudi sinovi naših gora, napolnila nas je še posebej z veliko srečo. Ponosni smo na svoje sinove, ponosni na celi armadni zbor, predvsem ponosni tudi na njegovega viteškega poveljnika!

Da izkažemo vsaj majhno zahvalo, sem odkazal 3000 K zalogi, katero je v blagor vdovam in sirotam 3. armadnega zbora ustanovil

izvrstni vojaški poveljnik v Gradcu, to je prevzvišeni gospod general Mattanovich. Prosim, da to odkazilo odobrite in v vednost vzamete. Obenem pa mi dajte nalog, da odpošljem kornemu poveljniku Njega ekscelenci vitezu Krautwaldu to-le brzojavko:

Sein. Exzellenz dem hochwohlgeborenen Herrn k. u. k. Feldmarschall-leutnant Josef Ritter Krautwald von Annau, Kommandant des 3. Korps etc. etc. etc.

Infolge einhelligen begeisterten Beschlusses des heute versammelten Gemeinderates habe ich die Ehre, Eure Exzellenz, zu der herrlichen Führung des 3. Armeekorps, in dessen Reihen auch die Söhne unserer Heimat kämpfen, mit hoher Bewunderung zu beglückwünschen und Eurer Exzellenz und den schönen Truppen Grüße der Landeshauptstadt Laibach mitzuteilen. Um einen kleinen Zoll unserer Dankbarkeit abzutragen, hat die Gemeinde zu dem von dem vortrefflichen Militärkommandanten in Graz gegründeten Fonds für Witwen und Waisen des 3. Armeekorps den Betrag von 3000 Kronen gespendet.

(Njegovi ekscelenci visokorodnemu gospodu c. in kr. feldmaršallajtnantu Jožefu vitezu Krautwaldu von Annau, poveljniku 3. zboru itd. itd, itd.

Vsled soglasnega navdušenega sklepa danes zbranega občinskega sveta mi je čast sporočiti Vaši ekscelenci povodom sijajnega vodstva 3. armadnega zboru, v čegar vrstah se bore tudi sinovi naše domovine, z visokim občudovanjem čestitke ter pozdrave deželnega stolnega mesta lepim četam. Da se nekoliko oddolži in izkaže svojo hvaležnost, je darovala občina fondu za vdove in sirote 3. armadnega zboru, ustanovljenemu od izbornega vojaškega poveljnika v Gradcu, znesek 3000 K.) (Živahno odobravanje.)

VI. Šolski dnevnik l. 1915–16.

Ni praznik, predragi mi, naše življenje,
življenje naj bode ti delaven dan!
Od zore do mraka rosán in potán
ti lajšaj in slajšaj človeško trpljenje!

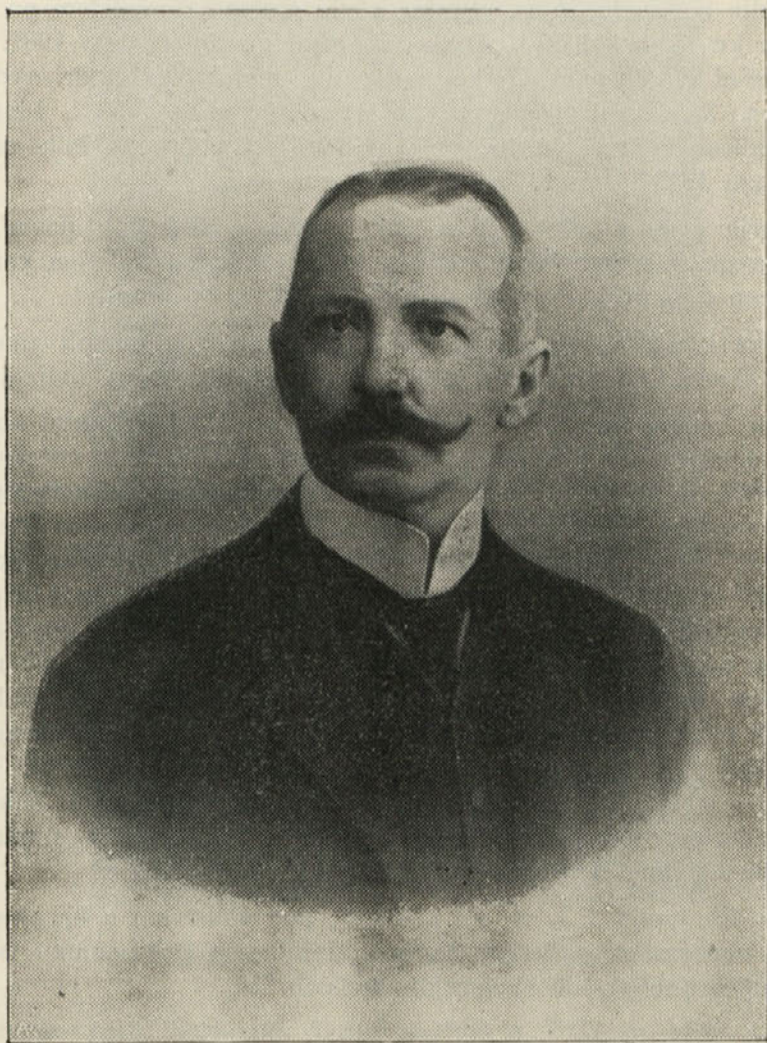
Simon Gregorčič.

Izpremembe pri kranjski deželni vladi. Njegovo c. in kr. Veličanstvo je z Najvišjim sklepom z dne 18. aprila 1916 deželnemu predsedniku baronu Schwarz pl. Karsten povodom iz zdravstvenih ozirov zaprosene trajne upokojitve podelilo veliki križ Franc Jožefovega reda in istočasno imenovalo podpredsednika pri namestništvu v Trstu g. Henrika grofa Attemsa za deželnega predsednika na Kranjskem.

Deželni predsednik baron Schwarz je bil od leta 1905 na čelu državni upravi na Kranjskem. Cesar mu je podelil dostojanstvo barona in imenoval za tajnega svetnika.

*

Novi kranjski deželni predsednik Henrik grof Attems-Svetokriški je bil rojen dne 13. oktobra leta 1858. v Šopronju na Ogrskem.

Novi kranjski deželni predsednik Henrik grof Attems-Svetokriški.

Njegovim staršem, dedom in pradedom je tekla zibel v Sv. Križu pri Ajdovščini, kjer so grofje Attems posedovali grajsko premoženje. Sedanji Henrik grof Attems-Svetokriški je obiskoval ljudsko šolo in gimnazijo v Gorici, svoje višje študije pa je dovršil na dunajski Terezijanski akademiji. V državno službo je vstopil 1. avgusta 1880. Prva služba mu je bila

v Ljubljani pri politični oblasti kot konceptni praktikant. Potem je služboval pri c. kr. okrajnih glavarstvih v Kočevju, Postojni in Litiji, dokler se ni konečno povrnil nazaj v Ljubljano kot predstojnik prezidijalne pisarne nepozabnega barona Winklerja. Leta 1886. je bil poklican na Dunaj v notranje ministrstvo, kjer je ostal do l. 1890. Tega leta je prišel kot c. kr. okrajni glavar v Ljutomer. Iz Ljutomera je bil v isti lastnosti prestavljen v Lipnico na Štajerskem, katero je leta 1896. zapustil in odšel v Celje kot vodja c. kr. okrajnega glavarstva — med tem pa je postal že c. kr. namestniški svetnik. V Celju je ostal do leta 1901. Tega leta je odšel v solnčnato Gorico kot vodja tamošnjega c. kr. okrajnega glavarstva. Za dvornega svetnika je bil imenovan leta 1902. Leta 1911 je bil poklican v Trst k c. kr. namestništvu kot podpredsednik namestništva. Leta 1913 je postal definitiven v tem činu.

Henrik grof Attems je leta 1906¹ potom odlikovanja postal vitez Leopoldovega reda in v teku sedanje vojne mu je bil podeljen komturni križec Fran Josipovega reda z zvezdo.

Henrik grof Attems je pravičen uradnik, ljudomil značaj in usmiljen človek. To nam kaže ta-le anekdota iz njegovega življenja:

Pred kakimi 30 leti se je zgodilo sledeče: Pred okrajnim komisarjem pri okrajnem glavarstvu v Litiji stala je stara ženica, obtožena, da je pripustila, da se je njena koza pasla v gozdu kneza Windischgrätza. Okrajni komisar vpraša, če je tozadevna gozdarjeva ovadba resnična. „Resnična!“ odgovori ženica. „Jaz sem uboga, vdova-bajtarica, koza, to je vse, kar imam.“ „Ker je kazensko dejanje dokazano in tudi priznано, moram izreči obsodbo in sicer 10 kron globe ali en dan zapora,“ reče okrajni komisar. „Nikdar še nisem bila zaprta, tudi sedaj nočem biti, raje plačam, če tudi bodem morala radi tega stradati,“ reče ženica ter našteje iz robea za 10 kron drobiža na mizo. — Nato pravi okrajni komisar: „Kot uradnik sem že storil svojo dolžnost, sedaj jo storim še kot človek,“ — seže v žep ter izroči ženici bankovec za 20 kron. Ženica do solz ginjena, se zamore komaj zahvaliti ter odide. Temu okrajnemu komisarju je bilo ime Henrik grof Attems.

Dne 23. junija t. l. so se poklonili pod vodstvom c. kr. okrajnega šolskega nadzornika g. Fr. Lavtižarja g. deželnemu predsedniku voditelji in voditeljice ljubljanskih slovenskih ljudskih šol.

*
* *

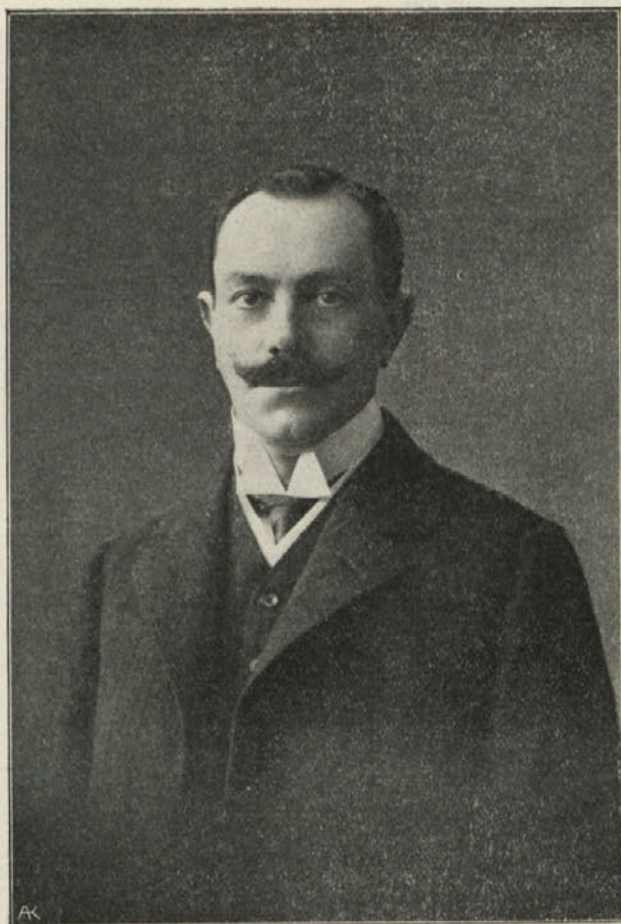
Njegovo c. in kr. Veličanstvo je z Najvišjim sklepom z dne 16. aprila 1916 imenovalo dvornega svétnika pri c. kr. deželni vladi kranjski g. Rudolfa grofa Chorinsky-ja sekcijiskim načelnikom v notranjem ministrstvu. Grof Chorinsky je sin naše dežele, navezan nanjo z vso svojo plemenito dušo in zato se je le težko ločil od svoje ožje domovine. Bil je pravičen uradnik, skrajno prijazen, plemenit in usmiljen človek. Spomin

nanj nam ostane nepozabljiv in gotovo je tudi, da grof Rudolf Chorinsky svoje ožje domovine tudi v svoji novi službi na Dunaju ne bo pozabil.

*

*

*

Sekcijski načelnik Rudolf grof Chorinsky.

Imenovanja. Naslovník dvorni svetnik g. Viljem vitez Laschan v. Moorland je imenovan za pravega dvornega svetnika in hkrati za namestnika deželnega predsednika pri deželni vladi v Ljubljani. Vitez Laschan je marljiv, vesten, nepristransk in pravičen uradnik.

*

*

*

Osobna izprememba pri deželnem šolskem nadzorstvu. Meseca februarja 1915 je šel na lastno prošnjo v pokoj prezaslužni c. kr. deželni

šolski nadzornik, dvorni svetnik in vitez železne krone III. vrste gospod Franc Levec.

Glasom razpisa predsedstva c. kr. deželnega šolskega sveta z dne 27. oktobra 1915 šte. 219 je imenovalo Nj. c. in kr. Apostolsko Veličanstvo z Najvišjim sklepom z dne 17. oktobra 1915 profesorja na državni realki v Ljubljani, doktorja modroslovja in bogoslovja g. Mihaela Opeko deželnim šolskim nadzornikom.

Glasom odredbe c. kr. naučnega ministrstva z dne 21. oktobra 1915, ad šte. 2233 je Nj. ekselenca gospod minister za bogočastje in nauk dodelil deželnega šolskega nadzornika g. dr. Mihaela Opeko deželnemu šolskemu svetu kranjskemu v službovanje

Imenovanemu se je oddelilo nadzorstvo slovenskih ljudskih in meščanskih šol, deželni šolski nadzornik vladni svetnik g. dr. Janko Bezjak pa obdrži nadzorstvo c. kr. učiteljišč.

Mestni šolski voditelji pri deželnem šolskem nadzorniku. Pod vodstvom okrajnega šolskega nadzornika ravnatelja g. Fr. Lavtižarja so se ravnateljica mestne slovenske dekliške šole gospa Marija Maroutova ter gg. voditelji mestnih slovenskih deških šol: Cepuder Josip, nadučitelj na III. mestni šoli; Črnagoj Fran, nadučitelj na Barju; Dimnik Jakob, nadučitelj na I. mestni šoli; Janko N. Jeglič, nadučitelj na II. mestni šoli; Levec Janez, nadučitelj na IV. mestni šoli in Wagner Josip, začasni voditelj v Sp. Šiški, predstavili deželnemu šolskemu nadzorniku g. dr. Mihaelu Opeki. Ko ga je okr. š. nadzornik g. Fran Lavtižar v imenu vseh z izbranimi besedami toplo pozdravil, se je deželni šolski nadzornik za pozdrav prav toplo zahvalil ter podal vsem blagohotna navodila, kako naj vravnajo svoje delovanje. Jedro lepega govora je bilo, da naj sloni delovanje šolskih voditeljev in učiteljev na geslu: Za vero, cesarja in domovino. Priporočal je tudi gojitev protialkoholnega gibanja med mladino in pa gojitev čuta spoštovanja do učiteljstva. V spomin na ta dan se je šla potem vsa družba slikat. (Glej sliko!)

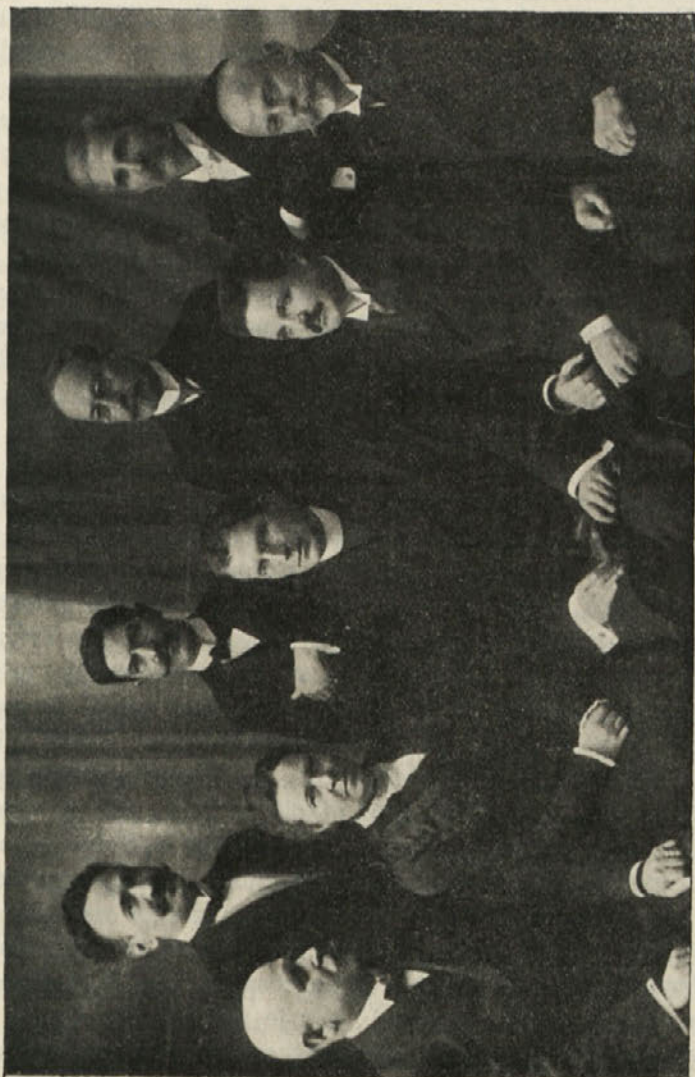
Nadzorovanje I. mestne deške ljudske šole. C. kr. deželni šolski nadzornik g. dr. Mihael Opeka je v spremstvu c. kr. okrajnega šolskega nadzornika g. Frana Lavtižarja l. m. d. lj. šolo šestkrat nadzoroval in sicer dne 16. in 28. februarja, 3. 17. 23. in 24. marca.

Po vsaki inšpekciji je vspodbujal g. deželni šolski nadzornik učence k spoštovanju in hvaležnosti do učiteljev ter jim pokladal na srce, da ne smejo nikdar pozabiti, da so za starši učitelji njih prvi dobrotniki na svetu.

Dvoje predavanj za starše. Povodom dokončanega nadzorovanja ljubljanskih ljudskih šol je priredil deželni šolski nadzornik g. dr. Mihael Opeka dne 13. in 17. aprila v cerkvi sv. Jakoba, obakrat ob 7. uri zvečer, predavanja za starše. Pri prvem predavanju je razvijal nekako te-le misli: Neprecenljive vrednosti so naši šolski otroci. Vsi želimo, da bi dorasli tako, da bi bili čast svojemu Stvarniku, moč svojemu vladarju,

slava domovini Avstriji, ponos in dika slovenskega ljudstva, tolažba staršem in sami srečni. To vse bodo, če jih prav vzgojimo, če v veliki ljubezni do mladine vse storimo, vse prenesemo, upamo in potrpite, samo da naredimo iz otrok plemenite ljudi. Šola po svojem poklicu mnogo dela. Kaj pa dom? Ali starši, očetje, matere store svojo dolžnost? Ali pomagajo šoli vzgajati svoje lastne otroke? — Vzgoja mladine mora biti

Deželni šolski nadzornik dr. M. Opeka, okr. šol. nadzornik Fr. Lavtižar, ravnateljica in voditelj mestnih slovenskih ljudskih šol.

J. Dimnik, J. Cepuder, M. Marcut, J. Wagner, dr. M. Opeka, J. Levce, Fr. Lavtižar, Fr. Črnagoj, J. N. Jeglič

navno-verska. Šolski zakon to po pravici zahteva od šole, in ista je naloga staršev. Prepajiti je treba mladino z verskim duhom, prešiniti jo z verskimi načeli, da ji preidejo v meso in kri. Kajti mi moramo vzgajati mladino za vse, kar je resnično, blago, moralno lepo in plemenito — višek resnice in lepote in plemenitosti pa je v veri. V veri je morje popolnosti: kolikor bolj globoko kdo zajame, tem plemenitejši bo. Nobe-

na stvar ne more vere tu nadomestiti. Vsi vzgojni sistemi brez verske podlage niso vzgojili niti enega svetniškega značaja: vera pa je rodila na tisoče svetnikov in na stotisoče takih, ki so se trudili svetnike posnemati. — Kako pa naj dom pomaga šoli otroke verskonravno vzgajati? S poukom, z zgledom in s čuječnostjo nad mladino. S poukom. V družine je treba zopet nazaj verskega pouka, pogovorov o verskih, božjih rečeh. Postalo je to vse zelo nemoderno — v veliko škodo zlasti mladini. Napačno je, da starši ne govore otrokom o Bogu, o Odrešeniku, o Mariji, o angelu varhu; o duši, o kreposti, o grehu; o namenu človekovem na zemlji in kaj je po smrti. Napačno je, da se otroci dandanes doma tako malo uče moliti. Molitev je velika vzgojna sila, in nikoli ni oče bolj oče svojemu otroku in nikoli ni mati lepša v zarji svojega materinstva, nego kadar dviga otroku roke k molitvi in ga uči klicati: Oče naš, kateri si v nebesih . . . Češčena Marija . . . In zakramenti, kakšna vzgojna sredstva so to! Iz njih teče milost, ki oploja duše za vse dobro in plemenito. In prazniki cerkvenega leta — koliko prelepih vzgojnih prilik nudijo. A kako malo se vse to v družinah upošteva, kako malo doma govori in poučuje o vsem tem. Več verskega pouka v domačo hišo! — Drugo je dober zgled. Kjer ni zgleda, ne zaleže beseda. Rak je karal svoje mladiče, zakaj ritensko hodijo. Oče, so rekli, kako pa hodite Vi? Kakor bršlin ob trdnem zidu, tako se bo povspel otrok ob lepem zgledu očetovem, materinem nakvišku. V tej točki je za starše veliko odgovornosti. — Čuječnost nad otroki je tretja dolžnost dobre, versko-nravne vzgoje. Šola je dolžna čuti, a v šoli je otrok le nekaj ur na dan. Potem mora dom, morajo starši vedeti, kod otrok hodi, kaj dela, s kom občuje, kako se zabava, kaj bere. Da ne pride sovražnik in ne naseje ljulike v srce . . . Težka je naloga versko-nravne vzgoje. A kako bi je starši z veseljem ne prevzeli nase? Vzgojiti hočejo otroke, ki jim bodo v tolažbo: nikoli jih ne bodo bolj veseli, nego če bodo otroci vzgojeni versko-nravno. Zakaj tedaj bo hodila zmerom ž njimi četrta božja zapoved . . . Vzgojiti morajo starši plemenitih ljudi za državo in domovino: nikoli ne bodo njihovi otroci zvestejši svojemu cesarju, pripravljeni zanj žrtvovati kri in življenje, nego če bodo globoko verni; nikoli ne bodo trdnejša opora državi, nego če bodo sami oprti na vero in njene resnice ter zapovedi; nikdar ne bodo nesebičneje ljubili svojega naroda, nego če bodo znali živeti iz vere. Zakaj zmirom se bo glasilo v njihovih srcih: Dajte cesarju, kar je cesarjevega, Bogu, kar je božjega — širši domovini, kar je njenega, svojemu narodu, kar je njegovega. In sreče gotovo žele starši svojim otrokom, njim, ki so meso od njihovega mesa, življenje njihovega življenja. Če bodo verni, bodo tudi srečni. Vera, ki meče svojo veliko luč preko temin groba, osvetljuje in ožarja tudi to časno življenje, ki je pogostokrat trnjevo in vodi čez Kalvarijo.

Nima je svet — ne cene, ne mere
za srečo srca,
ki je polno Boga
in upanja vanj in vere. —

V svojem drugem predavanju za starše je deželni šolski nadzornik g. dr. Mihael Opeka podal te-le misli: — Življenje je resno težko, pogostokrat kruto in neusmiljeno; le močni ljudje so življenju kos, slabiče spravi podse. Zato moramo vzgojiti iz mladine — plemenite ljudi pač, in to da vera, ob katero se tudi v britkosti življenja varno naslonimo —; poleg tega pa tudi ljudi kakor iz železa in jekla, ne mevž in mehkužev. Več stvari je potrebnih za tako vzgojo; ena najvažnejših je delo. Mladini moramo vcepiti ljubezen do dela. Šola uči delati. Vsaka ura pouka v tem ali onem predmetu je obenem ura pouka v delu. Vsaka domača naloga je klic: Otroci, delajte! Učitelj in učiteljica, ki vestno vršita svojo dolžnost, sta živa pridiga o delu. — Tudi dom mora mladino vzgajati za delo. Starši naj otrokom večkrat govore o dolžnosti in potrebi dela. Vsak človek mora delati. Kralji in cesarji delajo — koliko je delal v svojem življenju naš presvitli cesar in še dela v svoji visoki starosti! — bogatini morajo delati in prostaki. Tako smo ustvarjeni, to je naravna in izrecna božja zapoved. Moliti: Daj nam danes naš vsakdanji kruh! in roke križem držati — se pravi iz Boga se norca delati. Pripovedujejo naj starši otrokom o blagoslovu dela. Delo nas živi. Delo ima zlato dno. Čeprav ne nasuje vsakomur zlata, a potrebnega živeža da vsakomur, če ni posebne nesreče. Poleg tega ohrani, zlasti telesno delo, telo krepko in zdravo. Vsakršno delo pa obvaruje dušo plesnobe in gnilobe. Tisti, ki ne dela, ima čas za norčije in hudobije. Kdor pa dela, se s tem ogiblje priložnosti k slabemu. Vse, kar kali v duši delavnega človeka, je dobro in zdravo, kakor valčki studenca, ki vedno teče in žubori. O stoječih vodah pa vemo, kako kmalu se usmradijo in kaj se vse zaredi v njih . . . Delo rodi zadovoljnost v tem časnem življenju, za večnost pa je zaslužno kakor molitev — če ga opravljamo z dobrim namenom. Vse to je treba otroke učiti, večkrat jim dopovedovati o vsem tem. — Potem pa jih je treba tudi navajati, kaj in kako se dela. Kaj: najprvo potrebne reči, potem koristne, potlej šele samo prijetne. V tem starši nimajo doslej dovolj modre razsodnosti. Naš fant je samo za muziko — pravi mama — in fant igra in igra klavir in gosli in citre in pri tem zaigra — šolo in življenje. In podobnega več . . . Le lepo po vrsti, po pravem redu! In temeljito: ne samo malo pobrskati in pustiti. In sproti: kar je danes treba, danes: kar jutri, jutri — ne pa na kvatre. Posebno pri učenju je treba pomniti: kar se tako v naglici skupaj nahlasta, to malo velja. Polahni dež lepo namoči zemljo, ne ploha. — Eno je treba otrokom prav posebno temeljito obrazložiti. To, da ni nobeno delo premajhno, prenizko, nečastno ali celo — sramotno. Kdo ve, če nima preprosto in zaničevano delo velikokrat več blagoslova nego imenitno in slavno. Vseh domačih, prihišnih opravil naj se uče otroci. Tudi pomivanje, pospravljanje, pometanje ne bo deklicam nič škodilo. Pletenje, vezenje, likanje, šivanje — to se razume, to so tako boljša dela. — Starši, vzgajajte otroke v ljubezni do dela! Prilivajte tam, kjer šola sadi. Ne se vam smiliti otroci za delo! Ne se pritoževati, če naloži šola en dan eno stran več učenja! Ne hoditi, matere, h posteljicam zjutraj ob

šestih, rekoč: Sirotek, kako si še zaspan! Kar poleži malo! — Pokonci — recite — otrok, pokonci! Molit in delat! Verska vzgoja in vzgoja za delo. Tako se bo kaj naredilo iz preljubljene mladine.

Kdor hoče živeti
in srečo imeti,
naj dela veselo
in moli naj vmes!

Razglas o pričetku šol. Na I., II., III. in IV. mestni deški ljudski šoli se prične šolsko leto 1915-16 v petek dne 1. oktobra 1915.

Za vse zgoraj omenjene šole se bo poučevalo v poslopju I. mestne deške ljudske šole v Komenskega ulici št. 19. Vpisavalo se bo na tej šoli v sredo, dne 29. septembra in pa v četrtek, dne 30. septembra 1915, vselej od 8. do 12. ure dopoldne.

Vse natančnejše se poizve pri vpisavanju v šolskem poslopju.

C. kr. mestni šolski svet v Ljubljani,
dne 24. septembra 1915.

Razglas šolskega vodstva. Pouk bo nerazdeljen dopoldanski. Vršil se bo vsak ponedeljek, sredo in petek od 8. do 12. ure dopoldne.

Vsi bivši učenci I. mestne šole naj prineso k vpisovanju zadnje „šolsko naznanilo“, novinci pa „krstni list“ in „izpričevalo o stavljenih kozah“. Pri vpisovanju je plačati 20 vinarjev za tinto.

V petek, dne 1. oktobra, bo ob 8. uri sv. maša s klicanjem sv. Duha; takoj na to se pa začne redni pouk. Učenci se zbirajo v razredih. Vsak učitelj prevzame tisti razred, ki mu je bil razrednik v vojnem šolskem letu 1914-15.

Z ozirom na bližajoči se god Nj. Veličanstva, presvitlega cesarja Franca Jožefa I. naj se vadi ta dan v (višjih) razredih 1. in 4. kitica Cesarske pesmi, g. Ambrožiča pa prosim, da zbere ta dan po razredih učence — pevce in ima ž njimi ob 11. uri pevsko vajo za cerkveno petje; ob pol 12. uri bo pa v telovadnici za učence III., IV., V. in VI. razreda pevska vaja za Cesarsko pesem.

V ponedeljek, dne 4. oktobra, naj se zbirajo učenci ob pol 9. uri v svojih razredih; točno ob $\frac{3}{4}$ 9. uri odkorakamo v cerkev Srca Jezusovega, kjer bo ob 9. uri sv. maša. Po končanem cerkvenem opravilu bo v zbornici I. domača konferenca.

Šolarska maša se začne v nedeljo, 10. oktobra ob 9. uri dopoldne v cerkvi Srca Jezusovega. Učenci 2.—6. razreda se zbirajo po pol 9. uri pred šolskim poslopjem in ob $\frac{3}{4}$ 9. pa odkorakajo v spremstvu določenih učiteljev v cerkev; g. Ambrožič gre pa s pevci.

Ljubljana, 8. oktobra 1915.

Vspéh vpisovanja. Vpisalo se je v I. razred = 150; v II. razred = 90; v III. razred = 104; v IV. razred = 106; v V. razred = 38 in v VI. razred pa 31, skupaj 519 učencev.

Paralelke. I. razred ima dve paralelki; II., III. in IV. razred po eno, V. in VI. razred sta pa brez paralelk.

God Nj. Veličanstva cesarja Franca Jožefa I. (Okrožnica šolskega vodstva.) V ponedeljek, dne 4. oktobra, bomo obhajali god našega presvitlega cesarja in gospodarja; spominjali se bomo svojega vzvišenega vladarja z ljubeznijo, vdanostjo in hvaležnostjo. Naše misli bodo ta dan pri Njem, ki je najvišji gospod naših s slavo venčanih armad, katere so ponesle svoje zmagonosne prapore na nova bojišča.

Ta dan bo ob 9. uri v cerkvi Srca Jezusovega sv. maša z zahvalno pesmijo. Učenci se zbirajo ob pol 9. uri v svojih razredih. Ta dan bo pouka prost.

God Nj. Veličanstva † cesarice Elizabete. (Okrožnica šolskega vodstva.) V petek, 19. t. m. — na dan Svete Elizabete — bo ob 9. uri v cerkvi Srca Jezusovega spominska sv. maša za pokojno cesarico Elizabeto, ki jo je dne 10. septembra l. 1898 v Genevi umoril italijanski zločinec Luigi Lucheni.

Učenci naj se zbero v petek po pol 9. uri v svojih razredih. Točno ob $\frac{3}{4}$ 9. uri odkorakamo v cerkev. Ta dan bo pouka prost.

Učenci naj se njih starosti primerno pouče danes o naši blagopokojni cesarici.

Ljubljana, 17. novembra 1915.

„Letno poročilo“ o vojnem šolskem letu 1914-15. (Razpis c. kr. mestnega šolskega sveta z dne 30. oktobra 1915 št. 1625.) Vodstvu I. m. deške ljudske šole v Ljubljani.

S poročilom ddo. 29. oktobra 1915 št. 79 v uradno porabo prepuščeni izvod „Letnega poročila“ ondotnje šole o vojnem letu 1914-15 je c. kr. mestni šolski svet vzel z zahvalo na znanje in bo darilo hranil v šolskem arhivu.

Spominska brošura je dragocen pomnik na velepomembno vojno leto. Knjiga je jako poučna in spretno sestavljena. Posebno hvalevreden je pa še velepatriotičen duh, v katerem je pisana in radi katerega je zlasti šolski mladini, ki ji je v prvi vrsti namenjena, toplo priporočljiva.

Predsednikov namestnik: Dr. Zarnik l. r.

† STANKO ZVRŠEN

prva žrtev krutega laškega nasilstva v naši deželi. Dne 18. februarja 1916 je umrl za ranami, ki mu jih je zadala bomba italijanskega letalca, iz šole gredočemu učencu I. b razreda, Stanko Zvršen. Po kratkem, groznem trpljenju je izdihnil svojo mlado, nedolžno dušo. To je prva žrtev krutega laškega nasilstva v naši deželi sami. Padel je za domovino, da si nedolžno dete, kakor vsak junak. Po tem krutem slučaju je stopila naša šola v neposreden stik s svetovno vojno. Ohranimo spomin tej prvi žrtvi silne vojne na tleh naše ožje domovine!

Dne 21. februarja popoldne ob 4. uri se je vršil iz mrtvašnice deželne bolnice pogreb Stanka Zvršena. Pogreb je izvršil Mestni pogrebni zavod iz lastne inicijative na svoje stroške, z vozom I. razreda, ki sta ga peljala

dva para konj. Župni urad pri Sv. Petru mu je pustil brezplačno zvoniti z vsemi zvonovi. Pokopal je mlado žrtev g. župnik Janez Petrič z veliko asistenco. Vence so položili na malo krsto poleg matere in sestre še součenci Stanka Zvršena, mestna občina, deželni odbor in častniki. Spemile pa so pokojnega vse ljubljanske mestne ljudske šole s svojimi zastavami, župan ljubljanski g. dr. Ivan Tavčar z zastopniki občinskega sveta in ravnateljem magistratnih uradov g. dr. Zarnikom, magistratni svetnik g. Lah, okrajni šolski nadzornik g. Fran Lavtižar, zastopnik deželnega odbora, ter mnogo častnikov z mestnim vojaškim poveljnikom majorjem Zeissom na čelu ter oddelek vojaštva.

Poleg teh se je vdeležila pogreba nepregledna vrsta drugega občinstva. Žalujoča rodbina se je vsem vdeležnikom pogreba tako-le javno zahvalila :

Globoko ginjeni ob tolikih dokazih tolažilnega sožalja povodom britke izgube nepozabnega našega sinčka in brata, učenca I. razreda m. d. lj. šole Stanka Zvršena, izrekamo vsem najiskrenejšo zahvalo. Zlasti se zahvaljujemo častiti duhovščini, g. zastopniku deželnega odbora, g. županu dr. Tavčarju in gg. občinskim svetovalcem, gg. uradnikom, gg. profesorjem in učiteljem in učencem vseh mestnih šol, g. Bergmannu, visokorodni baronici g. Juliji Regetti, g. županu moščanskemu Oražmu, vsem gg. častnikom in vojaštvu, slav. „Mestnemu pogrebnemu zavodu“, darovalcem prekrasnih vencev in šopkov in sploh vsem, ki so nad vse ljubljenga sinčka spremili k večnemu počitku.

† **Vehar Jožef**, učenec V. razreda, je umrl dne 28. maja t. l. po daljšem bolehanju v deželni bolnici. Pogreba, dne 30. maja, so se vdeležili učenci vseh razredov s svojimi učitelji in šolsko zastavo. Bil je priden in ubogljiv učenec. Blag mu bodi spomin!

Odlikovanje. G. učitelj Juraj Režek je bil odlikovan s častno svetinjo za štiridesetletno zvesto službovanje. O tem odlikovanju ga je obvestil c. kr. mestni šojski svet dne 13. marca 1916 pod št. 447 s tem-le dekretom: Naj prejme gospod Juraj Režek, stalni učitelj na I. mestni deški ljudski šoli itd. v Ljubljani. Njega ekscelenca, gospod c. kr. deželni predsednik za Kranjsko Vam je priznal z ustanovnim pismom Njega Veličanstva ddo. 18. avgusta 1898 zasnovano svetinjo za 40 letno zvesto službovanje.

Častitam Vam v svojem in v imenu c. kr. mestnega šolskega sveta na tem častnem pripoznanju ter Vam v prigibu izročam zgoraj omenjeni častni znak.

Predsednikov namestnik: Dr. Zarnik.

Dopust. Nadučitelj Jakob Dimnik je imel od 15. februarja do 15. maja zaradi bolezni dopust. Voditeljske posle je opravljal ta čas g. učitelj Ivan Belè, v razredu ga je pa nadomeščala izprašana učiteljska kandidatka gdč. Ljudmila Čermakova.

Službenostarostne doklade. C. kr. deželni šolski svet je z razpisom z dne 14. novembra 1915, šte. 6093 podelil nadučitelju Jakobu Dimniku

šesto petletnico in učitelju Franu Galetu pa z razpisom z dne 7. marca 1916 štev. 1344 tudi šesto petletnico.

Verske vaje. Šolska mladina se je vdeležila vsako nedeljo in vsak praznik šolarske maše, ki jo je daroval v cerkvi Srca Jezusovega g. katehet Evgen Legat in imel vsakokrat mladini primerno propoved. Cerkevno petje je zelo spretno in z velikim veseljem vodil in pri maši orglal g. učitelj Josip Ambrožič. Pri maši so peli učenci višjih razredov, katerim je z veliko požrtvovalnostjo pomagala učiteljica Gabrijela Sadarjeva. Vsem bodi izrečena na tem mestu prav topla zahvala šolskega vodstva. Najtoplejšo zahvalo izreka šolsko vodstvo tem potom tudi predstojništvu cerkve Srca Jezusovega, ki je dalo dragevolje in brezplačno za šolarske maše cerkev na razpolago. — Pri spovedi oziroma pri sv. obhajilu so bili učenci med šolskim letom trikrat. — Dne 22. junija se je vdeležila šolska mladina procesije Presvetega Rešnjega Telesa. Na praznik Sv. Alojzija je imela šolska mladina slovesno službo božjo. S sveto mašo je praznovala šolska mladina tudi začetek in zaključek šolskega leta (začetek šolskega leta s klicanjem sv. Duha, zaključek pa z „Zahvalno“ in „Cesarsko pesmijo“), god presvitlega cesarja in god pokojne cesarice Elizabete. Vse verske vaje so se vršile pod nadzorstvom učiteljstva. — Izven šolskega časa je pripravljaj g. katehet E. Legat učence za prejem zakramenta sv. birme, sv. pokore in sv. Rešnjega Telesa. — Praznik prvega sv. obhajila so praznovali učenci dne 6. julija.

Konference. a) Okrajna učiteljska konferenca je vsled odredbe c. kr. dež. šol. sveta zaradi vojnih razmer odpadla. V nadomestilo je pa vsled razpisa c. kr. m. šol. sveta z dne 26. aprila 1916 št. 687 vse ljubljansko učiteljstvo slovenskih javnih in zasebnih deških in deklških šol pismeno obravnavalo naslednje vprašanje: „V katerih ozirih utegne vojska škodovati šolski mladini in kako bo skušala šola to škodo v pedagoškem in didaktičnem oziru že sedaj, zlasti pa po vojski popraviti?“ — b) Voditeljske konference so bile štiri. Pri prvi in tretji se je pod predsedstvom c. kr. okr. šolskega nadzornika g. Fr. Lavtižarja posvetovalo o uredbi pouka v novem šolskem letu, o skrčenju urnika z ozirom na vojne razmere, o vzgoji mladine, o protialkoholnem in protitobačnem gibanju med šolsko mladino. Pri drugi in četrti se je pa na poziv g. župana pod predsedstvom magistratnega svetnika g. E. Laha sklepalo o pomožnih akcijah v vojne namene in sicer: o patriočniem nabiranju vojnih kovin, o zbirki božičnih daril za vojaštvo ter o zbiranju volnenine in kavčuka. — c) Domačih učiteljskih konferenc je bilo 14. Pri vseh se je razpravljalo o došlih dopisih in razpisih šolskih oblastev, o uredbi pouka, o šolski disciplini, o domači vzgoji in o napredku učencev; največ se je razpravljalo o pomožnih akcijah v varstvo mladine, o vojaški oskrbi ob času vojne in o sodelovanju učiteljstva pri vojaško-patriočni vzgoji mladine.

Učitelj svojim učencem. Gospod učitelj Karel Wider je bil poklican k vojakom. Težak je bil dan slovesa. Učenci so kar glasno ihteli in tudi učitelja so zalile solze. In kako tudi ne! Saj je vladala v tem (I. c) razredu odkritosrčna, nedolžna ljubezen med učenci in učiteljem. Čestokrat so vpraševali učenci g. šol. vodjo, „kedar pridejo nazaj naš gospod učitelj?“ Pa tudi g. učitelj Karel Wider se je večkrat spominjal svojih pridnih učencev. Dne 10. februarja jim je potem šolskega vodstva tako-le pisal:

Dragi moji dečki! Vaš bivši učitelj, ki služi sedaj cesarju in domovini v daljnem Admontu na Gornje Štajerskem, Vam pošilja iskrene pozdrave. Pogosto mislim na Vas; kako rad bi bil med Vami, pa ne morem biti. Bodite vedno pridni in učite se radi, da mi boste delali veselje in da bom ponosen na Vas. Ob priliki Vam še kaj pišem. Pozdrav gospodu vodji, gospodični učiteljici in Vam vsem, mojim ljubim učencem. Vaš učitelj.

Karel Wider.

Učenec svojemu učitelju-voditelju. K. O. je bil učenec I. m. šole. Zdaj je na bojišču že od začetka vojne. Ko je odhajal iz Ljubljane na bojno polje, je prihitel k svojemu bivšemu učitelju-šol. voditelju po slovo. S solznimi očmi se mu je zahvaljeval za vse prejete nauke ter ga prosil odpuščanja, češ, da je bil večkrat poreden, kar mu je danes od srca žal. Ko mu njegov učitelj pove, da učitelj ne pozna do hvaležnih svojih učencev ne zamere, ne jeze in ne sovraštva, je smehljajoč in vesel odhitel braniti svojega cesarja in domovino. Zdaj pa pošilja z bojnega polja večkrat tople pozdrave svojemu bivšemu učitelju-voditelju in le-ta mu pa na vsako pismo odgovarja, ga navdušuje in mu vliva pogum v boju za cesarja in domovino. Nedavno je pisal n. pr. tako-le:

Spoštovani gospod nadučitelj! Prav toplo se Vam zahvaljujem za Vaše pozdrave. Zdrav sem, hvala Bogu, popolnoma. Pa tudi zadovoljen sem, čeprav sem bil že sedemkrat ranjen; ali to me ne plaši, da le da ljubi Bog zmago naši domovini. Zelo hrabro se bori naš (17.) „železni“ polk, ker ne pozna nobenega strahu. Začeli smo prodirati, da je čuda. V kratkem moramo biti v Rimu. Moj prijatelj Ivan Gostič je odišel v bolnico; je težko ranjen. Vsi upamo, da bomo kmalu končali vojsko. Mnogo srčnih pozdravov Vam pošilja Vaš hvaležni učenec.

Kristijan Ocvirk.

Opravila šolskega vodstva naraščajo leto za letom. Pouk je bil v letošnjem šolskem letu sicer skrčen na 12 tedenskih ur in utegnilo bi se misliti, da so imeli tudi šolski voditelji razmeroma manj dela. Pa je bilo prav narobe. To kaže že opravljeni zapisnik, ki kaže letos nad 500 opravljenih števil, ki so v zvezi z napornim delom in dolgimi poročili. Poleg tega je pa izdalo šolsko vodstvo na učiteljestvo in učence nad sto okrožnic. Šoli bi bilo gotovo v korist, če bi se ljubljanski šolski voditelji toliko razbremenili, da bi ne imeli še pouka v določenem razredu. Tako je v navadi po vseh avstrijskih glavnih in večjih mestih.

Vojaška oskrba. Učiteljstvo in učenci so vse leto pri vseh pomožnih akcijah in svrhu vojaške oskrbe z velikim veseljem sodelovali. Kaj se je vse storilo in doseglo, je povedano v V. poglavju „Svetovna vojna in šola“. Poleg tega so pa učenci zbirali tudi svinec, cink, cin in staniol; dalje zlato in srebro; volnenino in kavčuk; robidno in jagodno listje itd. O uspehu teh zbirk priobčimo natančneje poročilo prihodnje šolsko leto.

Za varstvo mladine se je sestavil „vzgojni program“, ki se tiče „skrbi za mladino“ izven šole in pa „protialkoholnega gibanja med šolsko mladino“. Natančneje poročilo priobčimo prihodnje šolsko leto.

Vojne črevlje je naročilo 38 učencev; teh 38 parov črevljev je veljalo 297·90 kron.

Za časopis „Mlada Avstrija“ se je priglasilo 6 naročnikov.

Bog blagoslovi naše trudapolno delo! Prvo letošnje domačo učiteljsko konferenco je šolski vodja takole zaključil: „Čas za pouk je zelo kratko odmerjen; zato pa izvršujmo kar najbolj vestno in točno svoje dolžnosti. Ravnajmo lepo in usmiljeno z učenci in bodimo vljudni, prijazni in potrpežljivi napram starešem naših učencev, zakaj mi smo tu zaradi otrok in njih staršev, ne pa narobe! Telesna kazen je kar najstrožje prepovedana. Izkazujmo spodobno čast svojim predstojnikom, med sabo pa bodimo odkritosrčni in kolegiálni. In končno še: Bog blagoslovi naše trudapolno delo!“

VII. Imenik učencev v šolskem letu 1915–16.

Mati.

Kar je cvetici solnce, zrak in rosa, to je otroku mati.

Kako bi bil pust in prazen naš dom brez matere! Ona ga oživlja, ona nam ga napravlja vabljivega in prijetnega, ona je v njem ljubeča vladarica. Mati nam je najdražja stvar božja pod solncem.

Materino oko bedi nad nami. Kadar se igramo, kadar se učimo, ali kadar kako drugače uporabljamo dragoceni čas, vedno nas skrbeče in pazno gleda materino oko. In kadar nas objema sladko spanje, nam stoji mati ob postelji in moli Boga za svoje ljubljence — za svojo deco.

Materino srce je ena sama, a to neugasna, večna molitev!

O, kako je bolno to srce, če ga užali neubogljivi, hudobni otrok! Bog dviga nad njim svoj prst, ki pade nanj s silo pravične jeze Njegove.

E. Gangl: „Zvonček“ l. 1900.

I. a

Berčič Stanko, Bernik Rudolf, Borse Josip, Budilovsky Anton, Elsner Oton, Gianini Avgust, Golob Ivan, Grntal Avgust, Jelnikar Anton, Jelnikar Maks, Jeršin Rudolf, Kanté Dominik, Kern Franc, Koprivec Karel, Kramar Ivan, Kumelj Adolf, Lipovšek Franc, Lumbar Stanislav, Marinčič Ernest,

Megušar Alojzij, Mikič Anton pl. Bojkamenski. Mohorič Alojzij, Narobe Miroslav, Nežmah Ferdinand, Nežmah Rudolf, Novak Cvetko, Novljan Stanislav, Orehek Ivan, Pečar Stanislav, Pengov Teodor, Perc Anton, Perko Josip, Pezdir Roman, Pirc Josip, Povž Pavel, Pregelj Josip, Reje Avgust, Rijavec Stanislav, Sajovic Stanislav, Setnikar Anton, Sifter Walter, Skalja Josip, Šabec Ivan, Theuerschuh Pavel, Valenčič Albert, Varšek Stanko, Vidmar Miroslav, Welletz Alojzij, Zoran Franc, Zupan Josip. Skupaj 50.

I. b

Accetto Marian, Ban Viktor, Blaž Miroslav, Bleiweis Ivan, Čebulj Fran, Debevc Vincenc, Ficker Josip, Gabršček Leon, Hirschmann Božidar, Ilovar Josip, Janežič Anton, Jeločnik Silvo, Jordan Josip, Koman Anton, Kos Marian, Kotnik Milan, Kraigher Uroš, Kralj Marian, Lapajne Milan, Lokovšek Pavel, Ložar Anton, Majdič Janko, Meden Miroslav, Merhar Heliodor, Milavec Stanko, Nered Albin, Nered Avgust, Ocvirk Stanko, Pirc Fran, Polajnar Leopold, Premrl Josip, Premrov Branko, Presinger Bernard, Rakoš Edvard, Repnik Alojzij, Rodič Ivan, Spreitzer Bogomil, Škribar Zdravko, Tomšič Ivan, Trkman Albin, Vrhunc Bronislav, Vrtačnik Vojmil, Weibl Alojzij, Wild Josip, Zor Ivan, Zorčič Alojzij, Zupančič Fran, Zupančič Ladislav, Žorga Marcel. Skupaj 49.

I. c

Arhar Ivan, Bernot Jaroslav, Bestar Maks, Blatnik Stanko, Brdnik Josip, Cernič Josip, Dolničar Ivan, Dolničar Rudolf, Gärtner Štefan, Goltez Ivan, Gregorec Miroslav, Hilbert Kamilo, Hribernik Josip, Hrovat Emil, Jančar Franc, Jančar Rudolf, Jeglič Josip, Jenko Franc, Jontez Ivan, Koleša Edvin, Korče Danijel, Korošec Franc, Korošec Miroslav, Kristl Ladislav, Marchiotti Stanko, Marchiotti Viktor, Modec Vincenc, Ocvirk Rudolf, Petek Miroslav, Petkovšek Franc, Petrič Vincenc, Pirc Ivan, Pirnat Viktor, Podboj Stanko, Pogačar Ignac, Potokar Ninoslav, Reberšak Franc, Smrečnik Vladimir, Štrajhar Franc, Tomšič Alojzij, Tratnik Josip, Trpin Janko, Trzinar Ivan, Virant Franc, Wider Boris, Zaletel Miljutin, Župič Ivan, Bobnar Franc, Čoš Franc, Kovačič Edvard, Marinič Rudolf. Skupaj 51.

II. a

Ahlin Valentin, Armič Stojan, Čepeljnik Franc, Dodič Ivan, Florjančič Alojzij, Frankovič Robert, Gaberšek Ivan, Gärtner Ladislav, Globelnik Ivan, Gvetez Vladislav, Hojker Viktor, Ivačič Josip, Jezeršek Anton, Juršič Karel, Kajzelj Miroslav, Kastelic Fran, Krajšek Franc, Kristan Vincenc, Lapajne Julijan, Mavec Vinko, Orehek Alojzij, Oswald Stanislav, Oštir Srečko, Pavlin Srečko, Pelc Pavel, Petrič Franc, Poč Ciril, Podboj Bogomil, Povše Franc, Pršin Ivan, Rejec Josip, Selan Rudolf, Srebot Ivan, Šefič Vinko, Škofic Anton, Škrjanec Andrej, Šuštar Karel, Tomšič Rudolf, Valenčič Hinko, Vogelnik Ivan, Zanoškar Ludvig, Zupan Miroslav, Zupančič Miroslav, Zupančič Herman, Žajak Stanislav. Skupaj 45.

II. b

Ambrožič Vladimir, Berčič Miroslav, Bergant Marino, Blažič Eduvard, Borštnik Boris, Budilovski Anton, Buh Ivan, Čebokli Milan, Črnač Vinko, Dacar Stanko, Debevc Eduvard, Franchetti Vinko, Golob Konrad, Gorečan Viktor, Havliček Vladislav, Jevnikar Alojzij, Kastelic Vladimir, Košir Miroslav, Levec Karel, Marinič Anton, Marinko Josip, Martelanc Milan, Meden Viktor, Meze Eduvard, Mohar Josip, Mozetič Danilo, Nered Anton, Oven Vinko, Pečan Franc, Perdan Ivan, Pirc Josip, Pirnat Josip, Režek Boris, Rožič Franc, Sajovic Rajko, Seme Josip, Senčar Leopold, Sušnik Ivan, Sušnik Josip, Škofic Albin, Traven Ivan, Trnkoczy Zdenko, pl. Zaszkal, Vončina Vinko, Vrtačnik Josip, Zalar Stanko, Zdravje Stanko, Zupančič Evgen. Skupaj 47.

III. a

Avramovič Vasilij, Barl Milan, Blažič Ivan, Breskvar Franc, Burkele Alojzij, Dobnikar Franc, Dolničar Franc, Falatov Ivan, Gabršček Andrej, Globelnik Vladislav, Hoge Viljem, Hribar Miroslav, Jakl Alojzij, Kastelic Leon, Kersnič Ivan, Koleša Bogomir, Korošec Josip, Kraigher Miloš, Lipovšek Emil, Lapajne Ivan, Levec Maks, Lorber Ludvik, Marussig Egon, Mikič Josip, pl. Bojkamensky, Mrhar Boris, Osamič Anton, Pardubsky Rajko, Persoglia Herman, Pogačar Tomaž, Porenta Ivan, Povše Anton, Rejc Emil, Rupnik Stanislav, Rus Franc, Seliškar Stanislav, Slamič Rudolf, Sovdat Miroslav, Soukal Ciril, Šefic Stanislav, Šenica Edmund, Škafar Ivan, Tominec Oskar, Toplišek Franc, Torner Josip, Trošt Metod, Uhliř Henrik, Voje Josip, Vrhovec Karel, Vrhunc Josip, Wernig Ciril, Vilfan Emil, Žnidarič Ivan, Zupanec Alojzij. Skupaj 53.

III. b

Adlešič Božidar, Adlešič Mirko, Bar Karel, Beniger Viljem, Brecelj Anton, Bucik Ivan, Čampa Adolf, Černe Andrej, Černe Ivan, Črmelj Nikolaj, Dovgan Vekoslav, Dovič Ivan, Ficker Avguštin, Havliček Viktor, Herfort Viktor, Jeglič Franc, Jeršin Josip, Jontes Franc, Kalan Josip, Kalan Luka, Keber Milan, Knipic Stanko, Kočevar Ciril, Kogoj Josip, Komatar Vid, Kranjc Branislav, Krisper Leo, Magajna Viktor, Martelanc Danilo, Mavec Maks, Meze Viljem, Miculinič Ciril, Mizerit Edvard, Novljan Franc, Ocvirk Rudolf, Ogorevec Rajko, Papež Viljem, Pirc Alojzij, Prime Josip, Prošek Ferdinand, Ravnikar Edvard, Rožič Feliks, Seifert Konrad, Svetina Benjamin, Tavžel Anton, Tomazin Vladimir, Toroš Mirko, Trkman Franc, Verovšek Branko, Vrhovec Josip, Vrhovnik Vladimir, Weibl Marijan, Wisiak Vladimir, Završnik Nikolaj, Žibert Ladislav, Žulovec Miroslav. Skupaj 56.

IV. a

Ahčan Josip, Armič Boris, Bahovec Stanko, Barl Viktor, Bester Feliks, Cerar Rajko, Černič Alojzij, Doberlet Mijodrag, Dobnikar Anton,

Dokler Vladimir, Dolinšek Ivan, Engelman Albin, Flegar Avgust, Freyer Rupert, Grčar Stanko, Gregorec Metod, Hogl Ernest, Hojker Karel, Hrovat Ivan, Jordan Andrej, Juvan Ivan, Kačar Franc, Klemenc Franc, Kofler Otmar, Kolman Božidar, Korče Ladislav, Kristl Jožef, Lukič Ivan, Marchiotti Ivan, Marolt Viljem, Maurer Erik, Mazelle Milan, Meseč Anton, Mrhar Leopold, Novšak Izidor, Ojstriš Fran, Pauer Viljem, Petročnik Karel, Pintar Alojzij, Pirnat Alojzij, Pirnat Vladimir, Polajnar Karel, Prepeluh Anton, Puterle Alojzij, Saje Vladoj, Spreitzer Janko, Stare Miloš, Theuerschuh Ivan, Trnkoczy Dalibor, pl. Zaszkal, Urbanc Leopold, Valenčič Ivan, Vidmar Friderik, Walland Rajko, Zanoškar Feliks, Zupanc Henrik. Skupaj 55.

IV. b

Bar Adolf, Bavdek Vekoslav, Čos Stanislav, Črne Dragomir, Črne Milan, Čuden Miroslav, Dodič Anton, Eger Fran, Fabian Ivan, Fortič Nikolaj, Franchetti Vladimir, Godlar Andrej, Grintal Fran, Hafner Josip, Kemperle Ivan, Kocmur Stanislav, Koprivec Josip, Košir Josip, Kušar Ivan, Mavič Ivan, Mlakar Željko, Ocvirk Gregor, Oldřich Malij, Ölhofer Lambert, Pajk Ferdinand, Pavčnik Adolf, Pečan Ivan, Pavšek Ivan, Pečar Ludovik, Pegan Avgust, Petre Fran, Pirc Stanislav, Polenčič Fran, Potnik Marjan, Ravnikar Josip, Rebec Adolf, Robida Fran, Ropret Rudolf, Rožič Anton, Schein Fran, Simončič Vinko, Sivnik Ivan, Spreitzer Matko, Škrjanec Stanko, Tobias Stanko, Tokan Jaroslav, Zalokar Ciril, Zgonec Anton, Zitterschlager Adolf, Zoran Ivan, Zor Adolf, Zupančič Venčeslav. Skupaj 55.

V.

Berčič Rudolf, Bucik Stanislav, Ficker Aleksander, Fischer Fran, Goltjes Adolf, Grošelj Avgust, Hribar Fran, Iliáš Stanislav, Jug Fran, Jug Karel, Justin Gabriel, Kopatin Mirko, Kos Fran, Kristan Bogumil, Kristan Oton, Luznar Fran, Meden Ivan, Merhar Bogdan, Mizerit Martin, Novšak Vincencij, Okrupa Fran, Pečnik Stanislav, Pivk Metod, Podboj Ivan, Pregelj Herman, Renčelj Kazimir, Rojec Stanko, Smerke Alojzij, Šporn Stanko, Treven Rudolf, Urbanc Henrik, Valenčič Fran, Vrhovec Josip, Vrhovec Vencel, Weibl Stanislav, Zalar Josip, Završnik Alojzij, Zitterschlager Gvidon, Zupančič Adolf. Skupaj 39.

VI.

Bajželj Fran, Benedičič Anton, Bolhar Josip, Feldstein Stanislav, Gärtner Josip, Iliáš Maks, Jalovec Maks, Jančigač Stanislav, Jankar Stanislav, Javoršek Stanislav, Jazbinšek Viktor, Jereb Josip, Juvan Fran, Kalister Fran, Kessler Leon, Kristl Fran, Lusner Gustav, Marussig Hugon, Mavič Fran, Menart Fran, Mizerit Ignacij, Omerza Ivan, Pardubsky Hinko, Plevel Fran, Rebolj Hinko, Steklasa Anton, Vodnik Ivan, Voje Stanislav, Welletz Ivan, Zdravje Gabriel. Skupaj 30.

VIII. Učiteljski zbor l. 1915—16.

Spoštujte učitelje,
velike dobrotnike človeštva!
Vekoslav Strmšek.

Šte- vilo	Ime in značaj.	Raz- rednik	Opomnja.
1.	Jakob Dimnik , stalni nadučitelj in šolski vodja, vodja trirazredne obrtne nadaljevalne šole za mehansko-tehniške obrti; vodja trirazredne trgovske gremialne nadaljevalne šole; ud c. kr. mestnega šolskega sveta; ud kuratorija mestnega dekliškega liceja; ud kuratorija slovenske trgovske šole; ud šolskih odborov za obrtne in trgovske nadaljevalne šole.	I. b	Občinski svetnik deželnega stolnega mesta od 1896. leta dalje; načelnik šolskega odseka; varih stalne razstave učil.
2.	Ivan Belè , stalni učitelj.	II. a	Usposobljen iz francoskega jezika za ljudske in meščanske šole in učiteljičča.
3.	Juraj Režek , stalni učitelj; ud c. kr. mestnega šolskega sveta.	IV. a	Qdlikovan s častno svetinjo za 40 letno zvesto službovanje.
4.	Luka Jelenc , stalni učitelj; ud c. kr. mestnega šolskega sveta.	VI.	Usposobljen iz I. skupine za meščanske šole in iz obrtno-trgovskih predmetov za obrtne-nadaljevalne šole.
5.	Jakob Furlan , stalni učitelj.	V.	Usposobljen iz trgovsko-obrtnih predmetov za obrtne-nadaljevalne šole. Varih zbirki učil.
6.	Fran Gale , stalni učitelj.	II. b	Usposobljen iz obrtno-trgovskih predmetov za obrtne-nadaljevalne šole.
7.	Evgen Legat , stalni katehet; svetni duhovnik.	—	Je poučeval v vseh razredih in daroval nedeljsko šolarsko mašo.
8.	Karel Wider , stalni učitelj. Mobiliziran kot črnovojnik.	I. c	Usposobljen iz risanja za obrtne-nadaljevalne šole. Varih šolarski knjižnici; je odšel 17. januarja k vojakom.
9.	Vendelin Sadar , stalni učitelj. Mobiliziran kot črnovojnik.	III. b	Usposobljen iz risanja in iz obrtno-trgovskih predmetov za obrtne-nadaljevalne šole. Varih učiteljski ročni knjižnici.

Šte- vilo	Ime in značaj.	Raz- rednik	Opomnja.
10.	Alojzij Novak , stalni učitelj. Mobiliziran kot črnovojniki.	III. a	Usposobljen iz risanja za obrtne-nadaljevalne šole. Varil zaloge knjig za ubožne učence. Je odšel 16. novembra 1915 k vojakom.
11.	Ignacij Labernik , stalni učitelj. Mobiliziran kot črnovojniki.	—	Prideljen v službovanje šoli oo. Salezijancev na Rakovniku. Usposobljen iz obrtno-trgovskih predmetov za obrtne-nad. šole.
12.	Josip Ambrožič , stalni učitelj, orglavec in voditelj cerkvenega petja.	IV. b	Usposobljen iz obrtno-trgovskih predmetov za obrtne-nad. šole. Dne 8. nov. 1915 je bil začasno prideljen šoli v Spodnji Šiški.
13.	Anton Likozar , nadučitelj na zasebni šoli pri oo. Salezijancih; ud c. kr. mestnega šolskega sveta.	I. a	Občinski svetnik deželnega stolnega mesta. Usposobljen iz obrtnotrgovskih predmetov za obrtne-nad. šole. Je nadomeščal od 11. februarja 1916 dalje Angelo Doležalekovo.
14.	Josip Jerše , začasni suplent na II. m. šoli.	IV. b	Je nadomeščal od 8. nov. 1915 dalje učitelja Josipa Ambrožiča.
15.	Fran Svete , izprašan učiteljski kandidat; začasni suplent; c. kr. rezervni poročnik; mobiliziran.	—	
16.	Angela Doležalek , izprašana učiteljska kandidatinja; brezplačna suplen.	I. a	Je odšla 31. jan. 1916 v Tržišče na Dolenjskem.
17.	Ljudmila Svetličič , brezplačna poizkusna kandidatka, dodeljena šolskemu vodju.	—	Je odšla 8. novembra 1915 za strežnico v vojaško bolnico v belgijsko vojašnico.
18.	Ljudmila Čermakova , brezplačna poizkusna kandidatka.	—	Naslednica Ljudmile Svetličičeve. Od 16. feb. do 16. maja je bila brezplačna suplentka v I. b.
19.	Gabrijela Sadar , brezplačna poizkusna kandidatka, od 16. nov. dalje pa brezplačna suplentka.	III. a	Je nadomeščala učitelja Alojzija Novaka, ki je odšel 16. novembra k vojakom.
20.	Ana Krapš , brezplačna poizkusna kandidatka, od 17. januarja dalje pa brezplačna suplentka.	I. c	Je nadomeščala učitelja Karla Widra, ki je dne 17. jan. 1916 odšel k vojakom.
21.	Ana Fuchs , brezplačna suplentka na II. m. šoli.	—	Je poučevala 4 ure na teden v II. a razredu.
22.	Leopoldina Kump , suplentinja na II. m. šoli.	III. a	Je nadomeščala od 15. junija dalje Gabrijelo Sadarjevo.

Šolski sluga: **Ferdinand Pirce**.

IX. Šolska oblast.

Ljudska šola naj se podržavi!
Želja avstrijskega učiteljstva.

1 C. kr. deželni šolski svet. Predsednik: dvorni svetnik Henrik grof Attems-Svetokriški, c. kr. deželni predsednik, komtur Franc Jožefovega reda z zvezdo, vitez Leopoldovega reda itd. itd.

Namestnik: Viljem vitez Laschan v. Moorland, c. kr. dvorni svetnik itd.

Poročevalec v upravnih in gospodarskih šolskih stvareh: Oskar vitez Kaltenegger v. Riedhorst, c. kr. dvorni svetnik, predsednikov namestnik itd.

Namestnik: Dr. Franc Vončina, c. kr. okr. komisar.

C. kr. deželni šolski nadzorniki: modroslovja in bogoslovja dr. Mihael Opeka, za slovenske ljudske in meščanske šole. Vladni svetnik dr. Janko Bezjak, za slovenske in utrakvistične srednje šole in učiteljišča. Albin Belar, za nemške ljudske in meščanske šole in za nemške srednje šole in učiteljišča.

Namestniki: Dr. Franc Detela, c. kr. vladni svetnik in gimn. ravnatelj v p. Anton Črnivec, c. kr. učit. ravnatelj. Henrik Gartenauer, šolski svetnik, c. kr. gimn. profesor v p.

Zastopniki deželnega odbora: Franc Jaklič, nadučitelj, državni in deželni poslanec. Evgen Jarc, c. kr. profesor, državni in deželni poslanec. Dr. Evgen Lampe, deželni odbornik. Bogomil Remic, ravnatelj slov. trg. šole v Ljubljani.

Namestniki. Dr. Ivan Zajec, deželni odbornik. Dr. Franc Zbaničnik, podravnatelj deželnih uradov. Dr. Lovro Pogačnik, državni poslanec in deželni tajnik. Karel Dermastija, deželni poslanec.

Zastopnik ljubljanske občine: Jos. Reisner, c. kr. gimn. profesor in deželni poslanec.

Namestnik: Dr. Fran Novak, odvetnik in deželni poslanec.

Zastopnika cerkve: Anton Kržič, c. kr. učit. profesor v p. Dr. Jožef Lesar, ravnatelj bogoslovnega semenišča.

Namestnika: Dr. Alfonz Levičnik, c. kr. gimn. prof. Dr. Janez Svetina, c. kr. gimn. prof. v p.

Zastopnika učiteljstva: Dr. Rudolf Junowicz, šol. svetnik, c. kr. realčni ravnatelj. Adolf Sadar, učitelj v prisilni delavnici.

Namestnika: Adrijan Achitsch, c. kr. gimn. prof. Franc Schiffrer, učitelj na mestni nem. deški ljudski šoli v Ljubljani.

2. C. kr. mestni šolski svet. Predsednik: Dr. Ivan Tavčar, župan ljubljanski, deželni poslanec i. dr.

Namestnik: Dr. Miljutin Zarnik, magistratni ravnatelj.

C. kr. okrajna šolska nadzornika: Šolski ravnatelj Franc Lavtižar, nadučitelj v Sp. Šiški, za slovenske šole; šolski svetnik dr. Henrik Swoboda, c. kr. real. prof. za nemške šole.

Učitelja veščaka: Levec Janez, nadučitelj na IV. m. šoli; Režek Juraj, učitelj na I. m. šoli.

Namestnika: Črnagoj Franc, nadučitelj na Karolinski zemlji; Skulj Franc, učitelj na IV. m. šoli.

Zastopnika deželnega odbora: Dr. Vladislav Pegan, deželni odbornik. Janko Nep. Jeglič, nadučitelj, občinski svetnik.

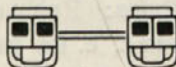
Namestnika: Ložar Jernej, krojaški mojster, občinski svetnik. Avgust Pirc, učitelj.

Zastopniki mestne občine: Dimnik Jakob, nadučitelj, občinski svetnik; dr. Pippenbacher Jos., c. kr. gim. prof., občinski svetnik; dr. Triller Karel, podžupan, dež. odbornik, obč. svetnik, odvetnik; Milohnoja Ivan, finančni svetnik.

Namestniki: Jelenc Luka, učitelj na I. m. šoli; Aleksander Hudovernik, c. kr. notar, občinski svetnik; dr. Novak Franc, obč. svetnik, odvetnik; Likozar Anton, nadučitelj, obč. svetnik.

Zastopnik cerkve: Kalan Andrej, prelat, stolni kanonik.

Namestnik: Čadež Anton, mestni katehet.

Otrok in vojna.

Mi smo vojaki, korenjaki, kako nas gledajo ljudje!
Pa pravijo: To so junaki, ki se nikogar ne bojé.

Jos. Stritar: „Mladi vojaki.“

Nam otrokom, ki smo zrastle v velikem mestu, je bil velik praznik vsak četrtek dopoldne, ko so se po široki ulici vračali vojaki z vezbanja. Stopali so po faktu vesele koračnice, ki je radostno pospeševal hitje razburjenih mladih src. Veliki vojaški boben je vozil majhen konjiček, ki je bil predmet naše največje pozornosti in ljubezni.

Živeli smo v mestu z vojaško posadko, in vendar je vsak vojak na ulici zbujal našo pozornost. Danes prihaja vsaka vas v stike z vojaštvom in današnji kmetiški otroci vedo več o vojakih, kot smo pa pred leti vedeli mi v mestu.

In pri tem jim ni niti treba utrudljive hoje v mesto. Prileti popoldne iz šole in glej, v dolgih vrstah prihajajo vojaki iz mesta na vezbo.

Oči jim žare, lica gore. Daleč tja za vas spremljajo vojake. In ti so tuji vojaki, nepoznani. Jeseni so šli odtod znani vojaki, njihovi očetje, strici in bratje. Oni, ki ni imel očeta vojaka, se jim je zdel vreden obžalovanja. In čimbolj so jokale matere in vile roke, tembolj so se jim pletle njihove sanje okolo njihovih očetov. In s kakim veseljem so potem pri našli zelenja in cvetja na vozove, ki so se na njih vojaki odpeljali iz vasi. S kakim ponosom so potem gledali za njimi.

Otroci imajo tudi zveze s strelskimi zakopi. Dogaja se, da pride učencek v šolo in nima peresnika. Joka se in se opravičuje:

— Pisal sem včeraj očetu, pa sem pozabil peresnik na mizi.

Pišejo očetom dopisnice. Misli si je treba, kako sede naslonjeni na rožnobarvno dopisnico ter s trudom in težavo rišejo po njej okorne črke. Dogaja se tudi, da napravijo „packo“ in potem z jezikom polžejo tak črni pečat. Toda to, kar bi bilo greh v zvezku, je očetu v strelskem zakopu ljubo kot spomin na ljubega otroka doma.

Ko opoldne prihajajo iz šole, srečavajo pismonošo.

— Kdo se je pa vendar spomnil nas? — sta pred vojno povraševala oče ali mati in sta začudeno obračala pismo v roki. Toda danes pa mati nič ne vprašuje, kdo se je spomnil, saj dobro ve, da se je spomnil oni, ki misli ona nanj vsako sekundo. Željno sega po dopisnici in hitro prebira vrstice z očmi.

Otroci vedo, kako veselje napravlja doma taka dopisnica. Sami povprašujejo pismonošo, ali ni nič prišlo zanje. Pismonoša jim daje rožnobarvne dopisnice. Na takih dopisnicah čestokrat sporoča mož, da je ranjen. Otroci večkrat čitajo materi te ljube rožnobarvne dopisnice, toda glas s katerim čitajo: „Ranjen sem“, je fako nedolžen in tako brezskrben, kakor tedaj, ko čitajo v berilu, da je „konj največja štirinogata žival“. Mati zajóte, oni pa so popolnoma mirni. Če pa zajokajo z njo vred, jokajo le zato, ker jim je neprijetno in težko, ker joka mati. Pri tem pa ne mislijo na svojega očeta kot trpina, daleč od doma in domače ljubezni, temveč kot velikega junaka, obsejanega s sijajem vojne slave.

Slovenskim materam.

Ljubite svoj rod, spoštujte svoj jezik!
Materni jezik je najdražja dota. —

Na vas slovenske matere naslovljamo in poziv. Največji del odraslih možkih je zapustil svoje hiše, žene in deco, matere, sestre in brate ter so šli v boj, da branijo državo pred sovražnikom. Skoro pojdejo tudi oni, ki so še ostali, in ve, slovenske matere, boste morale same prevze-

ti nase težko skrb, da nam rešite in ohranite slovensko ime in slovenski narod.

Težka naloga je to, zato pa tudi dvakrat toliko častna. Mnogokrat je padala v naši minolosti taka dolžnost na naše matere in vsekdar so jo vestno izvršile.

Mnogokrat so nam bile opustošene naše vasi in mesta, ali naše matere niso obupavale, marveč so — kakor njihovi očetje, može in bratje — izvršile svojo slovensko dolžnost. In kar mi, njihovi potomci, danes imamo, na tem se moramo zahvaliti njim.

In sedaj je prišla vrsta na današnje slovenske matere, da dokažejo, da so vredne hčere, žene in sestre svojih slovenskih očetov, mož in bratov, ki se junaško bore v današnji vojni. Slovenskih mater dolžnost ne sega na bojno polje, marveč je njihova dolžnost ta, da vredno vzgoje našo slovensko deco, našo slovensko bodočnost. Zato treba, da si je vsaka mati v svesti, da je Slovenka, česar se ne sme nikjer sramovati, nikjer zatajiti, marveč izpovedati vsekdar odkrito in jasno. Kakor zavedna Slovenka bo vzgajala svoje otroke v slovenskem duhu, govorila bo ž njimi in drugimi, prijatelji in neprijatelji, v slovenskem jeziku, učila jih bo, da se morajo vsekdar ponašati s slovenskim imenom in da ga ne bodo nikjer, pred nikomur in od nikogar puščale nekazujeno žaliti in blatiti.

Ker nam bo zaradi vojne trpelo tudi gospodarstvo in bo po mnogih krajih vse uničeno, bo dolžnost naših mater velika in težka tudi v tem pogledu. Toda naj se ne plašijo! Tudi to se bo moglo sčasoma premagati, četudi ne naenkrat. Slovenska mati delaj, štedi in se izogiblji vsakega nepotrebnege troška, opuščaj gizdavost in zabave! Tako boš z zgledom učila tudi svojo deco. Ako boš ljubila svojo deco in jo učila, naj se ljubi med seboj in naj to ljubezen daje tudi vsemu slovenskemu narodu, pride sloga, ki ni brez nje rešitve in življenja za noben narod, najmanje pa za naš slovenski!

Ako bo slovenska mati sebi in svoji deci ohranjala živo vero v Boga in lepšo bodočnost svojega naroda, ako bo ohranjala nekalcjen spomin na junaške svoje očete, može in brate — in ga izročala deci kot relikvijo, nam ohrani slovensko ime, narod in domovino.

Z bojišča.

Tam na zelenem travniku
leži junak mrtev . . .

Zadnje pismo. Padel je na goriški fronti dijak goriške realke in rezervni praporščak Štefan Kvas v 22. letu svoje starosti. Ugledna Kvasova rodbina iz Solkana je izgubila v njem edinega sina, skozi in skozi dobrega, ljubeznjivega mladeniča, katerega nežni značaj odseva najbolj iz zadnjega pisma, ki ga je pisal svoji mami z bojišča. „Ne žalujte preveč, mamica moja, pomislite, da nisem sam in da imajo tudi druge matere svoje sinove v vojni. S skrbjo in žalostjo si kvarite življenje in zdravje. Če tudi padem, vam ostaja skrb za dragega papana, skrb za predrage sestrice, katerim ostaneše dobra, skrbna svetovalka na poti v življenje. Živite, preljuba mamica, papanu in sestricam, jaz bom sedaj svojo barko vodil sam dokler bo šlo. In če ne pojde, pa bodite ponosni, da je Vaš edinec padel domovini na oltar.“
